

Styrelse: Omsorgsstyrelsen
Plats: Omsorgsförvaltningen, smtr rum 1, Markusgatan 25
Tid: Tisdagen den 16 juni 2026 kl.14:00

Val av justerare samt plats och tid för justering

Rolf Rickmo (M) med Tina Holmberg (M) som ersättare
Digital justering, datum och tid ej fastställt

Ärende

1. Rapport från verksamheten

- Åtterrapportering IOP Kvinnojouren
- Åtterrapportering Avestamodellen 3.0 LÖK
- Enhetsbesök – Försörjningsstöd

2. Revidering av riktlinjer för ekonomiskt bistånd: försörjningsstöd och levnadskostnader i övrigt i övrigt (Bil)

3. Revidering av riktlinjer för Serveringstillstånd, Detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak (Bil)

Förslag till beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att revidering av riktlinjer för serveringstillstånd, detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak, e-cigarettor och tobaksfria nikotinprodukter godkänns.

4. Revidering av riktlinjer för Bostad Först (Bil)

Förslag till beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att revidering av riktlinjer Bostad Först godkänns.

5. Serveringstillstånd

6. Serveringstillstånd

7. Omställning nya socialtjänstlagen

Ärende

8. Rapport från kontaktperson

- Rapport från verksamhetsbesök

9. Ekonomisk rapport (muntlig)

10. Remiss - Vänsterpartiets motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer (Bil)

Förslag till beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att föreslå Kommunfullmäktige att motionen är besvarad.

11. Anmälan om delegationsbeslut (Bil)

12. Delgivningar omsorgsstyrelsen (Bil)

Gunilla Berglund
Ordförande

Åsa Lantz
Nämndsekreterare

Handläggare:
Jenny Jensen

Revidering av riktlinjer för ekonomiskt bistånd: försörjningsstöd och levnadskostnader i övrigt

Syftet med riktlinjer för ekonomiskt bistånd är att ge en ökad rättssäkerhet och en så lika bedömning som möjligt, oavsett vilken tjänsteperson som prövar rätten till bistånd. Dessa riktlinjer är ett av många verktyg som ger socialsekreterarna vägledning i att bedöma rätten till bistånd. Riktlinjerna är tillsammans med de lagar som styr verksamheten, Socialstyrelsens allmänna råd och handböcker samt prejudicerande domar vägledande vid beslut om ekonomiskt bistånd. Då samhällsbilden och rättspraxis kontinuerligt förändras är det därför viktigt att årligen se över och vid behov revidera riktlinjerna för att upprätthålla riktlinjernas syfte. Riktlinjerna utgår främst från Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd och innehåller mer specifika bedömningar som gäller i Avesta kommun.

I revideringen 2026 har riktlinjerna bland annat uppdaterats utifrån de två reformerna ”Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd” och ”Reformerat försörjningsstöd – bidragstak och ökade möjligheter till arbete”. I revideringen syns nya lydelse och tillägg i grönmarkerad text genom hela dokumenten (finns äldre lydelse ses den överstruken).

Nedanstående följer förändringar av betydelse som är gjorda.

- 5.1 Inkomster som ska beaktas (sid. 13)
Tillägg har gjorts om att kryptovalutor samt spelvinster beaktas som inkomster.
- 5.2 Inkomster som inte ska beaktas (sid. 13)
Med anledning av reformen om bidragstak som träder i kraft 1 januari 2027 gör vi det möjligt för hushåll att ha ett mindre sparande för att möjliggöra större köp som vinterkläder etc. Storleken på sparandet utgår från hushållets storlek, barnfamiljer tillåts att ha ett större sparande.

Förslag ges om att habiliteringsersättning för personer med daglig verksamhet inom LSS inte ska medräknas som inkomst då den är närmast symbolisk.

- 5.3 Barns och skolungdomars inkomster av arbete (s.14)
Förtydligande om att underlag om inkomster ska begäras in från och med 1 januari föregående kalender år fram tills ansökningstillfället.

Tillägg gällande FUT om ungdomens inkomster överstiger ett prisbasbelopp samt att ungdomens skatteåterbäring räknas som en del av det prisbasbelopp som ungdomen får

tjäna innevarande år. Tillägg görs om att swish, kryptovalutor och intäkter som kommer av köp- och säljsajter beaktas som tillgångar i relation till de 15% av prisbasbeloppet som ungdomen får ha i sparande.

- 7.1 Arbetslösa (s.16)
Nytt stycke gällande aktivitetskravet som inträder 1 juli 2026.
- 7.1.1 Praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12.kap 4 a och 12.kap 4 d § SoL (s.17)
Ändring till ny paragraf gällande aktivitetskrav. Stycke har tagits bort som ej är aktuellt utifrån aktivitetskravets lydelse.
- 7.1.2 Reducering eller vägrat försörjningsstöd enligt 12 kp. 5 § SoL (s.18)
Nytt avsnitt utifrån införandet av bidragstaksreformen gällande krav på läkarintyg från och med 8:de sjukdagen.
- 7.8 Sjukdom och bedömning av arbetsförmåga (s.21)
Nytt avsnitt gällande bidragstaksreformen gällande krav på läkarintyg från och med 8:de sjukdagen samt krav om att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering.
- 8.1 Skäl att beräkna försörjningsstödet till en högre nivå (s.28)
Nytt avsnitt gällande begränsad möjlighet för socialtjänsten att beräkna försörjningsstödet till en högre nivå i och med införandet av bidragstaket.
- 8.3.3.1 Boendekostnad (sid. 33)
Nivån avseende skälig boendekostnad höjs avseende lägenheter utifrån höjda hyresnivåer hos såväl Gamla Byn som andra hyresvärdar.
- 8.3.3.4 Andrahandskontrakt (s.35)
Nytt avsnitt gällande krav för godkännande av andrahandskontrakt utifrån bidragsreformens lydelse.
- 8.3.5 Hushållsel (s.37)
Nytt avsnitt gällande bedömning av skäliga elkostnader, tabeller har lagts till som visar på rimlig elförbrukning utifrån hushållets storlek.
- 9.15 Internet (s.42)
Kostnaden för internet schabloniseras och ingår i riksnormen från och med 1 januari 2027, vilket innebär att tidigare beräkningsregel upphör.
- 9.21 Tandvård (s.46)
Tillägg om att den enskilde ska undersöka möjligheten till tandvårdsstöd hos Regionen, gäller i regel vid omfattande tandvård.
- 10 Återbetalning (s.47)
Ändring av paragraf.

Bilaga

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd: försörjningsstöd och livsföring i övrigt (2026)

Förslag

- Att revidering av riktlinjer för ekonomiskt bistånd: försörjningsstöd och livsföring i övrigt godkänns.

Avesta 2026-06-08

Jenny Jensen, enhetschef försörjningsstödsenheten

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd: försörjningsstöd och levnadsomkostnader i övrigt

Dokumenttyp	Riktlinjer
Antagen av:	Omsorgsstyrelsen
Diarienummer	OS
Gäller för	Socialtjänsten
Dokumentansvarig	Jenny Jensen, enhetschef försörjningsstödsenheten

Gäller från och med 2026-xx-xx

Vision	Kommunfullmäktige
Mål och budget	Kommunfullmäktige
Policy	KF, KS
Program	KF, KS
Plan	KS, styrelse/nämnd/bolag
Riktlinje	KF, KS, styrelse/nämnd/bolag
Regler	Ansvarig chef
Rutiner	Ansvarig chef

1 INNEHÅLL

2	Inledning.....	6
2.1	Läsanvisningar.....	6
2.2	Förkortningar	6
2.3	Riktlinjernas innehåll och syfte.....	7
2.4	Delegation.....	7
2.5	Revidering	7
3	grundläggande utgångspunkter.....	7
3.1	skälig levnadsnivå.....	8
3.2	individuell prövning	8
3.3	barnrättsperspektiv.....	8
3.4	våld i nära relation	9
3.5	felaktiga utbetalningar	10
4	förutsättningar för ekonomiskt bistånd.....	11
4.1	beräkningsgrunder	11
4.2	hushåll.....	11
4.3	beräkningsperiod.....	11
4.4	jobbstimulans – särskild beräkningsgrund enligt 12 kap. 8 § socialtjänstlagen.....	12
4.4.1	Kvalificeringsperiod.....	12
4.4.2	Stimulansperiod.....	12
5	Inkomster.....	12
5.1	inkomster som ska beaktas	13
5.2	inkomster som inte ska beaktas.....	13
5.3	barns och skolungdomars inkomster av arbete.....	14
5.4	hemmavarande skolungdomars förlust av studiebidrag från CSN	15
5.5	underhållsstöd som avslås av Försäkringskassan	15
5.6	utmätning hos kronofogden.....	15
6	realiserbara tillgångar	15
6.1	Bostadsrätt och villa.....	15
6.2	Fordon	16
7	Olika grupperns förutsättningar för rätt till bistånd.....	16
7.1	arbetslösa.....	16
7.1.1	Praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 4 a och 12 kap.4 d § SoL	17
7.1.2	Reducering eller vägrat försörjningsstöd enligt 12 kap. 5 § SoL	18
7.2	ensamkommande unga vuxna som fyller 18 år.....	18

7.3	företagare och personer med styrelseuppdrag	18
7.4	förälder med umgängesbarn	19
7.5	föräldralediga.....	19
7.6	föräldrars försörjningsansvar för vuxet barn.....	20
7.6.1	Barn/hemmavarande skolungdom som gifter sig eller blir sambo	21
7.6.2	Barn/hemmavarande skolungdom som blir förälder	21
7.7	Makar och sambor	21
7.7.1	Maka/make saknar uppehållstillstånd.....	21
7.8	Sjukdom och bedömning av arbetsförmåga	21
7.9	studier	22
7.9.1	Vuxna 20–21 år som studerar på gymnasienivå.....	23
7.9.2	Hushåll där ena parten har studiemedel.....	23
7.9.3	Studerande under studieuppehåll.....	23
7.9.4	SFI-studerande.....	23
7.10	Pensionärer	24
7.11	Personer utsatta för våld.....	24
7.11	personer inskrivna inom kriminalvård	24
7.11.1	Intensivövervakning med elektronisk kontroll – fotboja.....	25
7.11.2	Kontraktsvård	25
7.11.3	Personer inskrivna för rättspsykiatrisk vård	25
7.12	personer med beroendeproblematik.....	26
7.13	personer med uppehållstillstånd	26
7.14	personer utan uppehållstillstånd.....	26
7.15	EU/EES- medborgare.....	27
8	Försörjningsstöd	28
8.1	skäl att beräkna försörjningsstödet till en högre nivå.....	28
8.1.1	Kläder inför beräknad förlossning.....	28
8.1.2	Kosttillägg	28
8.1.3	Matabonnemang/matdistribution.....	29
8.1.4	Vårdavgift.....	29
8.2	skäl att beräkna försörjningsstödet till en lägre nivå.....	29
8.2.1	Tillfälligt behov	29
8.2.2	Beviljat bistånd används inte till avsett ändamål.....	30
8.2.3	Vård på institution eller behandlingshem	30
8.3	försörjningsstöd till övriga kostnader	30
8.3.1	Resekostnader.....	30

8.3.2	Begravning	31
8.3.2.1	Barns begravning.....	32
8.3.2.2	Deltagande vid begravning.....	33
8.3.3	Boende och boendekostnader	33
8.3.3.1	Boendekostnad	33
8.3.3.2	Bostadsrätt eller villa.....	34
8.3.3.3	Inneboendekontrakt	34
8.3.3.4	Andrahandskontrakt	35
8.3.3.5	Delad lägenhet/hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.....	35
8.3.3.6	Kvarboende vuxet barn söker bistånd till hyreskostnad	35
8.3.3.7	Person med kvarboende vuxet barn i hushållet söker om bistånd till hyreskostnad 36	
8.3.3.8	Ungdomar 18 – 24 år i eget hushåll.....	36
8.3.3.9	Egenavgift vid stöd- eller omvårdnadsboende	36
8.3.3.10	Tillfälligt boende	36
8.3.4	Hemförsäkring.....	37
8.3.5	Hushållsel	37
8.3.6	Fackförening och a-kassa	38
8.3.7	Försörjningsstöd vid utlandsvistelse.....	38
9	Levnadskostnader i övrigt	38
9.1	Adressändring.....	38
9.2	Advokatkostnader.....	38
9.3	Ansökan om äktenskapsskillnad.....	39
9.4	Avgift vid särskilt boende	39
9.5	Bankavgifter	39
9.6	Barnomsorgsavgift	39
9.7	Cykel 39	
9.8	Dator och mobiltelefon.....	39
9.9	Deposition för hyra och el	40
9.10	Flyttkostnader.....	40
9.11	Glasögon och linser	40
9.12	Hemtjänstavgifter	41
9.13	Hemutrustning	41
9.13.1	Fullständig hemutrustning.....	41
9.13.2	Kompletterande hemutrustning	42
9.14	ID-handling	42
9.15	Internet.....	42

9.17	Kostnad för ansökan om uppehållstillstånd.....	43
9.18	Läkarvård och läkemedel	43
9.18.1	Alternativmedicinsk behandling.....	44
9.18.2	Medicintekniska hjälpmedel.....	44
9.19	Skulder.....	44
9.19.1	Barnomsorgsskuld	44
9.19.2	Elskulder.....	45
9.19.3	Hyresskulder.....	45
9.19.4	Övriga skulder	45
9.20	Spädbarnsutrustning	46
9.21	Tandvård.....	46
10	Återbetalning	47
11	retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken	47
12	återkrav.....	48
12.1	återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning.....	48
13	övriga insatser, ekonomiskt bistånd	48
13.1	förmedlingsmedel	48

2 INLEDNING

Det ställs krav på att den som arbetar inom socialtjänsten har goda kunskaper inom området. Arbetet med ekonomiskt bistånd ställer inte bara krav på dig som socialsekreterare att vara införstådd med socialtjänstens regler och förutsättningar utan ställer även krav på att du har kunskaper om andra myndigheters funktion och regler för ersättningar, bidrag och insatser. Arbeta med ekonomiskt bistånd förutsätter således en bred insikt i samhällets olika funktioner. Socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd har ett viktigt samhällsuppdrag som dels innebär att hjälpa människor att komma tillrätta med sina försörjningsproblem och dels att pröva rätten till ekonomiskt stöd under tiden.

Att utreda rätten till ekonomiskt bistånd är en central uppgift som ingår i handlägningsprocessen. För att bedöma rätten till bistånd behöver du som socialsekreterare ta hänsyn till flera aspekter, individuella förutsättningar och till barnrättsperspektivet. Att utreda med fokus på egen försörjning innebär att du som socialsekreterare, i samarbete med den enskilde, skaffar dig en helhetsbild av personens resurser, försörjningshinder och behov av insatser. Personer med försörjningsproblem behöver ofta stöd från flera aktörer samtidigt och här har du som socialsekreterare en viktig roll. En fungerande samverkan är många gånger avgörande för att personerna ska erbjudas insatser i ett tidigt skede, utifrån sina individuella behov.

Dessa riktlinjer är ett av många verktyg som ger dig vägledning i bedömning av rätten till bistånd. Riktlinjerna ska tillsammans med de lagar som styr verksamheten, Socialstyrelsens allmänna råd och handböcker samt prejudicerande domar vara vägledande vid beslut om ekonomiskt bistånd. Det är inte möjligt att beskriva alla situationer och behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna utgår från Socialstyrelsens handbok och innehåller mer specifika bedömningsunderlag som gäller i Avesta kommun.

2.1 LÄSANVISNINGAR

Riktlinjerna börjar med ett avsnitt om generella utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd och för olika gruppers rätt till bistånd. Riktlinjernas senare del innehåller bedömningsunderlag för specifika ändamål.

För läsbarhetens skull används benämningen den enskilde eller person. Person är mer allmänt begrepp för generella termer och den enskilde syftar till den person som ansöker om ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd innefattar både försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till levnadskostnader i övrigt.

2.2 FÖRKORTNINGAR

Följande förkortningar förekommer i riktlinjerna:

KA	kommunala aktivitetsansvaret
LMA	lag om mottagande av asylsökande med flera
SFI	svenska för invandrare
SFB	socialförsäkringsbalken
SGI	sjukpenninggrundande inkomst
SIP	samordnad individuell plan
SoL	socialtjänstlagen
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling

SSBTEK (sammansatt bistånd ekonomiskt bistånd). Tjänsten gör det möjligt för kommuner att via sina verksamhetssystem få information från statliga myndigheter och organisationer, för att använda den informationen vid prövning av ansökan om ekonomiskt bistånd.

2.3 RIKTLINJERNAS INNEHÅLL OCH SYFTE

Socialtjänstens arbete ska rätta sig efter lagar, rättspraxis, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt handbok för ekonomiskt bistånd. De kommunala riktlinjerna sammanfattar nationella riktlinjer samt innehåller preciseringar på de områden där kommunen är fri att göra egna riktlinjer inom ramen för ovanstående källor. En individuell prövning, där olika faktorer vägs in utifrån en helhetssyn, ska alltid göras.

Syftet med riktlinjerna är att få en ökad rättssäkerhet och en sådan likvärdig bedömning som möjligt, oavsett vilken tjänsteperson prövar rätten till bistånd.

Riktlinjernas syfte är att vara ett verktyg i den dagliga handläggningen och ska kunna användas som en uppslagsbok.

2.4 DELEGATION

Lägsta delegat i beslut är socialsekreterare om inte annat anges i rubrik. Beslut utöver riksnorm och riktlinjer samt utöver vad som följer av 12 kap. 1 § SoL, se aktuell delegationsordning.

2.5 REVIDERING

Revidering av riktlinjerna bör ske årligen och följer årsklockan i ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete.

3 GRUNDLÄGGANDE UTGÅNGSPUNKTER

2 kap. 1 § SoL:

Samhällets socialtjänst ska på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- *ekonomiska och sociala trygghet*
- *jämlikhet i levnadsvillkor*
- *aktiva deltagande i samhällslivet*

Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser.

Verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet.

En helhetssyn med fokus på den enskildes behov är en grundläggande utgångspunkt i det sociala arbetet. Socialtjänsten ska ha ett brett perspektiv på den enskilda människans situation, problem och resurser. Socialtjänsten ska präglas av frivillighet och självbestämmande, kontinuitet, flexibilitet, normalisering, närhet och valfrihet.

Av 3 kap. 1 § SoL framgår att barns bästa särskilt ska beaktas. Definitionen av barn är personer under 18 år.

Med långvarigt biståndsmottagande avses hushåll som är aktuella mer än 10 månader. (Socialstyrelsens bedömning av långvarigt biståndsmottagande är hushåll som uppburit bistånd i tio månader eller mer under ett år).

Det övergripande målet i arbetet med ekonomiskt bistånd är att den enskilde ska bli självförsörjande. Var och en är i första hand skyldig att själv försöka tillgodose sina behov. En grundläggande utgångspunkt är att behovet av ekonomiskt bistånd bör vara av tillfällig karaktär.

Handläggningen ska bygga på respekt för den enskilde, vilket exempelvis innebär att eventuella krav ska anpassas efter den enskildes förmåga och förutsättningar. En individuell behovsprövning ska alltid göras och den får aldrig ersättas av enbart en ekonomisk prövning.

För att uppnå syftet och målen i SoL, ökad självförsörjning, är socialtjänstens samverkan med andra myndigheter avgörande. De personer som idag står helt utanför arbetsmarknaden och som står utan självförsörjning är i behov av stöd och hjälp från socialtjänsten. Det är ett resurskrävande socialt arbete som bygger på goda relationer med den enskilde och samverkan med andra myndigheter.

3.1 SKÄLIG LEVNADSNIVÅ

Det ekonomiska biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Vad som är skälig levnadsnivå måste avgöras med utgångspunkt i den tid och de förhållanden den enskilde befinner sig i.

3.2 INDIVIDUELL PRÖVNING

Rätten till bistånd bygger inte på inkomstbortfallsprincipen, utan på individens behov, vilket skiljer ekonomiskt bistånd från andra socialförsäkringssystem. Arbetet med ekonomiskt bistånd ska, som tidigare nämnts, stärka den enskildes förmåga att reda upp sina försörjningssvårigheter. Den enskilde har ett långtgående eget ansvar för sitt liv, ekonomiskt som socialt. Ekonomiskt bistånd är inte kravlöst men kraven ska vara anpassade till varje enskild person.

3.3 BARNRÄTTSPERSPEKTIV

3 kap. 1 § SoL: ”Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter. Om ett beslut eller en annan åtgärd rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn, ska det som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses en person under 18 år.”

Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen lag. Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av övriga artiklar, som dessutom har en egen självständig betydelse:

- förbud mot diskriminering (artikel 2)
- barnets bästa (artikel 3)
- barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12)

Utöver grundprinciperna finns det också andra artiklar i konventionen som har betydelse när det gäller barn som lever i familjer som är i behov av ekonomiskt bistånd till exempel artikel 26 och 27. Artiklarna handlar om att varje barn har rätt att åtnjuta social trygghet samt den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de

levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Men konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. I Sverige uppfylls detta ansvar bland annat genom kommunens skyldighet att under vissa förutsättningar ge enskilda ekonomiskt bistånd.

I SOU 1999:97 framhåller socialtjänstutredningen vikten av att barnens behov särskilt uppmärksammas när det gäller familjer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Med den individuella behovsbedömningen som grund för rätten till ekonomiskt bistånd ska särskild hänsyn tas till vad barnets bästa kräver i de situationer där de kan anses vara mer utsatta än vad som kan antas vara normalt för andra barn.

Det är som regel föräldrar som ansöker om ekonomiskt bistånd för att kunna fullgöra sin försörjningsskyldighet för sina barn. I utredningar om ekonomiskt bistånd är det därför föräldrarnas situation, ekonomiskt eller i övrigt, som utreds. I de fall det finns barn som berörs av det ekonomiska biståndet ska individnämnden dock även säkerställa dessa barns rättigheter enligt barnkonventionen.

I SoL finns utrymme att bevilja extra bistånd för barns räkning, men att ta hänsyn till barnets bästa inom ekonomiskt bistånd handlar inte bara om pengar. Barnets bästa rymmer fler aspekter, som exempelvis att förebygga ett långvarigt biståndsbehov.

I en utredning om ekonomiskt bistånd är barnet som regel inte part. Det är barnets förälder eller föräldrar som ansöker om ekonomiskt bistånd. Det är därför inte okomplicerat när det gäller det individuella barnets rätt till delaktighet och rätt att komma till tals. Vissa föräldrar vill inte belasta sina barn med sina försörjningsproblem och vill inte att deras barn ska känna till att de har försörjningsstöd. Inom ekonomiskt bistånd behöver uppgifter om barnets situation vanligtvis inhämtas genom att handläggaren pratar med föräldrarna om barnet. Det kan exempelvis handla om frågor kring barnomsorg, skolgång, fritidsaktiviteter eller om barnet har några särskilda behov.

När ett beslut eller en åtgärd inom ekonomiskt bistånd bedöms kunna få konsekvenser för ett barn behöver socialtjänsten dokumentera sina överväganden. Det kan till exempel innebära dokumentation av barnets situation, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Det räcker inte att i beslutet ange att barnets bästa har beaktats, utan det måste även framgå hur.

3.4 VÅLD I NÄRA RELATION

Våldsutsatta ska erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan uppstå i bidragshushåll i samband med våld i nära relation och hedersrelaterat våld. Det är också viktigt att vara lyhörd för signaler om att våld kan förekomma. Därför är det viktigt att samtal förs med båda i hushållet, om det är sambor eller makar som söker bistånd. Var och en ska enskilt få möjlighet att beskriva sin situation.

Begreppet våld innefattar både fysiskt och psykiskt våld. Det innebär att hot om (fysiskt) våld i sig är en form av våld. Våldet kan ta sig uttryck i exempelvis trakasserier och social isolering, sexuellt påtvingade handlingar, försummelse, förstörelse av tillhörigheter, ekonomiska begränsningar eller uteslutande från insyn i ekonomin, att förhindra någon att arbeta eller delta i insatser, digital övervakning och kontrollerande beteende utifrån heder.

Då begreppet våld används i texten omfattas alla typer av våld. (Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld - Ett utbildningsmaterial. Socialstyrelsen, reviderat 2024).

Vid bedömningen av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga hjälpinsatser ska beviljas eller inte. Huruvida den våldsutsatta själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose dennes ekonomiska behov ska utredas men är inte avgörande i det akuta skedet. I det akuta skedet hänvisas inte heller den våldsutsatta till partners försörjningsskyldighet. Den våldsutsatta handläggs i separat hushåll.

De handlägningsrutiner och riktlinjer som ska följas beskrivs närmare i riktlinjer för våld i nära relation. För barn som bevittnat våld ska alltid en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL inledas på barn- och familjeenheten. Därför ska handläggare på barn- och familjeenheten alltid informeras när våld i nära relation kommer till försörjningsstödsenhetens kännedom.

3.5 FELAKTIGA UTBETALNINGAR

För att bevara förtroendet för välfärdssystemen och skydda de offentliga finanserna är det viktigt att samhället kan lagföra både privatpersoner och företag som fuskar och begår brott mot systemen. Lagar har skärpts, bland annat bidragsbrottslagen och folkbokföringslagen.

Socialtjänsten har som uppgift att värna om det utbetalda ekonomiska biståndet/de kommunala skattemedlen och, i de fall misstanke finns, utreda misstanke om felaktig utbetalning (FUT). Det kan finnas olika orsaker till att felaktiga utbetalningar sker. Det kan till exempel bero på att den sökande saknar kunskap om regelsystemet, att personen medvetet lämnar oriktiga uppgifter eller att det uppstått interna felaktigheter i handläggningen av ekonomiskt bistånd.

I socialtjänstlagen framgår att om den enskilde beviljats ekonomiskt bistånd på felaktiga grunder kan beslut om återbetalning fattas enligt 33 kap. 1 § SoL. När ett beslut om återbetalning fattats har den enskilde ett ansvar att återbetala. Socialtjänsten kan också återkräva ett bistånd som betalats ut, även om det orsakats av socialtjänsten själv, om den enskilde skäligen borde ha insett att den fått pengar med ett för högt belopp eller som den inte borde ha fått. Återbetalning av ett felaktigt bistånd ska i möjligaste mån göras i överenskommelse med den enskilde, på frivillig väg. Om den enskilde inte återbetalar, kan socialtjänsten väcka talan hos Förvaltningsrätten. För att kunna väcka talan hos Förvaltningsrätten ska socialtjänsten först i möjligaste mån utreda om den enskilde har ekonomiska förutsättningar att återbetala det felaktiga biståndet. En talan hos förvaltningsrätten ska väckas inom tre år från att biståndet utbetalades (33 kap. 5 § SoL).

Saknas det ekonomiska förutsättningar för den enskilde att återbetala det felaktiga biståndet eller om det finns andra skäl kan socialtjänsten fatta beslut att efterge hela eller delar av återkravet (33 kap. 6 § SoL).

Bidragsbrottslagen innebär att den som inte lämnar riktiga uppgifter och därmed får ekonomiskt bistånd beviljat felaktigt eller med ett för högt belopp kan dömas för bidragsbrott. Syftet med lagen är att minska de felaktiga utbetalningarna samt att skapa skydd mot välfärdssystemen så att dessa kan upprätthållas på lång sikt. I de fall det finns misstanke om brott ska socialtjänsten göra en polisanmälan, vilket framgår av 6 § bidragsbrottslagen. Socialtjänsten har en skyldighet att göra en anmälan. Observera att anmälan ska göras vid

misstanke. Socialtjänsten ska inte göra någon värdering om bevisningen är tillräcklig. Socialtjänsten ska inte avstå från en anmälan på grund av att andra sanktioner drabbar den enskilde eller med hänsyn till social situation.

4 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR EKONOMISKT BISTÅND

Den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd regleras i 12 kap. 1 § SoL. I denna paragraf anges att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. Vad som ingår i försörjningsstöd preciseras i 12 kap. 7 § SoL.

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet för de som har tillfälliga försörjnings-svårigheter. Som tidigare nämnts har den enskilde eget ansvar för sitt liv och bistånd ska inte lämnas kravlöst. Den enskilde ska efter egen förmåga bidra till sin försörjning. Att utreda rätten till bistånd innebär därmed inte enbart att konstatera om den enskilde har tillräckliga inkomster eller inte. Att utreda rätten till bistånd är också att utreda om den enskilde gjort vad den kan för att bidra till sin försörjning. Den som är arbetslös är skyldig att söka arbete. Den som kan ha rätt till andra ersättningar och förmåner är också skyldig att i första hand använda sig av dessa.

4.1 BERÄKNINGSGRUNDER

För att kunna avgöra om den enskilde har rätt till ekonomiskt bistånd måste socialtjänsten utreda om behovet kan tillgodoses genom egna tillgångar. Det är den enskildes förhållanden vid ansökningstillfället som är avgörande för prövningen av rätten till bistånd.

4.2 HUSHÅLL

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd kan flera personer ingå i samma ärende, hushållsmedlemmar. Som hushållsmedlem räknas:

- make/maka
- registrerad partner
- sambo
- barn och ungdomar som förälder är försörjningsskyldig för

Ett ärende öppnas med ensamstående eller makar/sambor som parter i hushållet. Registerledare är den part som i ansökan angett sig som sådan. Var uppmärksam på att person som inte anges i ansökan heller inte ska omfattas av ärendet. Det kan till exempel vara makar och sambor som gör en ansökan utan medsökande. Den andres försörjningsmöjligheter ska ändå utredas, eftersom försörjningsskyldigheten kvarstår. Sökande ska informeras om att hushållet ses som en enhet och att ansökan kan komma att avslås om övrig hushållsmedlem inte bidrar till utredningen. Makar och sambor uppmanas att ansöka tillsammans. Notera att ovanstående gäller det ekonomiska hushållet. Flera personer kan bo ihop utan att ingå i samma ekonomiska hushåll.

4.3 BERÄKNINGSPERIOD

Ekonomiskt bistånd bör i regel beräknas utifrån de inkomster som hushållet hade kalendermånaden före den månad som ansökan avser (SOSFS 2013:1). Inkomster som hushållet fått tidigare än månaden före den månad som ansökan avser bör i regel inte påverka beräkningen, om de inte varit mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, exempelvis ett avgångsvederlag. Det kan finnas skäl att medräkna inkomster längre tillbaka om den enskilde uppburit löpande försörjningsstöd och därmed är medveten om de regler och

belopp som gäller. Den som kan överblicka sin situation framåt och därför kan förutse ett inkomstbortfall inom den närmaste tiden, har en skyldighet att planera sin ekonomi utifrån rådande förutsättningar och spara inför framtida behov. Större krav på ekonomisk planering kan ställas på en person som bedöms vara väl förtrogen med hur socialtjänsten bedömer rätten till ekonomiskt bistånd utifrån lagstiftning och praxis, än på den som gör sin första ansökan eller inte har sökt på länge. En person som saknar kunskap om riksnormen om försörjningsstöd kan inte förväntas ha levt på denna nivå före ansökan. Försörjningsstödet syfte och nivå förutsätter att människor före och efter bistandsperioden har möjlighet att leva på en nivå som är högre än försörjningsstödet.

4.4 JOBBSTIMULANS – SÄRSKILD BERÄKNINGSGRUND ENLIGT 12 KAP. 8 § SOCIALTJÄNSTLAGEN

Vid prövning av rätt till ekonomiskt bistånd beaktas generellt all inkomst. Jobbstimulansen innebär att socialtjänsten ska göra undantag från denna princip för att det ska löna sig för den enskilde att utöka sin arbetstid medan denne erhåller ekonomiskt bistånd. Jobbstimulansen gäller inte hushållet som helhet utan är personlig och den enskilde kan kvalificera sig till stimulansperioden flera gånger.

Regeln avser inkomst vid anställning och gäller därmed inte inkomster som utbetalas i stället för eller grundas på inkomst av anställning, såsom aktivitetsstöd, sjukpenning, föräldrapenning, skatteåterbäring eller pension.

4.4.1 Kvalificeringsperiod

Den som beviljats försörjningsstöd i sex månader i följd har kvalificerat sig till stimulansperioden, som gäller i 24 månader. Den enskilde behöver inte ha erhållit försörjningsstöd från en och samma kommun för att kvalificeras för stimulansperiod. För att utreda om den enskilde är i kvalificeringsperiod eller redan kvalificerat sig för stimulansperiod ska kontroll göras hos tidigare kommun, i de fall den enskilde uppger att hen haft försörjningsstöd från annan kommun. Eftersom kvalificeringskraven för jobbstimulans innebär att den enskilde ska ha erhållit försörjningsstöd under en sammanhängande tid om sex månader innebär ett avslag för en månad under kvalificeringsperioden att den bryts, och en ny kvalificeringsperiod om sex månader påbörjas vid nästa bifall gällande försörjningsstöd.

4.4.2 Stimulansperiod

Under stimulansperioden ska en särskild beräkningsregel tillämpas, vilket framgår av 12 kap. 8 § SoL. Regeln innebär att 25 % av nettoinkomsten av arbete inte ska räknas med vid prövningen av rätten till bistånd. Jobbstimulansen gäller i 24 sammanhängande månader, oavsett om den enskilde fortsatt har försörjningsstöd eller inte. Perioden gäller även vid flytt till annan kommun. Om den enskilde sparar av inkomsten under pågående stimulansperiod ska det inte påverka rätten till bistånd under stimulansperioden. Efter perioden görs en sedvanlig prövning, vilket kan innebära att sparade medel bedöms kunna täcka hela eller delar av försörjningsbehovet.

5 INKOMSTER

Den enskilde ska i första hand använda sina inkomster till sin försörjning. Den som kan ha rätt till annat bidrag eller annan ersättning är skyldig att söka sådan. Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen kan först bli aktuellt när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

5.1 INKOMSTER SOM SKA BEAKTAS

Huvudregeln är att alla inkomster, banktillgodohavanden och andra tillgångar som den enskilde förfogar över och som lätt kan realiseras (exempelvis aktier, fonder, obligationer, **kryptovalutor**, **spelvinster**) i första hand ska tillgodose den enskildes försörjning och att ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt först då den enskildes egna medel inte är tillräckliga. Även swish-insättningar, spelvinster och kontanta medel räknas som inkomst om de inte bedöms vara ringa. Nedan listas vanligt förekommande inkomster som ska beaktas i sin helhet:

- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag
- Efterlevandestöd
- Bostadsbidrag (ungdomar 18 - 29 år samt barnfamiljer)
- Bostadstillägg (pensionärer och till de som har aktivitets- eller sjukersättning)
- Familjehemsersättning (arvode)
- Försäkringsförmåner- till exempel AFA-försäkring
- Föräldrapenning
- Försäkringsersättning för ekonomiska förluster som ersätter sådant som inte ingår i skälig levnadsnivå eller som inte används till att ersätta den ekonomiska förlusten
- Habiliteringsersättning
- Ideellt skadestånd som ges för ”sveda och värk” som inte används till terapi eller annan rehabilitering.
- Hyresdel från inneboende
- Lön (under förutsättning att den enskilde inte har kvalificerat sig för jobbstimulans)
- Pension
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning
- Sjukpenning
- Skatteåterbäring (överförs skatteåterbäringen till Kronofogdemyndigheten för betalning av andra skulder ska den inte medräknas som inkomst)
- Studiebidrag
- Studiemedel (utom särskilt tillägg för barn)
- Särskilt bidrag till barnfamiljer (bostadsbidrag för inneboende barnfamiljer)
- Underhållsstöd
- Omvårdnadsbidrag (skattepliktig del). Notera att en enskild klient kan ha omkostnader till följd av funktionsnedsättning med upp till 14 325 kronor per år, utan möjlighet till merkostnadsersättning från Försäkringskassan. Hänsyn kan behöva tas till dessa extra kostnader.
- Äldreförsörjningsstöd

5.2 INKOMSTER SOM INTE SKA BEAKTAS

Följande inkomster ska inte beaktas vid beräkning av ekonomiskt bistånd:

- Barns sparade medel upp till 15 % av prisbasbeloppet
- Ersättning som betalas ut för merkostnader till följd av funktionsnedsättning

- Ersättning för omkostnader i samband med åtagande, till exempel familjehemsersättningens omkostnadsdel
- Extra tillägg till **studiestöd**
- Försäkringsersättning som kompenserar för ekonomiska förluster. Undantag är om delar av beloppet eller hela beloppet inte används till att ersätta den ekonomiska förlusten, eller om försäkringsersättning avser sådana ändamål som inte ingår i begreppet skälig levnadsnivå (Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1081 - 19).
- Merkostnadsersättning för barn
- Ungdomars inkomster i form av arbete som understiger ett prisbasbelopp under ett kalenderår. (Detta gäller under förutsättning att ungdomen ingår i ett hushåll där förälder/vårdnadshavare har försörjningsansvar för ungdomen).
- Stipendier och fondmedel som är avsedda för visst ändamål, till exempel en resa. Undantag är om delar av beloppet eller hela beloppet används till försörjningen eller annan konsumtion.
- 25 % av den enskildes arbetsinkomster om den särskilda beräkningsregeln för jobbstimulans ska tillämpas.
- **En ensamstående person i ett hushåll eller sammanboende personer utan barn bör få ha en buffert på upp till 2 000 kronor medan hushåll där det finns barn får ha en buffert om 5 000 kronor för att möjliggöra större inköp som vinterkläder och andra ändamål utan att det påverkar rätten till ekonomiskt bistånd.**
- **Habiliteringsersättning för personer med daglig verksamhet inom LSS. Ersättningen är närmast symbolisk, men kan ha en mycket stor inverkan på dessa personers välbefinnande och upplevelse av att bidra med sina arbetsinsatser.**

5.3 BARN OCH SKOLUNGDOMARS INKOMSTER AV ARBETE

Hemmavarande barn och skolungdomar under 21 års ålder har rätt att ha inkomster upp till ett prisbasbelopp per kalenderår utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet eller skolungdomen. Överskjutande del ska vid beräkning enbart täcka barnets behov. Ett barn kan aldrig bli försörjningsskyldig för sina föräldrar eller syskon. För att kunna göra en bedömning av en ansökan om ekonomiskt bistånd och samtidigt tillämpa bestämmelsen behöver socialtjänsten begära in uppgifter om den unges **nettoinkomst från och med 1 januari månad föregående kalenderår fram till ansökningstillfället**. Det kan vara i form av kontoutdrag och lönespecifikationer. Utöver stimulans till arbete för unga normaliseras villkoren för dessa barn och ungdomar i och med fribeloppet. Med inkomsten har barnet eller ungdomen möjlighet att tillgodose behovet av egenvalda aktiviteter, elektronik eller cykel/annan sportutrustning. **Om det visar sig att ungdomen tjänat mer än ett prisbasbelopp föregående år bör ställning tas till att upprätta anmälan om felaktiga utbetalningar om hushållet uppburit försörjningsstöd under föregående kalenderår.** Föräldrarna har ett ansvar att redovisa hushållets samtliga inkomster vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Skatteåterbäring som avser inkomst av arbete från föregående kalenderår räknas som en del av innevarande års prisbasbelopp. Det innebär att den ingår i det belopp som barnet eller skolungdomen får behålla utan att det påverkar deras rätt till ekonomiskt bistånd.

Barns och skolungdomars sparande **och andra inkomster**

Barn och skolungdomar bör kunna ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet utan att det påverkar föräldrarnas rätt till försörjningsstöd. Tillgångar som överstiger detta kan beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet. Detta gäller utifrån att föräldrarna kan förfoga över barnets tillgångar. Utöver tillgångar från arbete kan inkomsterna till **exempel komma från swish, kryptovalutor, försäljning på köp- och säljsajter etc.**

5.4 HEMMAVARANDE SKOLUNGDOMARS FÖRLUST AV STUDIEBIDRAG FRÅN CSN

Om hemmavarande skolungdomar förlorar rätten till sitt studiebidrag på grund av för hög frånvaro ska kontakt tas med skolan gällande KAA. Handläggaren ska ta del av planeringen och målet är att ungdomen så snart som möjligt återupptar sina studier. En individuell bedömning görs om uteblivet studiebidrag ska påräknas fiktivt.

5.5 UNDERHÅLLSSTÖD SOM AVSLÅS AV FÖRSÄKRINGSKASSAN

Föräldralken reglerar föräldrars underhållsskyldighet för sina barn. När föräldrar inte bor ihop ska den förälder som inte bor med barnet betala till den förälder som bor med barnet. I de fall föräldrarna inte kan komma överens om underhållsstödet kan de vända sig till domstol för att få underhållsstödet fastställt, eller ansöka om underhållsstöd hos Försäkringskassan. Att Försäkringskassan avslår ansökan om underhållsstöd innebär inte att socialtjänsten ska kompensera för det. Föräldrars underhållsskyldighet är primär i förhållande till rätten till ekonomiskt bistånd enligt SoL. Det åligger den enskilde att göra allt hen kan för att förmå den andra föräldern att fullgöra sin underhållsskyldighet. Det kan innebära att lämna ett så fullständigt underlag som möjligt till Försäkringskassan och/eller överklaga Försäkringskassans beslut. Enligt Kammarrätten i Jönköping (mål nr 3388 - 17), kan det även innefatta att ansöka om stämning vid domstol. Kammarrätten menar att socialtjänsten har rätt att räkna beloppet fiktivt om den enskilde inte har gjort vad den kunnat för att förmå den andra föräldern att betala underhållsstödet. Individuell bedömning ska alltid göras.

5.6 UTMÄTNING HOS KRONOFOG DEN

Den som har utmätning hos Kronofogdemyndigheten ska vara garanterad ett förbehållsbelopp. Förbehållsbeloppet är högre än gällande riksnorm, vilket innebär att den som har utmätning ska vara självförsörjande. Framkommer det vid en ekonomisk utredning att den enskilde hamnar under norm, ska den enskilde i första hand få hjälp att kontakta Kronofogden för ny beräkning av storleken på utmätningen. En person ska inte bli ur stånd att klara sin försörjning till följd av utmätningen. Om den enskilde har behov av till exempel tandvård eller glasögon ska den enskilde i första hand begära anstånd på utmätningen för att kunna tillgodose sitt behov. Det kan även gälla i de fall den enskilde är bostadslös och därmed har fördyrande omkostnader, som till exempel kostnad på vandrarhem och liknande. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd ska hela inkomsten (ska) räknas, inklusive utmätningens belopp. Att inte räkna hela beloppet skulle indirekt innebära att socialtjänsten beviljar bistånd till skulder.

6 REALISERBARA TILLGÅNGAR

6.1 BOSTADSRÄTT OCH VILLA

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli kortvarigt (upp till fyra månader) ställs inget krav på försäljning av bostaden. En bedömning måste alltid göras

för att belysa konsekvenserna av en husförsäljning för familjen och barnen och ett skäligt rådrom lämnas. Se vidare Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd.

6.2 FORDON

I samband med en första ansökan om ekonomiskt bistånd ska fordonsinnehav alltid kontrolleras mot Transportstyrelsens fordonsregister.

Om behovet av ekonomiskt bistånd uppstått i väntan på egen försörjning genom till exempel lön eller sjukersättning kan innehav av bil utan begränsningar kring bilens värde accepteras upp till tre månader.

Ett fordon med ett värde upp till 25 000 kronor behöver vanligtvis inte försälas även fast fordonet kan ses som en realiserbar tillgång. Det innebär att den enskilde kan behålla bilen även då socialtjänsten inte bedömer att den är nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. En individuell bedömning ska göras och denna bedömning kan ändras om behovet blir långvarigt eller om särskilda situationer uppstår.

Den som har en dyrare bil har möjlighet att sälja den och köpa en billigare bil. Överskott efter försäljning och avbetalning av lån bundet till bilen räknas som inkomst.

När bilinnehav anses vara nödvändigt för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå godkänns innehav av bil upp till ett värde av 25 000 kronor. Då bör även kostnader för service och reparation beviljas (Kammarrätten i Jönköping mål nr 1373 - 17).

Specialanpassade bilar för personer med funktionsnedsättning ska inte betraktas som realiserbar tillgång, oavsett bilens värde.

7 OLIKA GRUPPERS FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR RÄTT TILL BISTÅND

7.1 ARBETSLÖSA

Ett av villkoren för försörjningsstöd vid arbetslöshet är att den enskilde är aktivt arbetssökande och därigenom medverkar till sin försörjning. Arbetslös är den som på heltid saknar arbete. Även den som väntar, eller uppbär, ersättning från a-kassa, alfabakassa eller liknande ska vara aktivt arbetssökande. Detsamma gäller för den som väntar på att börja en sysselsättning eller utbildning eller som väntar på besked från arbetsgivare. **Från och med 1 juli 2026 inträder aktivitetskravet som innebär att den som får försörjningsstöd sedan minst tre sammanhängande månader ska delta i aktivitet enligt 12 kap. 4 a § SoL för rätt till försörjningsstöd. Socialtjänsten har möjlighet att ställa krav tidigare än så enligt 12 kap. 4 d SoL om det är möjligt utifrån den enskildes situation. Utgångspunkten är att aktivitetskravet ska gälla på heltid, men ska anpassas till den enskildes förmåga samt komplettera andra insatser och eventuell deltidssysselsättning. Arbetsmarknadspolitiskt program och andra meningsfulla aktiviteter har företräde vid planeringen av lämplig aktivitet. Tiden får dock inte överstiga 40 timmar per vecka. För de hushåll som har barn under 8 år motsvarar heltid 30 timmar i veckan. Socialtjänsten ska även anpassa aktivitetskravet utifrån möjligheten att ha tillsyn över barnet och vid bedömningen beakta i vilken omfattning kommunen erbjuder förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Socialtjänsten ska tillsammans med den enskilde upprätta en individuell plan för aktiviteterna och omfattningen av dessa (prop. 2025/26:207).**

Målgrupper som är undantagna aktivitetskravet:

- är under 18 år
- är mellan 18 och 20 år som går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar utbildning
- är sysselsatta på heltid i form av anställning, arbetsmarknadspolitiskt program, sfi, annan utbildning godtagbar för att inte stå till arbetsmarknadens förfogande, andra statliga, kommunala eller regionala insatser
- har uppnått riktåldern för pension
- har sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringspenning, rehabiliteringspenning i särskilda fall, i den omfattning förmånen ges
- är föräldralediga med barn under ett år.

För den som är arbetssökande är en del av utredningen att bedöma om den enskilde står till arbetsmarknadens förfogande. Aktivitetsrapporten kan vara ett underlag för att kunna bedöma om den enskilde varit aktivt arbetssökande. Att aktivitetsrapporten lämnats till Arbetsförmedlingen kontrolleras i SSBTEK.

För att anses vara aktivt arbetssökande ska den enskilde:

- vara anmäld på Arbetsförmedlingen och följa uppgjord planering. Vid första arbetslösa dagen är det viktigt att den enskilde anmäler sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.
- söka arbeten brett, d.v.s. alla sorters arbeten som kan utföras, och utan geografisk begränsning. Söka arbeten så gott som dagligen genom platsbanken, kontakter i nätverket och med möjliga arbetsgivare.
- redovisa sökta arbeten genom att varje månad lämna in aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen.
- delta i Arbetsförmedlingens eller arbetsmarknadsenhetens aktiviteter/insatser som syftar till att stärka den enskildes position på arbetsmarknaden och som kan leda till självförsörjning.
- om den enskilde har en deltidsanställning som inte ger tillräcklig inkomst krävs att denne är inskriven vid Arbetsförmedlingen samt aktivt söker heltidsarbete.

7.1.1 Praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 12 kap. 4 a och 12 kap.4 d § SoL

Om den enskilde inte kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller insats från Arbetsförmedlingen kan krav enligt 12 kap. 4 a och 12 kap. 4 d § SoL ställas på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Verksamheten ska syfta till att förbättra den enskildes förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden eller på utbildning som innebär en bättre ställning på arbetsmarknaden.

~~En enskild som redan bedöms ha goda förutsättningar att inom rimlig tid få arbete eller en arbetsmarknadspolitisk åtgärd är inte aktuell för insatser enligt 12 kap. 4 § SoL.~~

Valet av praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet styrs av den enskildes behov, oavsett ålder. Samråd med Arbetsförmedlingen ska ske innan beslut om insats fattas, för att säkerställa att insatsen bedöms som den mest lämpliga.

Deltagande i åtgärd kan krävas först när den enskildes förutsättningar och behov är utredda och när ansökan om ekonomiskt bistånd har prövats. Insatsens omfattning och tidsram avgörs med hänsyn till individens situation. Om den enskilde erbjuds arbetsmarknadsinsatser via Arbetsförmedlingen ska hen hänvisas till deltagande i dessa och insats enligt [12 kap. 4 a och 12 kap. 4 d § avbrytas](#).

7.1.2 Reducering eller vägrat försörjningsstöd enligt 12 kap. 5 § SoL

Försörjningsstöd får vägras eller nedsättas om den enskilde utan godtagbara skäl uteblir eller avböjer att delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt [12 kap. 4 a alternativt 12 kap. 4 d § SoL](#). Om den föreslagna verksamheten på något sätt är olämplig med hänsyn till den enskildes personliga förutsättningar kan detta anses som ett godtagbart skäl för att inte delta. Godtagbara skäl för att utebli kan exempelvis vara att den enskilde är sjuk eller att dennes barn är det, eller att den enskilde har ett möte bokat med Arbetsförmedlingen, studievägledare, vården eller annat som inte kan företas på kvällstid. Frånvaron ska vara anmäld. [Från 1 juli 2026 ska den som på grund av sjukdom är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande eller uteblir eller avböjer deltagande i aktivitet på grund av sjukdom lämna läkarintyg \(prop. 2025/26:201\)](#).

Försörjningsstödet reduceras till en början med dagsbelopp för frånvarodagarna. Dagsbeloppet räknas fram genom att personliga kostnader och gemensamma hushållskostnader multipliceras med tolv och sedan divideras med 365. Består hushållet av två vuxna reduceras den på samma sätt för dem båda två. Barnen undantas från detta. Är frånvaron hög eller att den enskilde fortsätter ha ogiltig frånvaro trots samtal, kan försörjningsstödet vägras i sin helhet. Beslut fattas enligt 12 kap. 5 § SoL.

7.2 ENSAMKOMMANDE UNGA VUXNA SOM FYLLER 18 ÅR

Den som har kommit till Sverige som ensamkommande flyktingbarn och som vid 18 års ålder har uppehållstillstånd och inte längre har behov av fortsatt vård, är att betrakta som vuxen vid en ansökan om ekonomiskt bistånd. Kommunen har inte något utökat föräldraansvar. Därför ska en ansökan om ekonomiskt bistånd prövas utifrån gängse regler om ansvarig kommun (Kammarrätten i Jönköping mål nr 1447 - 11).

Regeln om skolungdomars arbetsinkomster gäller inte för de som kommit till Sverige som ensamkommande barn. Den regeln gäller vid prövningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för hemmavarande skolungdomar. För ensamkommande ungdomar ska den särskilda beräkningsregeln, jobbstimulans, tillämpas.

7.3 FÖRETAGARE OCH PERSONER MED STYRELSEUPPDRAG

Ett företag kan vara en realiserbar tillgång. Det ställs samma krav på den enskilde som har företag som andra biståndssökande. Företagare kan beviljas försörjningsstöd i akuta eller tillfälliga situationer. I bedömningen av rätten till bistånd ska följande beaktas:

- är den enskildes behov av försörjningsstöd av akut eller tillfällig karaktär? Med tillfällig karaktär menas ett biståndsbehov om maximalt tre månader

- är ändamålet försörjningsstöd eller blir ett beviljat ekonomiskt bistånd ett företagsstöd? Försörjningsstöd kan inte beviljas om det avser ändamål företagsstöd, det strider mot kommunallagen
- utgör företaget en realiserbar tillgång?

För att kunna utreda om företaget har tillgångar ska senaste årsredovisningen och skattedeklarationen begäras in

Personer som har styrelseuppdrag i företag ska visa om de får arvode för sitt uppdrag, vilket ska framgå av protokollet från senaste årsstämman.

I de fall Arbetsförmedlingen har beviljat ”starta eget” som en arbetsmarknadsinsats kan försörjningsstöd beviljas i maximalt sex månader. I dessa fall ska den enskilde även erhålla aktivitetsstöd beslutat av Arbetsförmedlingen. Den enskilde ska under denna period kunna redovisa företagets omsättning/ekonomi i form av företagskonto och andra relevanta underlag. I de fall den enskilde med lön och aktivitetsstöd kan uppnå skälig levnadsnivå föreligger inte fortsatt rätt till försörjningsstöd.

7.4 FÖRÄLDER MED UMGÄNGESBARN

Generellt godtas umgänge med barn för sex dagar i månaden, utan krav på umgängesintyg. För umgänge som överstiger sex dagar per barn och månad ska umgängesintyg som båda föräldrarna undertecknat styrka umgänget. Under sommaren och vid större helger får antalet dagar anpassas till den överenskommelse som föräldrarna har gjort. Barn med skilda föräldrar ska inte missgynnas, varför förälder som har umgängestid med sitt barn ska beviljas norm för barnet med antal dagar som är överenskommet. Föräldrar som har umgängesbarn kan ha rätt till bostadsbidrag.

Resekostnader i skälig omfattning för hämtning och avlämning av barn på annan ort ska accepteras som godtagbar kostnad. Annan ort kan även avse ort utanför Sverige om särskilda skäl föreligger. Vad en familj i allmänhet har råd med bör anpassa avgörandet för vad som bedöms vara skälig kostnad för resor samt för hur ofta biståndet bör ges. Vad som har reglerats genom beslut av domstol eller genom avtal om umgänge bör beaktas vid denna bedömning. Ersättning ges för halva resekostnaden för respektive förälder och umgängestillfälle, alternativt varannan resa, då föräldrarna har ett gemensamt ansvar för kostnaden. Förutom resekostnader bör även andra kostnader som är nödvändiga för att umgänget ska kunna komma till stånd ingå i biståndet, exempelvis kostnader för logi. Vid resa med egen bil beräknas milersättningen enligt Skatteverkets årliga schablon.

7.5 FÖRÄLDRALEDIGA

Rätten till föräldraledighet regleras i föräldraledighetslagen. Barnomsorg kan tidigast erbjudas barn från ett års ålder. Under barnets första levnadsår kan ekonomiskt bistånd beviljas under förutsättning att den enskilde begärt föräldrapenning med sju dagar/vecka och saknar tillräckliga inkomster för att uppnå en skälig levnadsnivå.

När barnet är åtta månader bör anmälan om behov av barnomsorgsplats göras. Kommunen är skyldig att erbjuda en garantiplats efter fyra månader i kö. När barnet fyllt ett år ska kontroll göras om plats erbjudits. Den enskilde kan inte tacka nej till erbjuden plats eftersom det då försenar den enskildes inträde på arbetsmarknaden eller återgång i arbete (RÅ 1987 ref. 167). När inskolning på förskolan är genomförd ska

den enskilde återgå i arbete eller ställa sig till arbetsmarknadens förfogande om arbete saknas.

I vissa fall kan det av andra skäl saknas barnomsorg trots att barnet är äldre än ett år. Har den enskilde gjort vad som kan krävas, men inte erbjudits plats, kan försörjningsstöd beviljas mot bakgrund av att den enskilde är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande eller återgå i arbete.

Förälder som har barn över ett år kan inte välja att arbeta deltid eller vara föräldraledig och kompensera inkomstbortfallet med ekonomiskt bistånd. Rättigheten att arbeta deltid och vara föräldraledig enligt lag reglerar enbart förhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare.

7.6 FÖRÄLDRARS FÖRSÖRJNINGANSVAR FÖR VUXET BARN

Föräldrar har ett juridiskt ansvar att försörja sina barn. Underhållsskyldighet gentemot barnen regleras i Föräldrabalken kapitel 7.

Om föräldern inte har vårdnaden om barnet och heller inte bor med barnet, eller om barnet bor varaktigt med den andra föräldern, ska föräldern betala underhållsbidrag till barnet.

Underhållsskyldigheten gäller tills dess att barnet fyller 18 år. Går barnet i skola (grundskola, gymnasie-, eller annan grundutbildning) fortsätter föräldrarnas försörjningsskyldighet under skoltiden, dock längst till och med att barnet fyller 21 år.

Om ett vuxet barn under 21 år men över 20 år ingår i hushållet och studerar, ska det vuxna barnet normalt sett lyftas ur det ekonomiska hushållet vid beräkning av försörjningsstöd. Från höstterminen det år man fyller 20 kan man ansöka om studiemedel (bidrag och lån) från Centrala studiestödsnämnden (CSN) och klara sin försörjning. Behovet för den personen kan därmed tillgodoses på annat sätt och det är inte socialtjänstens uppgift att svara för vuxenstuderandes kostnader i samband med studier (Kammarrätten i Jönköping mål nr 2010 - 3757, Kammarrätten i Göteborg mål nr 2008 - 7014, Kammarrätten i Stockholm mål nr 2013–467 samt RÅ 1996 not. 53).

I speciella situationer kan det finnas skäl att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet. Det kan handla om situationer där socialtjänsten inte lyckats förmå föräldrarna att fullgöra sin underhållsskyldighet eller då barnet är utsatt för våld eller andra övergrepp från föräldrarna. En sådan bedömning ska göras tillsammans med barn- och familjeenheten. Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt är en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall.

Om socialtjänsten bortser från föräldrarnas underhållsskyldighet för en ungdom över 18 år betraktas ungdomen som vuxen vad gäller rätten till ekonomiskt bistånd. Därmed gäller inte längre regeln att skolungdom kan tjäna upp till ett prisbasbelopp utan att det påverkar rätten till bistånd. Däremot kan den särskilda beräkningsregeln utifrån jobbstimulans tillämpas.

7.6.1 Barn/hemmavarande skolungdom som gifter sig eller blir sambo

Om ett barn/hemmavarande skolungdom i hushållet gifter sig eller blir sambo är parterna i första hand ansvariga för varandras försörjning. Om parterna inte kan försörja varandra har föräldrarna kvar försörjningsansvaret för sitt barn.

Ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt först när andra möjligheter genom make/maka, sambo och föräldrar uttömts. I sista hand är det föräldrarna med barnet i hushållet som får ansöka om försörjningsstöd, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

7.6.2 Barn/hemmavarande skolungdom som blir förälder

Om ett barn/hemmavarande skolungdom som ingår i föräldrars hushåll blir förälder så har dennes förälder försörjningsansvar för sitt barn, tills att barnet fyller 21 år om barnet studerar på gymnasiet eller motsvarande. Däremot har föräldrarna inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

7.7 MAKAR OCH SAMBOR

Makar och sambor har vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd ett gemensamt försörjningsansvar gentemot varandra. Sambor saknar sådan legal underhållsskyldighet men i rättspraxis räknas sambor ha underhållsskyldighet gentemot varandra. Detta för att de som valt att vara sambor varken ska tjäna eller förlora på att inte ingå äktenskap. Deras inkomster och utgifter ska räknas som gemensamma. Den legala underhållsskyldigheten för makar kvarstår så länge äktenskapet pågår.

Denna underhållsskyldighet är grundregeln, även om makar har ansökt om skilsmässa eller där ansökan föregås av betänketid gäller underhållsskyldigheten. Avsteg från regeln kan göras i situationer där ena parten blir utsatt för våld eller andra övergrepp.

7.7.1 Maka/make saknar uppehållstillstånd

Äktenskapsbalkens reglering om makars skyldighet att bidra till varandras försörjning kvarstår även om ena parten befinner sig utomlands, varför det vid prövning av rätten till bistånd är deras gemensamma ekonomiska situation som ska beaktas, enligt RÅ (1995 ref. 79). Se även Kammarrätten i Jönköping (mål nr 2775 – 19).

7.8 SJUKDOM OCH BEDÖMNING AV ARBETSFÖRMÅGA

Om den enskilde på grund av fysiska eller psykiska skäl uppger sig inte kunna stå till arbetsmarknadens förfogande ska den enskilde uppvisa ett medicinskt underlag för bedömning av arbetsförmågan (läkarintyg) från och med den 8:de sjukdagen.

Socialtjänsten kan även begära att den enskilde ska uppvisa läkarintyg vid en kortare sjukdomsperiod men även medge undantag från skyldigheten att uppvisa läkarintyg om det är uppenbart obehövligt. En sådan situation skulle kunna vara vid ineliggande heldygnsvård. Om en enskild som får försörjningsstöd inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom kan socialtjänsten ställa krav om att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering för att vara berättigad fortsatt försörjningsstöd. Hänsyn ska då tas till den enskildes förmåga och individuella förutsättningar att delta i lämplig aktivitet. Syftet med den arbetslivsinriktade rehabiliteringen är att ge den enskilde förmåga till att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer från upprättad planering om rehabilitering kan socialtjänsten neka eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd (prop. 2025/26:201).

Den enskilde som har arbete eller tidigare har arbetat ska göra en ansökan om sjukpenning till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan är nedsatt med minst 25 % och den enskilde har en SGI, beviljas den enskilde sjukpenning. Är sjukpenningen inte tillräcklig för att uppnå en skälig levnadsnivå kan den enskilde beviljas ekonomiskt bistånd.

I de fall Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan inte är nedsatt med minst 25 % och den enskilde har ett arbete bör den enskilde återgå till arbetet. Den enskilde kan uppmanas att be om rehabiliteringssamtal med sin arbetsgivare och Försäkringskassan. I de fall Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan inte är nedsatt med minst 25 % och den enskilde saknar arbete, ska den enskilde omgående anmäla sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

Även om läkarintyg finns kan den enskilde bedömas kunna stå till arbetsmarknadens förfogande och klara ett ”normalt förekommande arbete” på arbetsmarknaden, även om sjukdom eller besvär kan finnas. Bedömningen kan göras av Försäkringskassan men också av socialtjänsten som har god kännedom om den enskilde. För vägledning kan Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd användas. Viktiga samarbetspartners kan vara Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och regionen. Ett verktyg är att sammankalla till SIP.

Så länge Försäkringskassan bedömer att nedsatt arbetsförmåga föreligger har den enskilde, även om denne saknar SGI, rätt till samordning av rehabiliteringsinsatser. Den enskilde behöver aktivt ansöka om samordning av rehabiliteringsinsatser, vilket görs på särskild blankett hos Försäkringskassan. Avböjer eller underlåter den enskilde att ansöka om samordnade rehabiliteringsinsatser, så kan den enskilde inte anses göra vad denne kan för att närma sig arbetsmarknaden.

I vissa fall, när den enskilde varit sjukskriven en längre period och försök att närma sig arbetsmarknaden har gjorts, kan det vara motiverat för den enskilde att ansöka om aktivitets- eller sjukersättning. Med en sådan ansökan ska läkare utfärda ett läkarutlåtande.

7.9 STUDIER

Grundregeln är att ekonomiskt bistånd inte beviljas till vuxna studerande. Vuxna studerande bör i regel ha sin försörjning genom studiestödsformerna. En vuxen studerande bör dock kunna ges ekonomiskt bistånd till exempel:

- om han eller hon aktivt sökt feriearbete, senast från mars, men inte fått något
- om han eller hon har fått ett feriearbete men får vänta på första löneutbetalningen
- i akuta nödsituationer även under pågående termin

Individnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten. Övriga inkomster eller bidrag som den studerande har beaktats som vanligt vid beräkning av ekonomiskt bistånd.

Enligt SOSFS 2013:1 bör socialtjänsten inte ställa som villkor att den som studerar (om studierna är en förutsättning för framtida försörjning) avbryter sina studier för att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Den studerande bör få fullgöra påbörjad termin eller kurs.

7.9.1 Vuxna 20–21 år som studerar på gymnasienivå

Enligt Föräldrabalken 7 kap. 1 § 2 st. har föräldrar försörjningsansvar för sina barn fram till 18-årsdagen, eller fram till 21-årsdagen så länge barnet studerar på grundskole- eller gymnasienivå eller annan jämförlig utbildning.

Det är en grundregel att det inte är socialtjänstens uppgift att svara för vuxenstuderandes kostnader i samband med studier. Personer som studerar på gymnasienivå kan från hösten det år de fyller 20 år ansöka om studiestöd (med studiestöd avses lån och bidrag) från Centrala studiestödsnämnden (CSN). Liksom i andra situationer då barn har medel till sin försörjning ska de lyftas ur hushållet och försörjningsstöd ska inte beviljas, eftersom behovet kan tillgodoses på annat sätt (Kammarrätten i Jönköping mål nr 2010 - 3757, Kammarrätten i Göteborg mål nr 2008 - 7014, Kammarrätten i Stockholm mål nr 2013 - 467 samt RÅ 1996 not. 53.).

7.9.2 Hushåll där ena parten har studiemedel

Socialtjänsten bör inte under pågående termin ställa som villkor för ekonomiskt bistånd att den som studerar avbryter sina studier för att stå till arbetsmarknadens förfogande om studierna är en förutsättning för framtida försörjning. I de fall då det finns faktiska möjligheter att få ett arbete som medför stadigvarande inkomst kan det dock vara rimligt att personen i stället söker arbete för att kunna bidra till familjens försörjning. Möjlighet att fullfölja påbörjad termin eller kurs bör ges.

I hushåll där ena parten studerar ska hushållets inkomster beräknas som vanligt, det vill säga inkludera den studerande i beräkningen och räkna studiemedel som inkomst. Då kan också hänsyn tas till inköp av nödvändigt studiematerial, när möjligheter att låna är uttömda.

7.9.3 Studerande under studieuppehåll

Under terminen förutsätts en studerande med rätt till studiemedel försörja sig själv genom studiemedelssystemet och beviljas därmed inte ekonomiskt bistånd. Studiemedel är avsett att täcka försörjningen under terminerna. Biståndsrätten infaller därmed vanligtvis när terminen slutar och upphör när nästa termin startar. Att den enskilde planerat inför studieuppehållet genom att i god tid aktivt söka arbete och skriva in sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen är en förutsättning för rätten till ekonomiskt bistånd.

Vid studieuppehåll över sommaren bör ekonomiskt bistånd beviljas om den vuxna studerande aktivt har sökt feriearbete, men inte fått något eller om denne fått ett feriearbete, men måste vänta på första löneutbetalningen. I det senare fallet kan det ekonomiska biståndet reduceras till att omfatta riksnormens belopp för livsmedel och eventuella kostnader för hyra och arbetsresor. Det ekonomiska biståndet kan lämnas mot återbetalning om bestämmelserna i 33 kap. 2 § är tillämpliga.

Vid eventuellt studieuppehåll över jul och nyår beräknas försörjningsstödet till en lägre nivå. Hänsyn tas till riksnormens belopp för livsmedel för terminsuppehållets antal dagar. Högskole- och universitetsstuderande har vanligen inget terminsuppehåll mellan höst- och vårtermin och bör således inte ha rätt till försörjningsstöd under denna period.

7.9.4 SFI-studerande

SFI-studerande ska som regel vara inskrivna vid Arbetsförmedlingen under sin studietid för att ha rätt till försörjningsstöd. Den enskilde ska parallellt med sina studier följa sin

planering med Arbetsförmedlingen, vilken kan vara enbart studier eller studier i kombination med aktivt arbetssökande.

7.10 Pensionärer

Pensionärer, person som år 2025 är 66 år eller som är 67 år under åren 2026 - 2030 är 67 år och äldre, som saknar rätt till ålderspension kan få äldreförsörjningsstöd. Ansökan lämnas till Pensionsmyndigheten. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut hos Pensionsmyndigheten kan socialtjänsten återsöka retroaktiv ersättning från Pensionsmyndigheten.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till levnadskostnader i övrigt, exempelvis till glasögon eller flyttkostnad, kan ha rätt till detta om förutsättningarna för bistånd i övrigt är uppfyllda.

7.11 PERSONER UTSATTA FÖR VÅLD

Socialtjänsten har enligt SoL ett särskilt ansvar för personer som utsätts för våld. I en akut nödsituation är det inte alltid möjligt att utreda behovet av försörjningsstöd på sedvanligt sätt. Den enskildes och eventuella barns behov av skydd och stöd måste prioriteras och en individuell bedömning alltid göras.

Efter att de mest akuta behoven i form av logikostnader, mat och hygienartiklar har tillgodosetts kan det vara aktuellt att godta kostnader för exempelvis:

- säkerhetspaket såsom låsbyte, titthål, dörrkedja (möjligheten att få det tillgodosett genom polisen ska vara uttömt)
- dubbla hyreskostnader under uppsägningstid
- kostnad för ansökan om äktenskapsskillnad
- hemutrustning
- kläder
- resekostnader

7.11 PERSONER INSKRIVNA INOM KRIMINALVÅRD

Är den enskilde dömd till ett fängelsestraff bör den enskilde undersöka möjligheten att omgående få påbörja verkställigheten. Det kan dock inte ställas som ett krav. Vid prövning av rätten till bistånd ska den enskilde fortfarande kunna redogöra för sin planering mot självförsörjning. Ekonomiskt bistånd kan inte beviljas kravlöst i väntan på att straffet ska börja avtjänas. När den enskilde har fått en inställelseorder, kan krav ställas på att den enskilde ska börja avtjäna sitt straff. Behovet kan då tillgodoses genom annan huvudmans ansvar.

Kriminalvården ansvarar för kostnaderna för den som är häktad eller inskriven på kriminalvårdsanstalt, liksom för de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, med undantag för boendekostnader (hyra, el och hemförsäkring).

En person som är frihetsberövad kan vara i behov av ekonomiskt bistånd till sina boendekostnader. Bistånd till boendekostnader kan beviljas under häktning och strafftid, om den faktiska strafftiden totalt inte överskrider sex månader. I en sådan bedömning ska följande beaktas:

- den enskildes hyresförhållande (hyreskostnad för inneboende beviljas i undantagsfall, straffet ska vara kort)
- egen förmåga att betala hela eller delar av hyran
- den enskildes möjlighet att hyra ut bostaden i andra hand under anstaltsvistelsen
- rehabiliteringsaspekten

7.11.1 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd skiljer sig åt mellan dessa. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsprocessen.

Personer som dömts till högst sex månaders fängelse kan ansöka om intensivövervakning som alternativ till fängelse. Den dömda jämföras med frivårdsklient och har till exempel rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd under verkställigheten med fotboja. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter ska inte beviljas, då behoven tillgodoses av kriminalvården.

Personer som avtjänar fängelsestraff i lägst 18 månader kan som ett led i frigivningen ansöka om verkställighet utanför anstalt med intensivövervakning med fotboja i slutet av verkställigheten.

Dessa personer är fortfarande inskrivna vid anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Kriminalvården är ansvarig huvudman.

7.11.2 Kontraktsvård

En person med missbruksproblem som dömts till fängelse upp till två år kan i stället dömas till kontraktsvård. Den dömda får då genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Försörjningsstöd beviljas inte när behandlingen sker på institution, eftersom kriminalvården då står för alla kostnader (såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvård, resor, kläder, fritid och hygien) till vårdgivaren i samband med placeringen.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården endast den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. I dessa fall prövar socialtjänsten behovet av försörjningsstöd.

7.11.3 Personer inskrivna för rättspsykiatrisk vård

För den som blir dömd till rättspsykiatrisk vård föreligger samma rätt till ekonomiskt bistånd som personer som är inskrivna för vård inom socialtjänsten. Försörjningsstödet räknas till en lägre nivå. Den som blir dömd till rättspsykiatrisk vård kan få ha kvar vissa ersättningar från Försäkringskassan. Den enskilde kan vara i behov av ekonomiskt bistånd till bland annat boendekostnader under tiden hen avtjänar sitt straff. Som vägledning för hur länge ekonomiskt bistånd kan beviljas vid rättspsykiatrisk vård kan de regler som gäller vid anstaltsvistelse användas. En bedömning ska göras tillsammans med

behandlande läkare utifrån var den enskilde befinner sig i vårdprocessen och om vårdbehovet bedöms som kort- eller långvarigt.

7.12 PERSONER MED BEROENDEPROBLEMATIK

För de med beroendeproblematik kan de allmänna reglerna inte tillämpas i samma utsträckning. Socialtjänsten kan inte kräva av någon att exempelvis lämna prover för drogscreening. Socialtjänsten kan däremot upprätta en planering med ett långsiktigt mål att den enskilde ska kunna närma sig arbetsmarknaden och på sikt en egen försörjning. Det kan till exempel innebära att den enskilde har planerade kontakter med vuxen- och öppenvårdsenheten för utredning, provtagning och eventuella stödinsatser. Om den enskilde inte följer uppgjord planering kan det innebära att vägen till egen försörjning försvåras och försenas. Då finns grund för att reducera det ekonomiska biståndet till att avse mat och boendekostnader. Om den enskilde fortsatt inte följer, återupptar eller uppvisar annan planering finns grund att avslå biståndet i sin helhet (Kammarrätt 2017 - 2615). Biståndet kan även reduceras om det finns anledning att tro att biståndet går till droger (JO 2015 - 745, Kammarrätt 2008 - 2604). Nödprövan avseende mat kan alltid göras. Socialtjänsten måste fortsätta söka och motivera den enskilde att ta emot stödinsatser. För personer som har en aktiv beroendeproblematik kan det vara motiverat med beslut för korta perioder, ibland till och med veckovisa beslut som rör bistånd till mat och andra grundläggande behov.

7.13 PERSONER MED UPPEHÅLLSTILLSTÅND

De som har uppehållstillstånd, tillfälligt eller permanent, har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Uppgifter om uppehållstillstånd ska kontrolleras elektroniskt genom SSBTEK. Personer som har arbetstillstånd och tillstånd för studier i Sverige är undantagna rättigheten. De har fått sitt uppehållstillstånd under förutsättning att de arbetar eller studerar, och ska därmed klara sin försörjning. Vuxna personer som fyllt 20 år men inte 65 år som fått uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller anhörig omfattas av etableringsprogrammet. Arbetsförmedlingen är ansvarig för etableringen under de första två åren. När man ingår i etableringsprogrammet har man rätt till ersättning från Arbetsförmedlingen, vilket utbetalas av Försäkringskassan.

Eftersom ersättning enligt LMA utbetalas i förväg och etableringsersättning i efterskott står personer som är på väg in i etableringen vanligen utan inkomst en månad. Om en person är i behov av tillfälligt ekonomiskt bistånd under denna period handläggs ansökan på Integrationsenheten.

Om den enskilde har nedsatt arbetsförmåga beviljas etableringsersättning i den omfattning som arbetsförmåga finns. Saknar den enskilde arbetsförmåga beviljas ingen etableringsersättning. Kan en skälig levnadsnivå inte tillförsäkras genom etableringsersättningen kan den enskilde söka försörjningsstöd, vilket under etableringstiden handläggs på Integrationsenheten.

7.14 PERSONER UTAN UPPEHÅLLSTILLSTÅND

Personer som saknar tillstånd att vara i Sverige, papperslösa, har inte någon rätt till ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 1 § SoL, förutom i akuta situationer. Detta gäller enligt 4 kap. 1 § SoL för alla som vistas i kommunen.

För personer som omfattas av ersättning enligt LMA är inte socialtjänstlagen tillämplig för de ändamål som beviljas enligt LMA. LMA och SoL utesluter därmed varandra.

För mer detaljerad information se LMA 1 - 3 §§.

7.15 EU/EES- MEDBORGARE

Fri rörlighet gäller för medborgare inom EU/EES-området, som arbetar eller försörjer sig på annat sätt. Den fria rörligheten gäller även personens familjemedlemmar. Den fria rörligheten gäller under vissa förutsättningar även arbetssökande och deras familjemedlemmar.

Arbetssökande EU/EES-medborgare står utanför kravet på registrering hos Migrationsverket och inget registreringsbevis utfärdas därför till dem. Socialtjänsten måste därmed i dessa fall göra sin egen självständiga bedömning om den enskilde bedöms ha uppehållsrätt som arbetssökande. Som arbetssökande medborgare från EU/EES-området ska kriteriet "ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige" vara uppfyllt. Viktiga utgångspunkter för en sådan bedömning är bland annat att den enskilde:

- är anmäld på Arbetsförmedlingen som arbetssökande
- aktivt söker arbete
- har relevant utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet
- har kunskaper i svenska språket
- bedöms ha verklig möjlighet att få en anställning inom sex månader

Om den enskilde efter sex månader fortfarande inte hittat ett arbete, ska ny bedömning göras om den enskilde har en verklig möjlighet att få en anställning. Då ska den enskilde rimligtvis kommit längre än vid förra bedömningen för att kunna anses behålla sin uppehållsrätt.

EU/EES-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska i fråga om bland annat ekonomiskt bistånd behandlas på samma sätt som svenska medborgare. En EU/EES-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige och som inte har något arbete och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige saknar uppehållsrätt. EU/EES-medborgare får permanent uppehållsrätt när den vistats lagligt i Sverige i fem år. De ska då hänvisas till Migrationsverket för ansökan om uppehållskort.

Rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen föreligger även för den som saknar uppehållsrätt. Genom kommunens yttersta ansvar enligt 4 kap. 1 § SoL kan det ändå bli aktuellt att pröva rätten till bistånd enligt SoL. Biståndet kan då enbart omfatta sådant som beviljats i akuta situationer. EU/EES-medborgaren har uppehållsrätt om denne:

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en reell möjlighet att få arbete
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina eventuella familjemedlemmar som gäller i Sverige
- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige

Upphållsrätten gäller så länge villkoren är uppfyllda.

För mer information se Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.

8 FÖRSÖRJNINGSTÖD

I 12 kap. 7 § SoL preciseras vad som ingår i försörjningsstödet. Försörjningsstödet består av två delar; en del avseende bistånd utifrån riksnormen och en del som avser rätt till bistånd för skäligen kostnader för ett antal andra regelbundet återkommande behovsområden.

Riksnormen ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Den fastställs varje år av Regeringen. Riksnormen är uppdelad i personliga och hushållsgemensamma kostnader och den ska täcka behovet av livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien, förbrukningsvaror, dagstidning och telefon.

Utöver ovanstående ingår i försörjningsstödet även skäliga kostnader för poster utanför riksnormen som vanligtvis är regelbundet återkommande för ett hushåll. Dessa kostnader avser boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt avgift för medlemskap i fackförening och a-kassa. Kostnaderna för dessa poster är individuella och kan beviljas till skälig kostnad.

8.1 SKÄL ATT BERÄKNA FÖRSÖRJNINGSTÖDET TILL EN HÖGRE NIVÅ

~~Under vissa förutsättningar kan försörjningsstödet beräknas till ett högre belopp för den enskilde. Att beräkna försörjningsstöd till en högre nivå kan gälla för en kortare eller längre period. Det är behovet som styr och barnrättsperspektivet ska alltid beaktas.~~

Från och med 1 januari 2027 inträder reformen om bidragstak vilket innebär att socialnämnden ska som huvudregel inte få beräkna kostnader inom försörjningsstödet som omfattas av riksnormen till en högre nivå än riksnormen. Undantag att beräkna sådana kostnader till en högre nivå gäller för till exempel barn och skolungdomar som är under 21 år och om det finns synnerliga skäl (prop. 2025/26:201).

8.1.1 Kläder inför beräknad förlossning

Delegation: Socialsekreterare

För den som väntar barn och saknar en basutrustning med barnkläder bör ekonomiskt bistånd beviljas inför barnets födelse. Skälig kostnad för basutrustning motsvarar 2 % av prisbasbeloppet. Är beräknad förlossning på senhöst/vintern kan 3 % av prisbasbeloppet anses vara skäligt. Det förutsätter att det inte finns några kläder att arva från till exempel syskon. Det beräknade barnets övriga utrustning, spädbarnsutrustning, är levnadskostnader i övrigt. Se avsnitt spädbarnsutrustning.

8.1.2 Kosttillägg

Delegation: Teamledare

Nutritioner kan beviljas om det finns medicinska skäl och behovet är styrkt med läkarintyg. Möjlighet till merkostnadsersättning från Försäkringskassan kan bli aktuellt om merkostnader uppgår till minst 25 % av prisbasbeloppet. I sjukdomsfall kan den enskilde ibland vara i behov av nutritioner som tillägg till sin kost. Är dessa ordinerade av läkare godtas kostnaden/egenavgiften. Egenavgiften ingår inte i högkostnadsskyddet.

Näringsdrycker/sond utgör däremot ingen merkostnad om det ersätter vanlig kost.

Bistånd avseende merkostnad vid behov av glutenfri, laktosfri eller mjölkproteinfri kost kan beviljas efter individuell bedömning. Behovet ska vara styrkt av läkarintyg. Konsumentverkets tabell över livsmedelskostnader för innevarande år är vägledande och deras framräknade summor läggs till som utgift i beräkningen.

8.1.3 Matabonnemang/matdistribution

Delegation: Socialsekreterare

För de som bor på särskilt boende tillkommer en kostnad för mat, så kallat matabonnemang. Kostnaden ingår inte i avgiftsutrymmet. Kostnaden reduceras därför inte om den enskilde har låga inkomster. Kostnaden är högre än matkostnaden enligt gällande riksnorm. Det innebär att personen har en merkostnad för mat. Vid matabonnemang räknas fakturan som en godtagbar utgift och då behovet av mat redan är tillgodosett avräknas matnorm från riksnormen genom att beloppet för matnorm läggs som en inkomst i beräkningen.

Vid matdistribution beräknas 35 % av matnorm för en ensamstående vuxen/dag multiplicerat med antal levererade måltider. Summan läggs som en inkomst i beräkningen. Den fakturerade faktiska kostnaden för måltiderna påräknas sedan i sin helhet som en utgift i beräkningen.

8.1.4 Vårdavgift

Delegation: Socialsekreterare

Om den enskilde ineliggande vårdats på sjukhus, betalar den enskilde en vårdavgift. Vårdavgiften är att likställa med kost och logi. Har då den enskilde under samma period beviljats försörjningsstöd kan bistånd som beviljats för livsmedel användas till att betala del av vårdkostnaden. I dessa fall ska merkostnaden godtas i beräkningen av försörjningsstödet, det vill säga mellanskillnaden mellan vårdavgiften och aktuell dagsnorm för mat. Hela vårdavgiften räknas som utgift i de fall den enskilde varit utan försörjning för den tid som hen vårdats på sjukhus.

8.2 SKÄL ATT BERÄKNA FÖRSÖRJNINGSTÖDET TILL EN LÄGRE NIVÅ

I vissa fall kan det finnas skäl att beräkna försörjningsstödet till en lägre nivå. Det kan gälla personer som hamnat i en akut nödsituation och bara har ett tillfälligt behov av hjälp. Det kan också gälla om den enskilde inte har alla de kostnader som ingår i riksnormen eller har lägre kostnader för dessa poster, till exempel under vistelse på behandlingshem.

Har den enskilde lämnat en skriftlig ansökan så bör den enskilde också få avslag på den del av försörjningsstödet som inte beviljas. Det ska i bedömningen framgå att socialtjänsten bedömer att det finns skäl att beräkna försörjningsstödet till en lägre nivå. Ansöker den enskilde specifikt om till exempel ”institutionsnorm”, görs såklart inget sådant avslag.

8.2.1 Tillfälligt behov

Delegation: Socialsekreterare

Försörjningsstödet kan beräknas till en lägre nivå för den som hamnat i tillfälliga försörjningssvårigheter. Det kan vara någon som fått uppehåll mellan två inkomster eller en studerande som väntar sin första lön under studieuppehåll. Det är då skäligt att räkna kostnader för eventuell hyra och mat som godtagbara i väntan på nästa inkomst. Den enskilde

kommer inom kort att vara självförsörjande, varför försörjningsstödet kan beräknas till en lägre nivå. Det kan anses vara normalt förekommande att få be om anstånd för räkningar i sådana situationer.

8.2.2 Beviljat bistånd används inte till avsett ändamål

Delegation: Socialsekreterare

Försörjningsstödet kan reduceras ifall biståndet uppenbart inte används till avsett ändamål. Biståndet kan reduceras till att tillgodose behov av matpengar och eventuell hyra. Det gäller främst personer som är i ett aktivt missbruk. I dessa fall ska bedömning och övervägande om följande göras:

- ska hyran betalas direkt till hyresvärd?
- behöver biståndet om matpengar delas upp på flera utbetalningar?
- ska beslut om matpengar fattas för kortare period än en månad?

Socialtjänstens arbete måste inriktas på att motivera personen till att ta emot stöd och hjälp för sitt missbruk. I de fall socialtjänsten inte når den enskilde, eller den enskilde uteblir från besök med mera riskerar den enskilde att få helt avslag på sin ansökan om försörjningsstöd.

8.2.3 Vård på institution eller behandlingshem

Delegation: Socialsekreterare

Personer som vistas på institution eller behandlingshem har inte alla kostnader som ingår i riksnorm. Om de inte kan tillgodose sitt behov genom egna inkomster kan de beviljas så kallad institutionsnorm med ett belopp om 3 % av prisbasbeloppet. I den normen ingår kostnader för fritid, hygien och vissa hushållskostnader. Det behöver dock klargöras vad som ingår i vårdkostnaden. I vissa fall kan det vara självhushåll och då ska riksnormen inte reduceras. Boende på Avesta kommuns stödboende Malmgården är ett sådant exempel.

Har den enskilde behov av kläder för att kunna delta i sin vård och rehabilitering får prövning av skäligt ekonomiskt bistånd göras utifrån behov och den enskildes situation i övrigt.

För de som har en boendekostnad under placeringstiden kan ekonomiskt bistånd beviljas, om det är under en begränsad tid och flytt åter till bostaden är ett led i rehabiliteringen. Den enskilde bör i vissa fall kunna se till möjligheten att hyra ut den i andra hand. Även kostnad för el, fackavgift, hälso- och sjukvård samt hemförsäkring kan vara aktuellt att bevilja bistånd.

8.3 FÖRSÖRJNINGSTÖD TILL ÖVRIGA KOSTNADER

8.3.1 Resekostnader

Delegation: Socialsekreterare

Arbetsresor innebär inte bara resor till och från en arbetsplats. I begreppet ingår även resbehov för att aktivt kunna söka arbete eller delta i andra aktiva åtgärder som kommunen eller Arbetsförmedlingen anordnar (prop.1996/97:124 s. 83 f.). Det kan till exempel vara resor till och från Arbetsförmedlingen eller anställningsintervjuer, resor i samband med SFI-studier eller andra studier, praktik, arbetsträning, arbetssökarverksamhet, och så vidare.

Arbetsförmedlingen beviljar resor i vissa fall. Det kan vara i samband med arbetsintervju eller resor när man deltar i program, anvisat av Arbetsförmedlingen. Om Arbetsförmedlingen beviljar reskostnader för resor till exempelvis utbildningsanordnare/programresor kan bistånd till egenavgiften beviljas.

Socialtjänsten bör vid beräkningen av skäligen kostnader för arbetsresor i regel beakta månadskostnaden för lokala resor med allmänna kommunikationer. Individnämnden bör vid beräkningen av skäligen kostnader för resor med färdtjänst beakta färdtjänstavgiften.

Enskild vuxen boende i Avesta kommun kan beviljas kostnad för 10 resor/månad i så kallad reskassa för att resa inom kommunzon eller länszon enligt Dalatrafiks gällande zoner och kostnader. Med reskassan kan den enskilde besöka Arbetsförmedlingen och utföra andra nödvändiga ärenden.

Om den enskilde har en planering i form av sysselsättning eller arbete som innebär behov av att resa minst två dagar per vecka kan kostnad motsvarande månadskort för kommunzon beviljas.

I undantagsfall kan kostnad för arbetsresor med bil godkännas. Behov av bil kan till exempel finnas om allmänna kommunikationer saknas, turtätheten är starkt begränsad eller om den enskilde är förhindrad att resa kollektivt till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning. I dessa fall beräknas kostnad utifrån Skatteverkets schablon för milersättning vilken fastställs varje år. I denna schablon ingår kostnader för bilskatt, bilförsäkring, besiktning och underhåll.

I vissa fall kan ekonomiskt bistånd till begagnad cykel beviljas som alternativ för att möjliggöra resa till arbete eller studier.

För barn upp till 7 år är kollektivtrafiken avgiftsfri. Barn som behöver bussresa för att ta sig till och från skolan får dessa resor av kommunen (om undervisningen sker i av kommunen hänvisad skola) och får sedan nyttja busskortet även på fritiden. Övriga ansökningar om bussresor för barn och unga bör bedömas utifrån behov, det vill säga om syftet är att ta sig till fritidsaktiviteter eller annat som gynnar barnets utveckling. Finns sådant behov kan en reskassa även i dessa fall anses rimlig.

Resor till och från de flesta bokade besök inom Regionen är avgiftsfria i kollektivtrafiken mot uppvisande av kallelse till besök eller kvitto på genomfört besök. Om läkare bedömt behov av sjukresa med annat färdmedel beviljas kostnad för egenavgift.

Resor till och från mammografi och cellprov får den enskilde bekosta på egen hand. Då dessa besök kan anses vara viktiga för såväl folkhälsan som den enskilde beviljas kostnad motsvarande billigaste färdmedel.

Vid behov av färdtjänst som arbetsresa godkänns egenavgift. Vidare godkänns sådan egenavgift för utträttande av andra ärenden efter individuell bedömning.

8.3.2 Begravning

Delegation: Socialsekreterare

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. Kostnader för begravning brukar gå före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet som exempelvis obetald hyra, el, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Begravningskostnader brukar även gå före andra skulder, dock inte skulder med någon form av säkerhet, till exempel ett bostadslån med huset som säkerhet.

Rätten till bistånd bedöms som huvudregel utifrån dödsboets ekonomiska situation och inte dödsbodelägarnas. Ett undantag är om det finns någon som är försörjningsskyldig för den avlidne. I föräldrars och efterlevande makars försörjningsskyldighet ligger även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns eller makars begravning om det inte finns tillräckliga tillgångar i dödsboet.

När det kommer att utbetalas försäkringar eller andra tillgångar som kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis, kan socialtjänsten ge ekonomiskt bistånd mot återkrav som förskott på förmån enligt 33 kap. 2 § SoL.

Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis, bör individnämnden ge ekonomiskt bistånd som möjliggör en värdig begravning. Hänsyn bör tas till allmänt vedertagna begravningstraditioner och i förekommande fall olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål om hur en begravning ska ordnas. Då begravningen ska ske utomlands, bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för begravning i Sverige. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp.

En värdig begravning omfattar:

- Transport av den avlidne
- Ta hand om stoft
- Begravningsakten
- Kan även omfatta gravsten med inskription och transport till gravplats
- Viss blomdekoration
- Enklare förtäring för en mindre krets av sörjande, men inte alkohol.

När ekonomiskt bistånd beviljas för begravningskostnad betalas kostnaden, som regel, direkt till begravningsbyrån, utifrån inkommen faktura.

8.3.2.1 Barns begravning

Delegation: Teamledare

I en förälders försörjningsskyldighet ligger även ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för barns begravning. Vid barns bortgång saknas dödsbo. Det innebär att vid en ansökan om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader är det föräldrarnas ekonomiska situation som ska utredas. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad för barn beviljas, upp till ett halvt prisbasbelopp, om föräldrarna saknar ekonomiska förutsättningar att bekosta begravningen.

Föräldrarna gör en gemensam ansökan där bådas ekonomiska förutsättningar utreds. Detta gäller även om föräldrarna inte lever ihop. De ska med ansökan lämna kostnadsförslag/offert på begravningskostnaden. Betalningen av begravningskostnaden sker direkt till begravningsbyrån när fakturan inkommit.

8.3.2.2 Deltagande vid begravning

Delegation: Socialsekreterare

För en enskild som är berättigad till försörjningsstöd kan bistånd beviljas för kostnader i samband med närståendes begravning. Som närstående betraktas förälder, egna eller partners barn och syskon eller annan person som stått den enskilde nära. Det kan gälla resa till begravning inom Sverige med billigaste färdstätt samt kläder och blommor i samband med begravningen, upp till 1,6 % av prisbasbeloppet.

8.3.3 Boende och boendekostnader

8.3.3.1 Boendekostnad

Delegation: Socialsekreterare

Vid bedömning av vad som är en skäligen boendekostnad är utgångspunkten vad en låginkomsttagare på orten normalt har råd med samt hyresnivåerna inom den kommunala allmännyttan. I bedömningen ska hänsyn tas till antal personer i hushållet, deras ålder och eventuella barns behov av utrymme.

Boverket konstaterar att den vanligaste regeln bland bostadsbolagen är att det inte får flytta in fler än tre personer i en lägenhet om ett rum och kök och därefter högst två personer per rum (köket undantaget).

Ett rum och kök: 3 personer

Två rum och kök: 4 personer

Tre rum och kök: 6 personer

Fyra rum och kök: 8 personer

Fem rum och kök: 10 personer

Hyresnivåer i Avesta kommun 2026:

Nedanstående nivåer på hyreskostnader avser maximalt belopp som beviljas. Den enskilde bör uppmanas att sträva efter en sådan låg boendekostnad som möjligt i syfte att lättare kunna nå egen försörjning.

Ett rum och kök - 5 000 kronor

Två rum och kök - ~~6 500~~ 6 700 kronor

Tre rum och kök - ~~7 500~~ 7 800 kronor

Fyra rum och kök - ~~8 500~~ 8 800 kronor

Fem rum och kök - ~~10 000~~ 10 400 kronor

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör den faktiska boendekostnaden i regel godtas. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Det bedöms inte rimligt att en person som har ett kortvarigt behov ska behöva flytta.

Bedöms boendekostnaden vara oskälig och biståndsbehovet består under längre tid bör samtal föras med den enskilde om boendekostnaden och hur denna tänker kring sin boendesituation. Innan beslut om rådrum fattas ska följande övervägas som motiverar ett sådant beslut:

- finns det risk för att ett byte medför negativa konsekvenser?

- kan en flytt innebära att barn tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk?
- har någon i hushållet till följd av funktionsnedsättning ett särskilt stort behov av kontinuitet i nätverk eller fysiska miljön som hänger samman med nuvarande boende?
- är nuvarande bostad anpassad?

När socialtjänsten ger råd om att sänka boendekostnaderna ska det ske skriftligt och tidsperioden ska framgå tydligt. Råd om att sänka boendekostnaderna är överklagningsbart (JO 2231 - 2008).

Om den enskilde flyttar till dyrare bostad utan särskilda skäl under tiden den uppbär försörjningsstöd godtas inte den dyrare boendekostnaden utan beräkning görs utifrån den tidigare boendekostnaden. Det åligger den enskilde att inte fördyra sina boendekostnader då det kan innebära att den enskilde försvårar och försenar sin väg till egen försörjning.

Om en boendekostnad godkänns trots att den överstiger högsta godtagbara boendekostnad är det av yttersta vikt att bedömningen av det särskilda skälet till att godkänna en högre kostnad tydliggörs i varje utredning om ekonomiskt bistånd. Exempel särskilda fall: För personer med funktionsnedsättning kan en högre boendekostnad accepteras, då det kan finnas behov av exempelvis en större och mer anpassad bostad.

8.3.3.2 Bostadsrätt eller villa

Delegation: Socialsekreterare

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt utgör detta skäl för försäljning av bostaden. En bedömning måste alltid göras för att belysa konsekvenserna för familjen och barnen av en husförsäljning. Råd om att sänka boendekostnaderna ska lämnas under fyra månader. Se vidare Socialstyrelsens allmänna råd.

Godtagbara kostnader för bostadsrätter är månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus ränta på lån för bostadsrätten. För att kunna konstatera boendekostnaden behöver den enskilde visa köpeavtal. Räntor på lån för förvärv och underhåll av bostaden ska inräknas.

I boendekostnader för villor räknas tillsammans med ränta på villalån faktiska kostnader för vatten, uppvärmning, hushållsel, sophämtning, villaförsäkring och tomträttsavgäld. Räntor på lån för förvärv och underhåll av bostaden ska räknas in.

Ekonomiskt bistånd lämnas inte till räntekostnader för bolån som gått till övrig konsumtion. Bistånd lämnas inte till eventuell amortering.

8.3.3.3 Inneboendekontrakt

Delegation: Socialsekreterare

För personer som är inneboende och som inte delar hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren behöver en skälighetsbedömning göras gällande boendekostnaden. För att kunna göra en sådan skälighetsbedömning förutsätts att det finns ett avtal (kontrakt) mellan den enskilde och lägenhetsinnehavaren. Av kontraktet ska det framgå vem den enskilde hyr av, hur stor del och vilken yta den enskilde förfogar över, till vilken kostnad, hur hyran ska betalas samt kontraktets giltighetstid. Kontraktet ska vara undertecknat av båda parter.

Det är inte relevant att veta vad grundhyran för bostaden är, det är vad den enskilde förfogar över som är relevant i bedömningen om skälig boendekostnad. Hushåll med barn kan ha rätt till bostadsbidrag som inneboende.

Utan avtal föreligger inte något hyresförhållande och därmed finns inget behov av ekonomiskt bistånd till boendekostnad. Detsamma gäller om personen bott som inneboende tiden innan ansökan om försörjningsstöd, och inte kan påvisa att hyra betalats tidigare. Då saknas också ett hyresförhållande varför behov av boendekostnad inte föreligger.

8.3.3.4 Andrahandskontrakt

Delegation: Socialsekreterare

Ett andrahandskontrakt ska vara skriftligt mellan den enskilde och förstahandshyresgästen. Kontraktet ska innehålla hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid och hyrans omfattning. Skäligheten i hyresnivån ska bedömas och vid behov kan detta göras i relation till förstahandskontraktet. Andrahandskontraktet ska även vara godkänt av hyresvärden/bostadsrättsföreningen. Den enskilde ska vara folkbokförd på adressen. Personer under 29 år och barnfamiljer kan ha rätt till bostadsbidrag om uthyrningen är godkänd.

Personer som är undantagna kravet om godkänt andrahandskontrakt av hyresvärd/bostadsrättsförening är:

- Personen har nyligen fått veta att kontraktet saknar godkännande.
- Personen försöker få hyresvärdens godkännande.
- Personen söker aktivt en annan bostad.
- Våld i nära relation
- Barn finns i hushåll och riskerar hemlöshet

Socialtjänsten kan bevilja försörjningsstöd under en övergångsperiod (prop. 2025/26:201).

8.3.3.5 Delad lägenhet/hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren

Delegation: Socialsekreterare

Hushållsgemenskap ska förutsättas om inget talar emot det när vuxna delar lägenhet, vilket innebär att personerna antas dela på kostnaderna. Det är upp till den enskilde att styrka att hushållsgemenskap inte föreligger.

8.3.3.6 Kvarboende vuxet barn söker bistånd till hyreskostnad

Delegation: Teamledare

Det bedöms i allmänhet normalt att vuxna barn bor kvar hemma hos sina föräldrar till dess att de själva har råd att flytta och bekosta ett eget boende och att föräldrarna fortsatt står för boendekostnaderna.

Bistånd till hyresdel för ungdomar kan beviljas under vissa förutsättningar:

- Föräldern har, då barnet fyllde 18 år eller avslutade gymnasiet, förlorat inkomst i form av bostadsbidrag eller bostadstillägg.
- Ungdomen har tidigare haft ekonomiska förutsättningar till att betala för sin del av hyran. Ungdomen ska då kunna visa att behovet finns och att de tiden närmast före ansökan har betalat hyra.

- Ungdomen har haft och betalat för ett eget boende och sedan flyttat tillbaka till föräldrarna.
- Ungdomens föräldrar måste bo kvar i ett större boende på grund av att ungdomen bor där och har en högre hyreskostnad än de annars skulle ha haft.

Hyreskostnad för kvarboende vuxet barn beviljas enligt enhetsberäkning, i enlighet med Socialstyrelsens handbok.

8.3.3.7 Person med kvarboende vuxet barn i hushållet söker om bistånd till hyreskostnad

Delegation: Teamledare

Då en person som har kvarboende vuxet barn i hushållet söker försörjningsstöd kan hyresdel inte beräknas som en inkomst per automatik. Kvarboende vuxna barn som saknar inkomst kan inte förväntas bidra med hyresdel, åtminstone inte upp till 24 års ålder. Kvarboende vuxna som inte har betalat hyreskostnad tidigare kan inte beviljas försörjningsstöd till kostnaden och att medräkna hyresdel som inkomst för föräldrarna blir då motsägelsefullt. Att räkna en fiktiv inkomst kan innebära att medel för att betala hyreskostnaden saknas, med möjlig konsekvens att en hyresskuld uppstår.

Om socialtjänsten har kännedom om att det vuxna barnet har inkomst förväntas denne bidra med sin del av hyran enligt enhetsberäkning. Hyresinkomsten läggs som inkomst i beräkningen och hela hyreskostnaden som utgift. Detta gäller dock inte ungdomar upp till 21 år som i övrigt är självförsörjande med studiemedel från CSN.

8.3.3.8 Ungdomar 18 – 24 år i eget hushåll

Delegation: Teamledare

Ungdomar som vill flytta hemifrån har bara ansetts vara biståndsberättigade till boendekostnaden i undantagsfall. Grunden för detta är att det förelegat starka sociala skäl till flytten. Ungdomen bör i dessa fall ha en kontakt med handläggare på barn- och familj eller vuxenenheten, samt att socialtjänsten i samråd bedömer att skäl finns för ungdomen att flytta hemifrån.

Har ungdomen under 21 år redan ett kontrakt vid biståndsansökan och tidigare haft ekonomisk möjlighet att betala sin hyra så godtas hyreskostnaden om den anses skälig. Krav kan inte ställs på att ungdomen ska säga upp sin lägenhet och flytta hem till föräldrarna igen. Ungdomar under 29 år kan ha rätt till bostadsbidrag.

För ungdomar 18–24 år, utan barn, kan det anses vara rimligt med ett boende om ett rum och kök eller ett rum och kokvrå. Bedömningen av högsta godtagbara boendekostnad bör ha sin utgångspunkt i detta. En individuell behovsprövning ska dock alltid göras. Ett skäl för undantag kan vara den rådande bostadsmarknaden.

8.3.3.9 Egenavgift vid stöd- eller omvårdnadsboende

Delegation: Teamledare

Vid boenden i form av inackorderingshem, skyddat boende, familjehem, härbärgen eller andra korttidsboenden, kan den enskilde krävas att betala egenavgift för mat och/eller logi. Denna avgift kan beviljas i form av försörjningsstöd om den enskilde saknar egna inkomster.

8.3.3.10 Tillfälligt boende

Delegation: Teamledare

Utgångspunkten är att den enskilde har ett eget ansvar att ordna sitt boende. Tillfälligt boende beviljas av socialtjänsten endast om den enskilde tillhör en särskilt utsatt grupp och socialtjänsten därmed anses ha ett särskilt ansvar för personen. Bedömning kring beslut om tillfälligt boende är i regel en sambedömning med andra enheter/myndigheter. Exempel på situationer då detta kan vara aktuellt kan vara när en barnfamilj hastigt drabbats av bostadslöshet, en utskrivning från vårdavdelning eller andra särskilda händelser.

8.3.4 Hemförsäkring

Delegation: Socialsekreterare

I förhållande till hushållets storlek beviljas skälig kostnad för basförsäkring av hemmet. Basförsäkring ska täcka kostnader för bostad och egendom. Är den enskilde medlem i fackförbund där hemförsäkring ingår i fackföreningsavgiften finns inget ytterligare behov av hemförsäkring. Hemförsäkring för villa innebär en något högre kostnad än för lägenhet. Av försäkringsbesked ska det framgå vad det är för typ av försäkring och eventuella tilläggsförsäkringar som valts.

Alla som är folkbokförda på en adress och har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren täcks av dennes hemförsäkring. Undantaget är inneboende, som kan teckna en egen försäkring.

8.3.5 Hushållsel

Delegation: Socialsekreterare

I den mån förbrukningen av hushållsel är skälig i förhållande till hushållets storlek och bostad beviljas den faktiska kostnaden. En vägledning av vad som är en skälig elförbrukning kan hämtas vid konsumenternas energimarknadsbyrå. Vid hög elförbrukning bör den enskilde uppmanas att kontakta sitt elbolag och utreda vad elförbrukningen beror på. Om el används för uppvärmning ska bedömning göras huruvida boendekostnaden i sin helhet är skälig.

Rimlig elförbrukning per månad (kWh) för lägenhet. Det lägre spannet motsvarar sommarhalvåret och det högre spannet motsvarar vinterhalvåret.

Storlek	1 person	2 personer	3 – 4 personer	5 – 7 personer	8 personer
1 r.o.k.	110 – 190	115 – 170	-	-	-
2 r.o.k.	135 - 230	160 – 270	180 – 300	200 – 330	220 – 360
3 r.o.k.	170 – 280	200 - 320	230 – 370	260 – 420	280 – 460
4 r.o.k.	210 – 330	250 – 390	290 - 460	330 - 520	360 – 580
5 r.o.k.	240 – 370	290 – 450	330 – 520	380 – 600	420 - 660

Rimlig elförbrukning per månad (kWh) för villa/radhus med och utan elvärme

Storlek	Med elvärme (kWh/mån)	Utan elvärme (kWh/mån)
100 m ²	1 000 kwh	330 – 335 kWh
125 m ²	1 250 kWh	415 – 420 kWh
150 m ²	1 500 kWh	500 kWh
200 m ²	2 000 kWh	665 – 670 kWh

8.3.6 Fackförening och a-kassa

Delegation: Socialsekreterare

Avgifter för fackförening och medlemskap i erkänd arbetslöshetskassa beviljas med faktiskt belopp. Normalt är fackföreningsavgiften inkomstbaserad och den enskilde ska ansöka om reduktion av avgiften vid arbetslöshet.

De som har sjukersättning är inte i behov av medlemskap i arbetslöshetskassa eller någon fackförening, eftersom de bedöms sakna arbetsförmåga på överskådlig tid. Kostnaden för fackförening kan godtas om personen i medlemskapet har en hemförsäkring.

8.3.7 Försörjningsstöd vid utlandsvistelse

Delegation: Teamledare

I undantagsfall kan försörjningsstöd beviljas vid utlandsvistelse under en period om två veckor för en person som är arbetslös. Förutsättningarna för ett sådant beslut är att den enskilde genom sin resa inte gått miste om inkomster och heller inte avbryter eller försenar sitt inträde på arbetsmarknaden. För en person som inte står till arbetsmarknadens förfogande och inte missar planering i form av exempelvis rehabiliterande insatser, kan beviljas försörjningsstöd under vistelse utomlands under en längre tid, efter bedömning. Kontakt med sjukvården kan vara aktuell, för stöd i bedömning om utlandsvistelsens lämplighet.

9 LEVNADSKOSTNADER I ÖVRIGT

Alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet går under begreppet ”levnadskostnader i övrigt”. Ingen fullständig uppräkningslista av vilka insatser och behov som kan anses ingå kan göras, utan en individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Tidigare rättspraxis liksom Socialstyrelsens allmänna råd bör användas till hjälp vid prövning av rätten till bistånd. Vid kortvarigt biståndsbehov eller om den enskilde snart blir självförsörjande kan behov som inte är av akut karaktär skjutas upp till den enskilde själv kan tillgodose sitt behov. För den som lever på försörjningsstöd under längre perioder kan försörjningsstödet behöva kompletteras med ekonomiskt bistånd till levnadskostnader i övrigt för att uppnå en skälig levnadsnivå.

9.1 Adressändring

Delegation: Socialsekreterare

Adressändring innebär en eftersändning av post och medför en kostnad. Kostnaden anses inte vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. Den enskilde uppnår en skälig levnadsnivå genom att kostnadsfritt ändra sin folkbokföringsadress hos Skatteverket.

9.2 Advokatkostnader

Delegation: Teamledare

I situationer där den enskilde är i behov av rättshjälp gällande vårdnad, boende och umgänge kan ekonomiskt bistånd beviljas till självriskkostnaden som ingår i hemförsäkringen. Kostnader för andra mål beviljas inte, eftersom det inte anses vara nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå.

9.3 Ansökan om äktenskapsskillnad

Delegation: Socialsekreterare

Kostnaden för ansökan om äktenskapsskillnad beviljas generellt inte. Undantag kan göras i de fall där ena parten blir utsatt för våld i nära relation eller vid andra särskilda situationer.

9.4 Avgift vid särskilt boende

Delegation: Socialsekreterare

Egenavgiften ska beräknas utifrån den enskildes inkomster. Därför ska den enskilde i första hand hänvisas till den som beslutat om egenavgiften för att få avgiften nedsatt eller avskriven, se 32 kap. SoL.

9.5 Bankavgifter

Delegation: Socialsekreterare

Som regel utgår en avgift för tjänsten att exempelvis kunna betala sina fakturor via internetbank och utföra andra nödvändiga ärenden. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till normalt förekommande avgifter, om dessa är skäliga.

9.6 Barnomsorgsavgift

Delegation: Socialsekreterare

Avgift för barnomsorg godtas i väntan på nedsättning av avgiften, rimligtvis en månad. Den enskilde ska hänvisas till att meddela ändrad inkomst och begära nedsättning av avgiften.

9.7 Cykel

Delegation: Socialsekreterare

För att bistånd till cykel ska kunna bli aktuellt förutsätts att den enskilde haft en tids biståndsbehov eller levt i nivå med riksnorm den närmaste tiden före ansökningstillfället.

Barn och hemmavarande skolungdom i hushåll som uppbär försörjningsstöd har sämre ekonomiska möjligheter att med föräldrarnas hjälp delta i aktiviteter med kamrater, ta sig till fritidsaktiviteter och skola. För barn i skolålder kan därför en cykel bedömas vara nödvändig för att barnet ska kunna uppnå en skälig levnadsnivå.

Till vuxna kan ekonomiskt bistånd för cykel beviljas efter individuell bedömning, om cykeln kan vara ett alternativt transportmedel för resor till exempelvis en daglig aktivitet.

Ekonomiskt bistånd till cykel kan beviljas i nivå med vad en begagnad cykel kostar. Ekonomiskt bistånd till cykelhjälm ska beviljas, om sådan saknas.

9.8 Dator och mobiltelefon

Delegation: Teamledare

Att ha tillgång till dator, smart telefon eller surfplatta med bank-id anses normalt vara nödvändigt för att nå upp till en skälig levnadsnivå, då den enskilde inte bör behöva utföra ärenden av integritetskänslig natur på offentliga platser (jfr HFD 2017 ref. 23). Vad som behövs i det enskilda hushållet får bedömas utifrån de aktuella förutsättningarna. När det

finns barn som har behov av dator eller surfplatta för sitt skolarbete ska möjlighet att få tillgång till detta genom skolan först uttömmas.

För dator eller surfplatta kan ekonomiskt bistånd beviljas i nivå med priset för en begagnad sådan. För mobiltelefon beviljas bistånd till det billigaste alternativet som fungerar med bank-id, om detta behov inte är tillgodosett på annat sätt. För den som har tillgång till surfplatta eller dator med bank-id bedöms inte behov finnas av en smart telefon. Då kan bistånd till en vanlig telefon beviljas.

9.9 Deposition för hyra och el

Delegation: Teamledare

Utgångspunkten är att ekonomiskt bistånd till depositionshyra inte beviljas.

Vid elskulder kan elleverantör i vissa fall kräva en depositionsavgift för att leverera el till den enskilde i fortsättningen. Depositionens storlek får aldrig överstiga kostnaden för fyra månaders elförbrukning och nätavgift. Depositionen återfås efter sex månader om den enskilde skött sina inbetalningar. I normalfallet beviljas inte sådan depositionsavgift men undantag kan göras i särskilda fall. Det är viktigt att i bedömningen beakta den nödsituation och eventuella allvarliga sociala konsekvenser som kan komma att uppstå om el inte tillkopplas. Detta gäller i synnerhet om det finns barn i familjen. Om ekonomiskt bistånd beviljas till depositionsavgiften ska detta göras mot återkrav enligt 12 kap. 1 § och 33 kap. 2 § SoL. Återkravsförbindelse skrivs och fullmakt skickas till elleverantören som återbetalar depositionsavgiften direkt till socialtjänsten.

9.10 Flyttkostnader

Delegation: Teamledare

Alla personer som är bosatta i Sverige har rätt att flytta till den kommun de själv önskar. Vid flytt till nytt arbete ersätter i regel Arbetsförmedlingen kostnaden. Det kan dock finnas andra skäl att vilja flytta; brist på sociala kontakter, isolering eller liknande.

Kostnaden för och i samband med flytt kan beviljas om särskilda sociala eller medicinska skäl föreligger eller om flytt anses ge bättre möjligheter till framtida självförsörjning. Den egna förmågan att planera och anordna flytten samt vilken hjälp den enskilde kan få av anhöriga och vänner ska undersökas och ligga till grund för bedömningen av biståndsbehovet.

Eventuellt beviljat bistånd ska i första hand avse hyra av flyttbil eller släpvagn samt kostnader för bensin och försäkringar. Kostnad för anlåtande av flyttfirma kan godtas vid särskilda medicinska eller sociala skäl. Den enskilde får inför beslut lämna kostnadsförslag/offert på flyttkostnad.

9.11 Glasögon och linser

Delegation: Socialsekreterare

Delegation för glasögon/kontaktlinsekostnad över 5 000 kronor: Teamledare

Bistånd bör ges till glasögon efter att behovet styrkts av legitimerad optiker eller läkare. Även i fall där glasögonen gått sönder kan bistånd beviljas. En individuell bedömning får avgöra beslutet i avseende av borttappade eller förlorade glasögon. I dessa fall bör den enskilde i första hand uppmanas att nyttja sin hemförsäkring.

Godtagbar kostnad för glasögon följer de för dagen billigaste alternativen för synundersökning, bågar och glasarbete som betingas av synfelet. Om behovet av glasögon kan tillgodoses med färdiga läsglasögon beviljas ekonomiskt bistånd till sådana. Bedömning görs efter skriftligt kostnadsförslag från legitimerad optiker. Om kostnadsförslaget saknar tillräcklig information för att bedömning ska kunna göras behöver kostnadsförslaget kompletteras genom kontakt med optikern. Särskild slipning eller behandling av glasen godtas endast som kostnad om legitimerad optiker eller läkare har styrkt att behovet är medicinskt betingat.

Kostnad för kontaktlinser kan godtas om det av läkare är styrkt som det enda alternativet och för ungdomar om det är en förutsättning för utövande av särskild fritidsaktivitet.

Glasögon för barn mellan 8 och 19 år är gratis, det bekostas av regionen. Behov av ekonomiskt bistånd till glasögon för barn bör inte föreligga, dock kan det av särskilda skäl finnas avsteg. Om behovet inte kan tillgodoses genom regionens bidrag ska det vara styrkt av optiker. Socialtjänsten kan då bevilja bistånd till merkostnaden.

9.12 Hemtjänstavgifter

Delegation: Socialsekreterare

Avgiften för hemtjänst får aldrig sättas till en nivå som skapar ett behov av ekonomiskt bistånd (prop. 1996/97:124 s. 124). Avgift för hemtjänst kan beviljas i väntan på nedsättning av avgiften, maximalt en månad. Den enskilde hänvisas till kommunens avgiftshandläggare för att se till att inkomstuppgifterna är korrekta. Den enskilde kan begära en höjning av förbehållsbeloppet eller en sänkning av avgiften.

Har den enskilde behov av tandvård eller glasögon ska den enskilde i första hand begära nedsättning av sin avgift.

9.13 Hemutrustning

Delegation: Socialsekreterare

Delegation för hemutrustning över 5 000 kronor: Teamledare

Ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden är ingen självklarhet för den som får en bostad och saknar eller har låga inkomster. Situationen får lösas på samma vis som för de flesta människor, det vill säga genom planering, sparande, lån eller gåvor från den enskildes sociala nätverk. Bistånd till hemutrustning beviljas restriktivt och kan bli aktuellt vid långvarigt försörjningsstödsbehov. Vid bedömningen ska behovet alltid sättas i relation till vad en låginkomsttagare på orten kan kosta på sig. I vilken omfattning hemutrustning beviljas är beroende på individens situation och bedömningen av biståndsbehovet. Exempelvis så bör en barnfamilj med långvarigt biståndsbehov anses vara i behov av mer hemutrustning än en ung person som flyttar till sin första lägenhet. En enskild som inom kort beräknas bli självförsörjande, och genom planering kan komplettera sin hemutrustning inom en snar framtid, kan också anses ha ett mindre behov.

Hembesök kan vara en del i utredningen gällande prövning av rätten till hemutrustning.

9.13.1 Fullständig hemutrustning

Hel hemutrustning beviljas med maximalt 15 % av prisbasbeloppet. För varje ytterligare familjemedlem beviljas ytterligare 4 % av prisbasbeloppet. Med hel hemutrustning ska behov som matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring, rekreation och information via radio eller teve tillgodoses. Bistånd till fullständig hemutrustning kan bli aktuellt för de som inte kommer bli självförsörjande inom överskådlig tid. Beviljat bistånd ska kunna täcka för i första hand begagnade varor, med undantag för sängar, bäddtextilier och handdukar.

9.13.2 Kompletterande hemutrustning

Kompletterande hemutrustning är det mest vanliga att bevilja till den enskilde. Som stöd gällande nivån på bistånd finns en särskild hemutrustningslista, som revideras årligen. Listan innehåller förteckning över vanligt förekommenade utrustning, till en skälig kostnad.

Bistånd kan beviljas till enklare säng hos umgängesförälder när umgänget omfattar några dygn per månad (varannan helg). Bor barnet halva tiden var hos respektive förälder bör barnet ha en likvärdig standard.

9.14 ID-handling

Delegation: Socialsekreterare

Om behov av ID-kort är styrkt kan kostnad för ID-kort beviljas efter uppvisande av kvitto. Det gäller i situationer där tidigare ID-kortets giltighetstid löper ut under biståndstiden eller då den enskilde saknat ID-handling. Ekonomiskt bistånd beviljas för den faktiska kostnaden enligt Polisens eller Skatteverkets avgift för ID-kort. Hänsyn ska tas till bidragstidens längd och om behovet kan tillgodoses genom egna inkomster inom rimlig tid.

Barn upp till 16 år bör kunna legitimeras av vårdnadshavare.

Ekonomiskt bistånd till passkostnader utgår i regel inte eftersom passhandling inte är nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Personer som tappar bort sin ID-handling bör i undantagsfall beviljas bistånd till att införskaffa nytt. Den enskilde ska förvara ID-handlingar på ett betryggande sätt och får vara beredd att stå för den oförutsedda utgiften om den tappas bort.

9.15 Internet

Delegation: Socialsekreterare

Ekonomiskt bistånd för internetkostnad beviljas med maximalt 0,5 % av prisbasbeloppet per månad. Bistånd till internetkostnader beviljas även då kostnaden är en del av ett telefonabonnemang.

Regeringen har beslutat om en modernisering av riksnormen som träder i kraft 1 januari 2027 (prop. 2025/26:201). Beslutet innebär att försörjningsstöd ska lämnas för skäliga kostnader inom riksnormen, kostnad för internet är en sådan kostnad. Det innebär att ovanstående beräkningsregel som gäller för året 2026 kommer att upphöra när kostnaden kan tillgodoses genom riksnormen.

9.16 Barns fritidsaktiviteter

Fritiden är en betydelsefull del av barns och ungdomars liv och identitet. Den ger möjlighet att utveckla positiva relationer, uppleva gemenskap och prova olika aktiviteter.

Barn mellan 8 och 16 år kan från september 2025 använda Fritidskortet för att betala fritidsaktiviteter. Grundbeloppet är 500 kronor per barn och år. För hushåll som fått bostadsbidrag föregående år är beloppet 2 000 kronor per barn. Kortet kan användas hos anslutna föreningar och verksamheter, som idrottsföreningar, friluftsföreningar och andra barn- och ungdomsföreningar som erbjuder fritidsaktiviteter.

Bistånd till fritidsaktiviteter ingår i barnens riksnorm. Dessa behov får enligt 12 kap. 7 § SoL beräknas till en högre nivå om det finns särskilda skäl för det. De får också beräknas till en lägre nivå om det finns särskilda skäl för det. Dock får Fritidskortet inte anges som skäl att beräkna kostnaderna till en lägre nivå, enligt 12 kap. 7 a §. Ett förväntat långvarigt biståndsbehov är att bedöma som skäl att bevilja ekonomiskt bistånd till fritidsaktiviteter utöver vad som ingår i riksnormen. Socialtjänsten i Avesta kommun kan bevilja bistånd som komplettering till Fritidskortet, så att varje barn mellan 8 och 16 år i hushåll med biståndsbehov som bedöms mer än tillfälligt sammanlagt får 1 000 kronor per termin till fritidsaktiviteter. Detta innebär att barn i hushåll som inte haft bostadsbidrag får samma möjlighet att delta i aktiviteter som barn i hushåll som hade bostadsbidrag föregående år.

Bistånd till fritidsaktiviteter kan även beviljas för barn utanför angiven åldersgrupp efter individuell bedömning, om aktiviteten bedöms ha särskild betydelse för barnets utveckling och relationer. För gymnasieungdomar kan möjligheten att använda arbetsinkomst av sommarjobb och extra tillägg från CSN till fritidsintressen vägas in i bedömningen.

9.17 Kostnad för ansökan om uppehållstillstånd

Delegation: Teamledare

Huvudregeln är att kostnad för ansökan om förlängt uppehållstillstånd inte är nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå. Det är möjligt för personen att vistas i sitt hemland i väntan på beslut, eller att de själva får stå för kostnaden. Lånar de pengar till kostnaden ska beloppet inte betraktas som en inkomst. Den enskilde är medveten om att kostnaden kommer uppstå och har eget ansvar för ekonomisk planering. Det kan innebära att spara av sina inkomster eller att använda sitt nätverk. I utredningen ska den enskildes egna försök att bekosta ansökningsavgiften framgå. För att frångå principen att den enskilde kan vistas i sitt hemland i väntan på beslut, ska det finnas starka skäl som påvisar att det är olämpligt att vistas i hemlandet. Ett sådant skäl kan vara att barn separeras från sin förälder. Är avgiften redan betald när ansökan görs är behovet att se som tillgodosett, oavsett på vilket sätt den enskilde har betalat kostnaden.

9.18 Läkarvård och läkemedel

Delegation: Socialsekreterare

Barn och ungdom som inte fyllt 20 år har avgiftsfri sjukvård. För barn under 18 år är läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet avgiftsfria.

Vuxna beviljas vid behov bistånd för faktiska kostnader av läkarvård och mediciner som ingår i högkostnadsskyddet och som styrks genom uppvisande av kvitto.

För barn och ungdomar som inte fyllt 21 år är preventivmedel, som ingår i högkostnadsskyddet, avgiftsfria. Som regel beviljas vuxna bistånd till kostnad för preventivmedel om kostnaden är skälig utifrån behovet. Val av preventivmedel eller -metod är inte upp till socialtjänsten att bedöma.

9.18.1 Alternativmedicinsk behandling

Ansökan om bistånd till alternativmedicinsk behandling beviljas inte. I första hand ska den enskilde hänvisas till behandling inom regionen.

9.18.2 Medicintekniska hjälpmedel

Kostnader (egenavgift) för tekniska hjälpmedel anses nödvändiga för skälig levnadsnivå. En förutsättning är att hjälpmedlet är förskrivet av behörig personal inom hälso- och sjukvården.

Många hjälpmedel ingår i ett högkostnadsskydd som liknar den vid sjukvård och medicin. Kostnaden upp till högkostnadsskyddet kan beaktas vid beräkningen.

9.19 Skulder

Huvudregeln är att ekonomiskt bistånd inte utgår till skulder, då det är den enskildes ansvar att ansöka om ekonomiskt bistånd när behovet uppstår. Bistånd till avbetalningar och skulder utgår endast i undantagsfall och efter noggrann prövning. För att hjälp till skuld ska lämnas, gäller att betalning av skulden har avgörande betydelse för den hjälpsökandes fortsatta livsföring och att denna på ett avsevärt sätt skulle försvåras om skulden inte betalas.

Möjligheten till att få skuldsanering enligt skuldsaneringslagen bör i första hand undersökas om skulderna är höga, inte kan betalas inom en överskådlig tid, och om det är skäligt med hänsyn till den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden. Ansökan om skuldsanering görs till Kronofogden. Vid behov av råd och stöd hänvisas den enskilde till budget- och skuldrådgivare. Vägledning bör inhämtas från allmänna råd och praxis.

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd till skulder ska den enskilde redogöra för vad hen har gjort för att försöka lösa skulden. Det kan vara genom att upprätta en avbetalningsplan, avyttra egna tillgångar med mera. Innevarande månadsfaktura ska inte betraktas som skuld.

Den enskilde ska uppmanas att aktivt delta i hushållsekonomisk rådgivning för att undvika att skulder uppkommer på nytt. En mer restriktiv bedömning ska göras vid upprepade skulder (Kammarrätten i Göteborg mål nr 4468 - 18).

9.19.1 Barnomsorgsskuld

Delegation: Teamledare

Bistånd till skuld för barnomsorg (efterdebitering) beviljas generellt sett inte. Avgifterna för barnomsorg är inkomstbaserade och den enskilde har i första hand en skyldighet att anmäla rätt inkomster. Vid uppkommen skuld ska den enskilde försöka upprätta avbetalningsplan och på annat sätt lösa skulden. Den enskilde bör också ansöka om eftergift av skulden. Enbart i de fall barnet riskerar att förlora sin barnomsorgsplats kan bistånd till skuld övervägas. Vid en sådan bedömning ska följande övervägas:

- Hur blir situationen för barnet, finns det sociala skäl till att barnet är i starkt behov av barnomsorgsplats?
- Innebär det att en förälder inte kan arbeta och att de till följd av avsaknaden av barnomsorgsplats är i behov av försörjningsstöd?
- Finns det andra sociala skäl till att barnet är i behov av barnomsorgsplatsen?
- Vilka försök har föräldern/föräldrarna gjort för att försöka lösa skulden? Avbetalningsplan, låna pengar med mera.

9.19.2 Elskulder

Delegation: Teamledare

Det är viktigt att i bedömningen beakta den nödsituation och eventuella allvarliga sociala konsekvenser som kan komma att uppstå om elen stängs av. Detta gäller i synnerhet om det finns barn i familjen. Vid risk för avstängning av elen ska Socialtjänsten alltid få ett meddelande från inkassoföretag eller elleverantör.

9.19.3 Hyresskulder

Delegation: Teamledare

Utredning ska visa om den enskilde haft egna medel att betala sin hyra, eller om skulden uppstått under tiden det har saknats ekonomiska förutsättningar för att betala hyran. Då den enskilde inte haft medel att betala sin hyra kan ekonomiskt bistånd beviljas, under förutsättning att den enskilde kan återvinna sin hyresrätt. En striktare bedömning gäller om den enskilde haft ekonomiska förutsättningar, men valt att prioritera annat.

Utredningen gällande ekonomiskt bistånd till hyresskuld ska även belysa hur den enskildes planering ser ut för att förhindra att hyresskuld uppstår igen.

Det är viktigt att i bedömningen beakta eventuella allvarliga sociala konsekvenser som kan komma att uppstå om hyresgästen blir bostadslös. Detta gäller i synnerhet om det finns barn i familjen.

9.19.4 Övriga skulder

Delegation: Teamledare

- Privata skulder

Ekonomiskt bistånd till privata skulder beviljas inte.

- Banklån och kreditkortsskulder

Bistånd till banklån eller kontokortsskuld beviljas inte. Den enskilde uppmanas kontakta budget-och skuldrådgivare.

- Böter och skadestånd

Bistånd till böter eller skadestånd beviljas inte.

- Skatteskuld

Bistånd till kvarskatt beviljas inte. Skattemyndigheten informerar om beslutet i god tid och det finns möjlighet att delbetala i förväg till skattekontot. Det åligger den skattskyldige att se till att skatteavdrag görs så att skuld inte uppstår. Eventuell möjlighet att få skulden avskriven informerar Skattemyndigheten om.

- Skuld till Försäkringskassan

Ekonomiskt bistånd till skuld hos Försäkringskassan, till exempel bostadsbidrag, beviljas inte. Den enskilde har en skyldighet att anmäla ändrade inkomstförhållanden till Försäkringskassan, för att på så vis undvika att bli återbetalningsskyldig. Har den enskilde överenskommit med Försäkringskassan om en avbetalningsplan, där mindre bostadsbidrag eller barnbidrag utbetalas, ska hela det beviljade beloppet räknas med som inkomst i beräkningen, eftersom det annars skulle innebära att socialtjänsten kompenserar för skulden med ett högre ekonomiskt bistånd.

9.20 Spädbarnsutrustning

Delegation: Teamledare

Bistånd till spädbarnsutrustning kan beviljas till den som har ett långvarigt biståndsbehov eller levt i nivå med gällande norm, tiden närmast före ansökningstillfället.

Bedömningen ska utgå från det faktiska behovet och den enskildes egna möjligheter att tillgodose behovet. Hänsyn ska tas till möjligheten att ärva från äldre syskon, vilket då kan minska biståndsbehovet. Spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 9 % av prisbasbeloppet. I bistånd till spädbarnsutrustning kan det ingå kostnad bland annat för:

- säng med sängkläder och andra tillbehör
- skötbädd med tillbehör
- bärsele
- bilbarnstol, endast om hushållet har behov av bil
- barnvagn med tillbehör
- utrustning för bad

Grunduppsättning kläder bör även beaktas om en basuppsättning saknas, se kläder inför beräknad förlossning.

Bistånd till sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Möjligheten att sälja befintlig liggvagn och därmed kunna tillgodose behovet av sittvagn ska uttömmas.

Syskonvagn kan vara nödvändigt om syskonen är nära i ålder, och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis en ståbräda. Kostnaden för en syskonvagn är något högre varför aktuell försäljning på andrahandsmarknaden är vägledande.

9.21 Tandvård

Delegation: Socialsekreterare

Delegation för tandvårdskostnad över 5 000 kronor: Teamledare

Fri tandvård gäller för alla till och med det år man fyller 19 år.

Från det året man fyller 20 år kan en del av behovet tillgodoses genom nyttjande av det allmänna tandvårdsstödet som utbetalas av Försäkringskassan. Den som har behov av tandvård hänvisas därför att gå till en tandläkare som är ansluten till det statliga tandvårdsstödet och meddela att hen vill använda sitt allmänna tandvårdsbidrag för att betala en del av kostnaden.

Den som har en sjukdom eller funktionsnedsättning som innebär risk för försämrad tandhälsa kan från det året man fyller 20 år få rätt till särskilt tandvårdsbidrag. Tandläkare eller tandhygienist bedömer om rätt till bidraget. Om dessa inte kan bedöma kan en

ansökan om att förhandspröva rätten till bidraget skickas till Försäkringskassan. **Möjlighet till tandvårdsstöd via Regionen ska även undersökas för att se om den enskilde kan ha rätt till ekonomiskt stöd vid tandvårdskostnader.**

Bistånd beviljas till kostnader för akut tandvård, för att avhjälpa smärttillstånd eller annat akut tillstånd som medför betydande obehag. Akut tandvård är av engångskaraktär. Det ska av tandvårdsfaktura framgå att behovet av behandlingen var akut. Ekonomiskt bistånd för akut tandvård kan inte förutsättas ha sökts innan behovet uppstod.

När den enskilde har behov av tandvård som av tandläkare inte bedöms som akut, ska klienten ansöka om kostnaden innan behandlingen påbörjas och utförs. Om hela eller delar av behandlingen är genomförd innan ansökan kommer till socialtjänsten kan ansökan i regel avslås med hänvisning till att behovet är tillgodosett. Socialtjänsten kan också hänvisa till att det i frånvaro av kostnadsförslag inte har varit möjligt att bedöma behovet och möjlighet till eventuella alternativa behandlingar.

Kostnadsförslag som visar vilken tandvård som är nödvändig ska lämnas till socialtjänsten. Om det finns flera möjliga behandlingsalternativ ska kostnadsförslag lämnas för samtliga. Socialtjänsten bedömer utifrån detta vilken kostnad som är nödvändig för att kunna genomföra tandvård som är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Om den enskilde väljer att utföra en annan behandling än den som har godkänts avslås ansökan i sin helhet, eftersom denna behandling då inte avser de behov som socialtjänsten har gjort sin bedömning utifrån.

Vid bedömning av vilken tandvård som är nödvändig ska socialtjänsten beakta medicinska, men även sociala konsekvenser av utebliven tandvårdsbehandling. Det kan särskilt gälla personer som söker arbete.

För personer med extrem tandvårdsrädsla kan avgift för narkos tillkomma. Dessa personer ska i första hand uttömma möjligheten att få behandlingen genom regionen.

I begreppet nödvändig tandvård innefattas även en årlig basundersökning för personer som har långvarigt försörjningsstöd, i förebyggande syfte och för att upprätthålla en god tandhälsa.

10 ÅTERBETALNING

Grundprincipen är att bistånd som lämnas enligt 12 kap. 1 § SoL inte ska medföra någon återbetalningsskyldighet. Det finns dock undantag från regeln, vilket anges i 33 kap. 1 – 2 § SoL och i SFB.

11 RETROAKTIVA FÖRMÅNER ENLIGT SOCIALFÖRSÄKRINGSBALKEN

Socialtjänsten kan till Försäkringskassan lämna en begäran om att retroaktivt beviljad ersättning ska betalas till socialtjänsten. De är aktuellt i de fall den enskilde väntar på en retroaktiv ersättning från Försäkringskassa/Pensionsmyndigheten och ekonomiskt bistånd beviljas för samma period. De flesta ersättningar kan begäras, barnbidrag är ett undantag.

Syftet med bestämmelsen i SFB är att den enskilde inte ska få dubbel kompensation i och med att retroaktiva ersättningar betalas ut och då ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljats för samma period.

I de fall Försäkringskassan avslår socialtjänstens begäran om retroaktiv ersättning bör en överklagan skickas till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten snarast. Om ersättningen betalats ut till klient ska klienten kontaktas för samtal om frivillig återbetalning.

12 ÅTERKRAV

Delegation: Enhetschef

Beviljat bistånd kan förenas med återkrav och regleras i 33 kap. SoL och gäller vid:

- felaktigt eller för högt utbetalt ekonomiskt bistånd (33 kap. 1 § SoL)
- återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning med mera (33 kap. 2 § SoL)
Vad gäller villkor och regler för återkrav enligt 33 kap. 1 § SoL.

12.1 ÅTERKRAV AV BISTÅND SOM FÖRSKOTT PÅ FÖRMÅN ELLER ERSÄTTNING

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 1 § SoL ska lämnas utan krav om återbetalningsskyldighet. Ett undantag är om bistånd lämnas

- som förskott på en förmån eller ersättning
- till den som är indragen i en arbetskonflikt
- till den som på grund av förhållanden som den enskilde inte kunnat råda över, hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar

Beslut att återkräva bistånd enligt ovan ska vara skriftligt. Beslutet måste innehålla uppgifter om de omständigheter som ligger till grund för återbetalningsskyldigheten och vilken förmån eller ersättning det gäller. Socialtjänsten ska kunna styrka att den enskilde har delgivits beslutet, i de fall socialtjänsten ska väcka talan i förvaltningsrätten.

13 ÖVRIGA INSATSER, EKONOMISKT BISTÅND

13.1 FÖRMEDLINGSMEDEL

Delegation: Teamledare

Förmedlingsmedel är en insats som kan beviljas då den enskilde själv har svårt att hushålla med sin ekonomi och detta leder till svåra konsekvenser. Vid bedömning om insats i form av förmedlingsmedel ska beviljas, ska socialtjänsten överväga om behovet bör tillgodoses genom annan insats, exempelvis genom god man. Ansökan eller anmälan om god man från socialtjänst görs till Överförmyndarkansliet. Förmedlingsmedel kan då beviljas tills dess att överförmyndarkansliet fattat beslut.

Förmedlingsmedel kan ses som ett led i ekonomisk rådgivning. De ekonomiska medel som förmedlas av socialsekreterare ska disponeras enligt skriftlig överenskommelse med den enskilde och uppdraget innebär en redovisningsskyldighet. Uppdraget ska vara tidsbegränsat med möjlighet till förlängning efter omprövning.

Handläggare:
Anton Sundin

Revidering av riktlinje för Serveringstillstånd, Detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak

Bakgrund

Riktlinjerna för serveringstillstånd detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak reglerar vad kommunen handlägger för ärenden och vilken tillsyn som ska utföras enligt alkohol- och tobakslagstiftningen. Vidare framkommer det av riktlinjerna hur och när avgifter tas ut för hantering av ärenden.

Ärendet

De främsta ändringarna som har skett i riktlinjerna handlar om att det har skett ändringar av alkohollagen.

Lagstiftningen har ändrats på så sätt att krav som tidigare har funnits har tagits bort. De ändringarna som har skett är att:

- kravet på matsservering och eget kök för serveringstillstånd avskaffas
- bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer avskaffas
- kravet på eget kök för serveringstillstånd för cateringverksamhet avskaffas
- kravet på matsservering vid servering av folköl avskaffas.

Slutligen har det skett språkliga förändringar i vissa delar och förtydliganden. Den nya texten är grönmarkerad och den text som ska tas bort är rödmarkerad.

Förslag till beslut

Revidering av riktlinje för Serveringstillstånd, detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak, e-cigarettor och tobaksfria nikotinprodukter godkänns.

Avesta kommuns riktlinjer för

**Serveringstillstånd,
detaljhandel/servering folköl och
detaljhandel tobak, e-cigarett
och tobaksfria nikotinprodukter.**

Innehåll

Serveringstillstånd	4
<i>Allmänt</i>	4
<i>Allmänna förutsättningar för tillståndsgivning</i>	5
<i>Ansökan</i>	6
<i>Handläggningstider vid ansökan.....</i>	6
<i>Avgift för ansökan.....</i>	7
<i>Kommunens informationskyldighet med mera.....</i>	8
<i>Serveringslokal och mat</i>	8
<i>Kunskapskrav för tillståndshavaren</i>	9
<i>Remissyttranden</i>	9
<i>Olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet eller andra skäl</i>	10
<i>Kommunens tillsynsverksamhet.....</i>	11
<i>Tillsynsavgifter</i>	12
<i>Diskriminering.....</i>	12
<i>Serveringstider</i>	13
<i>Ordning och nykterhet.....</i>	14
<i>Uteserveringar.....</i>	15
<i>Gemensamt serveringsutrymme.....</i>	16
<i>Cateringverksamhet.....</i>	17
<i>Kryddning snaps.....</i>	17
<i>Provsmakning.....</i>	18
<i>Gårdsförsäljning.....</i>	19
Tillfälliga tillstånd till allmänheten och slutna sällskap.....	21
<i>Tillfälliga tillstånd till allmänheten.....</i>	21
<i>Tillfälligt serveringstillstånd till slutet sällskap</i>	22
<i>Serveringstillstånd krävs inte om serveringen:</i>	23
Detaljhandel/servering folköl	23
<i>Egenkontrollprogram</i>	23
<i>Tillsyn</i>	24
<i>Ansvar.....</i>	24
<i>Ingripanden/åtgärder</i>	24
<i>Tillsynsavgifter</i>	24
Detaljhandel tobak	25
<i>Allmänt</i>	25
<i>Åldersgräns.....</i>	25

<i>Egenkontroll</i>	26
<i>Märkning och förpackning</i>	26
<i>Marknadsföring</i>	26
<i>Ansvar</i>	26
<i>Kontrollköp</i>	26
<i>Sanktioner</i>	27
<i>Ansökan och handläggning</i>	27
<i>Ansökningsavgift</i>	27
<i>Remissyttrande</i>	27
<i>Kommunens tillsynsverksamhet</i>	28
Försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	29
<i>Avgifter</i>	29
Försäljning av tobaksfria nikotinprodukter	30
<i>Avgifter</i>	30

Serveringstillstånd

Allmänt

Avesta kommuns riktlinjer för serveringstillstånd ska ses som ett komplement till bestämmelserna i alkohollagen. Av riktlinjerna framgår vad som gäller enligt lag, men även vilka lokala anpassningar som påverkar handläggningen av serveringstillstånd inom kommunen. Genom riktlinjerna vill vi uppnå en förutsägbarhet och lika behandling vid ansökan om serveringstillstånd.

Alkohollagen är en skyddslag och finns för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Varje ansökan prövas individuellt med hänsyn till gällande lagar och riktlinjer. Vid bedömningen går skyddet för människors hälsa före näringspolitiska intressen.

Riksdagen har antagit en samlad strategi för alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar, ANDTS. Strategin förlängs och uppdateras med fem års mellanrum. Det övergripande målet för ANDTS-politiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar, samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotin-produkter. Insatser för att skydda barn och unga utgör grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet.

Tillsynen över försäljning och servering av alkohol bör enligt strategin skärpas. Regeringen nämner bland annat följande om intensifierade åtgärder från kommunens sida:

- Att ha alkoholpolitiska program som omfattar precisering av begreppet alkoholpolitiska olägenheter och kommunens ambitionsnivå för tillsyn.
- Att ha en effektiv tillsyn av företag som serverar eller säljer alkohol.
- Att erbjuda utbildning i ansvarsfull alkoholserving för innehavare av serveringstillstånd.
- Att samarbeta med Polismyndigheten för att motverka illegal alkoholantering.

I mars 2021 beslutade Avestas kommunfullmäktige om ANDTS-program under perioden 2021 – 2025. Avesta kommuns mål är ett samhälle fritt från narkotika och doping, minskade sociala skador orsakade av alkohol, minskat spel om pengar samt ett minskat tobaksbruk. Under perioden är följande fokusområden inom området alkohol beslutade:

- Motverka alkoholmissbruket.
- Samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn.

Inom fokusområdet samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn är målet att:

- Serveringen av alkoholdrycker ska vara ansvarsfull och präglas av måttfullhet. Fokus är återhållsamhet vid servering, att skadeverkningar av alkohol ska förhindras samt att kravet på ordning och nykterhet gäller såväl på serveringsstället som i dess direkta närhet.
- Tillsynen ska vid behov ske i samverkan med andra berörda myndigheter, i synnerhet med Polismyndigheten, men även med Skatteverket och räddningstjänsten.

Kommunens mål med riktlinjer för serveringstillstånd

- Att minska överkonsumtion av alkohol. Särskilt fokus ska ligga på ungdomar och unga vuxna.
- Att bidra till en förbättrad folkhälsa.
- Att bidra till att endast seriösa entreprenörer erhåller tillstånd.
- Att se till att den som söker tillstånd ska få ett professionellt och tydligt bemötande.

Allmänna förutsättningar för tillståndsgivning

Spritdrycker, vin, andra jästa alkoholdrycker, starköl eller alkoholdrycksliknande preparat får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt alkohollagen. Det krävs tillstånd för försäljning av dessa produkter.

Avesta kommuns riktlinjer för serveringstillstånd uppmärksammar speciellt vad som ska gälla avseende alkoholpolitiska olägenheter, **serveringslokalens serveringsutrymmets** beskaffenhet, serveringstider, uteserveringar, diskriminering och tillfälliga tillstånd.

Det är, oavsett remissinstansernas yttranden, kommunen som fattar beslut i ärenden som rör serveringstillstånd.

Vid en ansökan om tillstånd att servera alkohol prövas dels den sökandes lämplighet dels **lokalernas serveringsutrymmets** lämplighet. **Den allmänna standarden, på så väl maten som på miljön, är avgörande för möjligheten att få ett serveringstillstånd.**

Serveringslokalen Serveringsstället ska omfatta ett visst avgränsat utrymme och vara överblickbar, vilket är grundläggande för alla typer av serveringstillstånd. **Serveringslokalen ska vara utrustad med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Det är inte meningen att serveringstillstånd ska kunna ges för gatukök och liknande miljöer. Gästerna ska i normalfallet kunna beställa och bli serverade vid bordet.** Trappor, toaletter och dylikt är inte serveringsytor. Serveringslokaler ska vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt.

Den sökande ska ha god vandel och vara väl förtrogen med alkohollagstiftningen. Med god vandel menas att den sökande ej har brottslig belastning, att den är ekonomiskt skötsam samt har gjort rätt för sig till det allmänna. När sökande är en juridisk person är det kommunen som bedömer vilka personer som är att betrakta som PBI (personer med betydande inflytande i rörelsen) och som ska prövas utifrån personlig och ekonomisk lämplighet.

Genom obligatorisk remiss till polismyndigheten kontrolleras den sökande gentemot polisens belastningsregister.

Innan en ansökan kan beviljas ska sökanden genomföra ett godkänt kunskapsprov. Om sökande är en juridisk person eller förening är det hälften av de personer med betydande inflytande i rörelsen och som ska vara aktiva i serveringen som ska klara kunskapsprovet. Det är kommunen som bedömer vilka dessa personer är.

Serveringsstället ska ha ett eget kök och tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat. Det ska finnas ett varierat utbud av för-, huvud- och efterrätter. Lokalen ska vara registrerad av miljöenheten som livsmedelsanläggning¹, om sådan verksamhet som kräver registrering bedrivs.

Allmänna grundsatser för serveringspolitiken har sedan länge varit att ordning och nykterhet ska råda vid servering.

Utöver kraven på sökandens och lokalernas serveringsställets lämplighet kan kommunen avslå en ansökan om serveringstillstånd, om alkoholservering kan befaras medföra olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet eller om det av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Ansökan

Ansökan via e-tjänst

Ansökan om serveringstillstånd görs genom kommunens e-tjänst. E-tjänsterna finns på kommunens hemsida. Där finns också de bilagor som kan behövas för att komplettera ansökan.

Ansökan via pappershandlingar

Ansökan om serveringstillstånd som inte görs via e-tjänst görs via pappershandlingar som finns att tillgå på kommunens hemsida alternativt kan handlingarna sändas hem efter kontakt med handläggare.

Handläggningstider vid ansökan

Rättsregel

En kommun ska fatta beslut i ett ärende om serveringstillstånd inom fyra månader från det att en fullständig ansökan har kommit in till kommunen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen får handläggningstiden förlängas med högst fyra månader. Kommunen ska informera sökanden om skälen för att handläggningstiden förlängs innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut ².

Riktlinjer

Avesta kommun strävar efter att hålla så korta handläggningstider som möjligt i ärenden som rör serveringstillstånd, då vi är medvetna om att en ny tillståndshavare vill starta verksamheten så fort som möjligt. Innan beslut fattas ska dock remisser skickas till olika myndigheter. Därefter ska ett tjänstepersonsförslag presenteras för Omsorgsstyrelsen.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004.

² Enligt 5 § alkoholförordningen

Från att ansökan är komplett gäller normalt följande handläggningstider;

- Stadigvarande tillstånd, ca 2–3 månader.
- Tillfälligt tillstånd till allmänheten, 4–6 veckor.
- Tillfälliga tillstånd till slutet sällskap, ca 2 veckor.
- Anmälan vid catering, 1–2 veckor.
- Ändring i befintligt tillstånd, 1–2 månader.

Ansökan är komplett när kommunen har fått in alla handlingar som behövs från den sökande. Det är därför viktigt att alla handlingar som behövs bifogas till din ansökan. Sökande uppmanas kontakta kommunens handläggare vid frågor om de handlingar som krävs. Om det saknas handlingar så att kommunen behöver fråga efter kompletteringar kan handläggningstiden bli längre. Kommunen meddelar sökanden när ansökan är komplett.

Det som kan förlänga beslutsprocessen är också om den sökande inte klarar kunskapsprovet inom rimlig tid.

Handläggningstiden är beroende av gällande delegationsordning. **De flesta** **Många av** besluten fattas av omsorgsstyrelsen på de möten som normalt hålls en gång i månaden. Handläggningstiden är vanligtvis kortare om tjänstepersonen har delegation att fatta beslut i ärendet.

Avgift för ansökan

Avgifterna beslutas av kommunfullmäktige och baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen utifrån en särskild taxa. Detta innebär att ärenden gällande serveringstillstånd och tillsyn inte ska bekostas av våra skattebetalare utan ska vara en självbärande verksamhet.

Kommunens informationsskyldighet med mera

Rättsregel

Kommunen har en skyldighet att informera om vad som gäller enligt denna lag och anslutande författningar³.

Riktlinjer

Avesta kommuns riktlinjer gällande serveringstillstånd, detaljhandel/servering av folköl och detaljhandel med tobak finns att läsa på kommunens hemsida. Det går också att kontakta kommunen om man vill ha ett utskrivet exemplar.

Serveringsytalokal och mat

Rättsregel

Serveringstillstånd ska omfatta ett visst avgränsat utrymme som disponeras av tillståndshavaren⁴.

Särskilt tillstånd kan dock meddelas för flera tillståndshavare att utnyttja ett gemensamt serveringsutrymme. Om så har skett ska varje tillståndshavare svara för ordning och nykterhet inom serveringsutrymmet samt för att vad som i övrigt gäller enligt denna lag iakttas under den tid han eller hon bedriver servering där.⁵

Stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får medges endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Riktlinjer

Miljöenheten ger bekräftelse att lokalen är registrerad som livsmedelsanläggning, om en sådan registrering krävs.

Lokaler som används för servering till allmänheten eller för servering till slutna sällskap av den som har stadigvarande serveringstillstånd ska vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt.

Serveringsstället ska ha tillräckligt antal sittplatser för gäster och ha en matsal. Ett riktvärde är att minst 25 % av gästerna på stället ska kunna sitta vid ordentliga bord i en matsal.

Ett varierat utbud av lagad eller på annat sätt tillredd mat, för-, huvud- och efterrätter, ska tillhandahållas under hela serveringstiden. Med ett varierat utbud avses minst tre olika alternativ av vardera typ av rätt (förrätt, huvudrätt och efterrätt). Efter klockan 23 är det tillräckligt med ett fåtal (minst 3) enklare rätter.

Det ska finnas menyer som innebär att restaurangen verkligen visar att man vill sälja mat. Prisbilden ska vara sådan att mat också erbjuds i praktiken.

³ 8 kap 9 § alkohollagen

⁴ 8 kap 14 § Alkohollagen

⁵ 8 kap 15 § Alkohollagen

Kunskapskrav för tillståndshavaren

Rättsregel

Sökanden ska genom att avlägga ett prov visa att han eller hon har de kunskaper om denna lag och anslutande föreskrifter som krävs för att på ett författningsenligt sätt utöva serveringsverksamheten⁶. Om sökande är en juridisk person är det de fysiska personer som har ett betydande inflytande i rörelsen, PBI, och är aktiva i serveringsverksamheten som ska göra provet.

Det är Folkhälsomyndigheten som ansvarar för provet som visar den sökandes kunskaper i alkohollagen. Sökanden har möjlighet att göra två omprov, därefter måste en ny ansökan göras. Det är inte tillåtet att skriva provet innan en skriftlig ansökan har inkommit till kommunen. Mer information om provet finns hos Folkhälsomyndigheten

Riktlinje

Utifrån behovet försöker kommunen själv eller tillsammans med annan kommun årligen anordna utbildning i ansvarsfull alkoholservering för restaurangernas serveringsställets personal.

Kommunen anser att det är viktigt att restauranger med serveringstillstånd serveringsställen har en genomtänkt alkohol- och drogpolicy, för en säker och trygg miljö för både personal och gäster. Policyn ska vara väl känd av alla berörda.

Remissyttranden

Rättsregel

Kommunen ska hämta in ett yttrande från Polismyndigheten vid en prövning av ett stadigvarande serveringstillstånd, såväl till allmänheten som till ett slutet sällskap⁷.

Kommunen ska också hämta in Polismyndighetens yttrande vid en prövning av tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten, om det inte rör sig om ett litet arrangemang. De lokaler som används för stadigvarande servering ska vara brandsäkra⁸. Brandsäkerheten kan också vara något som kommunen behöver beakta när den prövar en ansökan om tillfälligt serveringstillstånd.

Riktlinjer

Polismyndigheten är en obligatorisk remissinstans. Övriga remissinstanser som kommunen använder vid behov är till exempel: Skatteverket, Räddningstjänsten och Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning.

Genom att skicka remisser till olika myndigheter kontrolleras den sökandes vandel, d v s att den sökande inte är brottsligt belastad, att den är ekonomiskt skötsam samt har gjort rätt för sig till det allmänna (skatter, moms och arbetsgivaravgifter).

Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöenhetens bedömning av störningsrisken för närboende ska tillmätas stor vikt vid tillståndsprovningen.

⁶ 8 kap. 12 § alkohollagen

⁷ 8 kapitlet 11 § alkohollagen

⁸ 8 kapitlet 16 §

Olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet eller andra skäl

Rättsregel

Kommunen får vägra serveringstillstånd om serveringsstället på grund av placering eller andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, eller medföra särskild risk för människors hälsa⁹. Kommunerna bör i sina riktlinjer ange vilka kriterier de tillämpar vid bedömningen, för att det ska bli tydligare för dem som ansöker om serveringstillstånd. Kommunen måste dock alltid bedöma samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

Riktlinjer

Det finns enligt alkohollagen ingen generell ”rätt” att få serveringstillstånd. Kommunen ska göra en helhetsbedömning av ansökan och där ingår att beakta risken för eventuella alkoholpolitiska olägenheter. Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöenhetens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende, ska tillmätas stor vikt vid tillståndsprövningen.

Det är möjligt att förhindra en **restaurangetablering** med servering av alkoholdrycker på grund av serveringsställets belägenhet, eller av andra skäl som kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Det kan föreligga alkoholrelaterade olägenheter om:

- Polismyndigheten avstyrker ansökan med hänvisning till ordningsproblem på eller omkring serveringsstället.
- Miljöenheten avstyrker ansökan med hänvisning till att närboende utsätts, eller riskerar att utsättas för, bullerstörningar från serveringsstället.
- Kommunen har kännedom om missförhållanden på serveringsstället eller angående sökandes lämplighet.

För att motverka en osund utveckling i samband med alkoholservering ska särskild uppmärksamhet riktas på:

- Områden som är särskilt känsliga ur ordnings- och bullersynpunkt.
- Särskilt känsliga områden i anslutning till ungdoms-, sport- och idrottsmiljöer.

Nyeterablering i ovanstående områden ska bedömas restriktivt och serveringsställets verksamhetsinriktning (målgrupp, pub, matrestaurang, nattklubb etcetera) ska särskilt uppmärksammas.

Barnperspektivet

Barnkonventionen är en del av svensk lag. Det innebär att barnen och ungdomars perspektiv ska beaktas i varje beslut som kan påverka dem. Barn och ungdomar har rätt till en alkohol- och narkotikafri uppväxt. När det gäller serveringstillstånd innebär det till exempel att serveringstillstånd inte ska ges till **restauranger serveringsställen** som är placerade i miljöer där många barn och ungdomar vistas, t ex vid skolor, lekplatser eller idrottsplatser. Tillstånd för alkoholservering beviljas inte heller för ungdomsevenemang.

⁹ 8 kapitlet 17 § alkohollagen

Kommunens tillsynsverksamhet

Rättsregel

Kommunens har tillsynsansvar för områdena servering av alkoholdrycker och marknadsföring av alkoholdrycker¹⁰.

Riktlinjer

Förebyggande tillsyn sker genom information och utbildning i ansvarsfull alkoholserving. Syftet med den förebyggande tillsynen är att informera och göra tillståndshavaren uppmärksam på de krav som alkohollagen ställer så att brister i verksamheten inte uppstår.

Den inre tillsynen sker genom kontakt med andra myndigheter till exempel Skatteverket, Polismyndigheten och Kronofogdemyndigheten. Kontroll sker även genom olika upplysningstjänster, till exempel InfoTorg och SYNA. Det handlar om frågor av ekonomisk art och tillståndshavarensandel.

Avesta kommuns yttre tillsyn sker efter en tillsynsplan där **restaurangerna** serveringsställena delas in i olika kategorier utifrån deras verksamhet. Antalet tillsynsbesök beror bland annat på verksamhetens art där till exempel en nattklubb får tätare tillsyn än en renodlad matrestaurang. Tillsynen kan vara planerad men även händelsestyrd.

Tillsynen kan ske tillsammans med andra myndigheter, till exempel Skatteverket, Polismyndigheten, miljöenheten, Tullverket eller räddningstjänsten. Varje deltagande myndighet gör tillsyn utifrån sin egen lagstiftning. Kommunen och Polismyndigheten är tillsynsmyndigheter utifrån alkohollagen.

Tillsynen kan ske när som helst under den tid som **restaurangen serveringsstället** är öppet. Framför allt sker besöken under kvällar och nätter. Kommunen tittar främst på ordning och nykterhet, att servering inte sker till berusade eller minderåriga gäster och att alkohol endast dricks på de ytor som är anmälda serveringsytor. Till serveringsytor räknas inte toaletter och trappor. Ibland sker en fördjupad kontroll av de alkoholdrycker som säljs så att det inte finns någon illegal alkohol på **restaurangen serveringsstället**. Tillsynen omfattar även kontroll av att marknadsföringen av alkoholdrycker på serveringsstället och i dess omedelbara närhet sker på ett måttfullt sätt. Den ekonomiska skötsamheten granskas genom exempelvis kassa- och personalkontroll och utförs då oftast i samverkan med Skatteverket.

Inre och yttre tillsyn kan leda till att en utredning inleds och att förnyade remisser skickas till de berörda myndigheterna. Det kan också leda till förslag om sanktionsåtgärder. Om en utredning inleds ska kommunen avsluta ärendet med ett beslut. En genomförd tillsyn ska dokumenteras och avslutas. De uppgifter som har framkommit med anledning av tillsynen ska kommuniceras med tillståndshavaren.

¹⁰ 9 kapitlet 2 och 3 § alkohollagen

Tillsynsavgifter

Rättsregel

Kommunen har rätt att ta ut avgifter för tillsyn av den som har provsmaknings-, gårdsförsäljnings- eller stadigvarande serveringstillstånd¹¹. Avgifterna beslutas av kommunfullmäktige och baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen som regleras närmare i kommunallagen.

Riktlinjer

Avesta kommuns avgifter för serveringstillstånd består dels av en fast avgift som är lika för alla, dels en rörlig schablonavgift som baseras på restaurangens serveringsställets alkoholomsättning. Avgifterna följer Sveriges kommuner och regioners rekommendationer. Det är kommunfullmäktige som beslutar om avgifterna.

Aktuella avgifter finns att läsa på kommunens hemsida.

I tillsynsavgiften ingår den tillsyn som görs av tillståndshandläggarna direkt ute på restaurangen serveringsstället. Utöver detta tillkommer flera andra arbetsuppgifter som ingår i tillsynen. Det är bland annat: service till dig som krögare, rådgivning, utbildning i Ansvarsfull alkoholservice, administration, arkivering och diarieföring, samverkan med myndigheter, kommuner och andra instanser, intern utbildning, löner och lokaler.

Avgifterna baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen, det innebär att ärenden gällande serveringstillstånd och tillsyn inte ska bekostas av våra skattebetalare utan ska vara en självbärande verksamhet.

Diskriminering

Avesta är en mångkulturell kommun vilket återspeglas i stadens restaurang- och nöjesliv. Avesta Kommun vill vara en kommun där alla människor tillmäts lika värde och mångfalden betraktas som en resurs. Alla Avestabor ska ha samma rättigheter men också samma möjligheter oavsett etniskt och kulturellt ursprung, religion och sociala ställning.

Alla Avestabor ska känna sig trygga och säkra i sin stad och i sitt bostadsområde. De ska kunna röra sig fritt, utan rädsla för att utsättas för brottslighet eller kränkningar. Dessa riktlinjer ska vara vägledande för kommunens insatser för att motverka olaga diskriminering i samband med restaurangbesök på serveringsställen och med detta förhindra att någon blir särbehandlad och exempelvis nekas inträde till serveringen. Samma åldersgräns ska gälla för män och kvinnor.

Erkänt eller lagakraftvunnet diskrimineringsbrott bedöms allvarligt och innebär normalt sett att serveringstillståndet ska återkallas.

¹¹ 8 kapitlet 10 § alkohollagen

Serveringstider

Rättsregel

Bestämmelserna om serveringstider¹² syftar främst till att motverka olägenheter som onykterhet och oordning. Bestämmelsen om serveringstider är en viktig del av den svenska alkoholpolitiken, och social hänsyn ska därför gå före affärs-mässiga eller konkurrensmässiga hänsyn. Att **en ett** konkurrerande **restaurang serveringsställe** redan har fått längre serveringstid behöver därför inte motivera bifall till en annan ansökan. När kommunen prövar **en restaurangs ett serveringsställes** serveringstid ska man beakta om **serveringstiden den** kan medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, eller om den kan innebära särskild risk för människors hälsa. Skyddet för människors hälsa och intresset av att upprätthålla ordning, nykterhet och säkerhet ska alltså stå i förgrunden när kommunen prövar sena serveringstider.

Riktlinjer

Normal serveringstid enligt alkohollagen är mellan klockan 11.00 och 01.00.

Restaurangernas Serveringsställens öppethållande har betydelse för boende i serveringsställets närhet, eftersom det finns en påtaglig störningsrisk från **restauranger med serveringstillstånd serveringsställen**. Öppettiderna påverkar även polisens arbete med att upprätthålla ordning och säkerhet. Frågan har både ett folkhälsoperspektiv och en rent alkoholpolitisk betydelse, Ökad tillgång till alkoholdrycker, leder oftast till ökad alkoholkonsumtion och därmed ökade skadeverkningar och risk för mer kroglaterat våld.

Polismyndighetens och miljöenhetens yttrande om befarade ordningsstörningar, risk för störning av närboende med mera tillmäts stor betydelse och läggs till den individuella och samlade bedömningen som tillståndsmyndigheten har att göra. I den bedömningen ska även vägas in **restaurangens serveringsställets** inriktning. Den inriktning som tillståndshavaren väljer och den profil som skapas för verksamheten, är ofta av avgörande betydelse för ordningsförhållandena i och omkring **restaurangen serveringsstället**.

En individuell prövning enligt alkohollagen måste dock alltid göras, det vill säga det finns ingen generell rätt att få servera alkohol efter normaltiden. Detta innebär att Avestas **restauranger serveringsställen** kan ha olika stängningstid beroende på olika förutsättningar.

- Klockan 01.00 ska anses som normal sluttid och gälla allmänt för serveringsställen.
- Serveringstiden kan dock tidigareläggas eller senareläggas. Polismyndighet och miljöenheten är obligatoriska remissinstanser och deras yttranden är av stor betydelse vid prövning av serveringstiden.

Efter beslut i kommunfullmäktige kan i Avesta beviljas serveringstid till kl. 02 under förutsättning att inga allvarliga anmärkningar skett mot hur serveringen skötts. Först gäller en prövotid på 1 år. Tillståndshavaren ansöker till kommunen senast en månad innan prövotidens utgång om den önskar behålla den utökade serveringstiden. Kommunen fattar då ett beslut om den utökade serveringstiden ska bestå. Om ingen ansökan sker upphör den utökade serveringstiden automatiskt.

¹² 8 kapitlet 19 § alkohollagen

Ordning och nykterhet

Rättsregel

Allmänna bestämmelser om försäljning finns i 3 kapitlet i alkohollagen, vidare finns det bestämmelser om servering av alkoholdrycker i 8 kapitlet. I lagstiftningen framkommer det att försäljning kallas servering om drycken ska förtäras på stället¹³.

Bestämmelserna i 3 kapitlet om försäljning är därför tillämpliga även vid servering. Den som serverar alkoholhaltiga drycker ska se till att hålla ordning där man säljer och serverar alkoholdrycker¹⁴. Skador i möjligaste mån förhindras vid försäljning¹⁵, och den som säljer alkoholdrycker ska se till att det råder ordning och nykterhet på försäljningsstället. Personal ska vid servering se till att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning och onykterhet undviks¹⁶.

Riktlinjer

Avesta kommun utgår från att samtliga restauranger serveringsställen med serveringstillstånd arbetar utifrån en Ansvarsfull alkoholserving. Detta innebär att det bör finnas en internpolicy för personalen på serveringsstället. Eftersom det ligger i samtliga restaurangers serveringsställets intresse att minska berusningsgraden och därmed komma bort från överserveringar bör det i policyn framgå om restaurangen serveringsstället har någon gräns för hur stor mängd alkoholdrycker som får serveras till en och samma person och om denna gräns gäller från ett visst klockslag.

Alkohollagen ger tillståndsmyndigheten möjlighet att besluta om speciella föreskrifter så kallade villkor. Vanligtvis kan det vara att förordnade ordningsvakter ska tjänstgöra, att enbart bordsservering får ske, att inga spritdrycker får serveras under vissa tider eller att servering inte får ske under vissa evenemang eller vid ungdomlig publik.

Avesta kommun anser inte att det är förenligt med kravet på måttfullhet att servera större mängder alkohol på en gång till en person eller en mindre grupp människor, eftersom den typen av servering är svår att överskåda konsekvenserna av. Servering ska skötas av serveringspersonal och får inte överlåtas till gäster för självservering. Som exempel på servering som är olämplig kan nämnas servering av helflaskor spritdryck, shotsbrickor och liknande.

I alkohollagen hittas följande lydelse: ”Gästerna får inte uppmanas eller förmås att köpa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat.¹⁷”. Det innebär att tillfälliga prissänkningar på alkoholdrycker inte får ske på ett sådant sätt att försäljning av drycker med högre alkoholhalt främjas. Det tolkar Avesta kommun så att om en tillfällig prissänkning görs på spritdrycker så ska samtliga drycker, d v s även alkoholfria sådana, sänkas i motsvarande grad. **Priset på restaurangens matutbud ska alltid sänkas i motsvarande grad som sker på alkoholdrycker.**

Mängdrabatter på alkohol är inte tillåtet, vilket innebär t ex att en stor stark ska kosta lika mycket oberoende om gästen köper en eller flera. Priset på spritdrycker bör anges per centiliter. Centiliterpriset ska vara detsamma oavsett mängd för samma varugrupp.

¹³ 1 kap 11 § 2 st alkohollagen

¹⁴ 3 kap 5 § alkohollagen och 8 kapitlet 20 § alkohollagen

¹⁵ 3 kap 5 § alkohollagen

¹⁶ 8 kap 20 § alkohollagen

¹⁷ 8 kap 21 § alkohollagen

Uteserveringar

Rättsregel

Ett serveringstillstånd ska avse ett visst avgränsat utrymme¹⁸, exempelvis en uteservering som finns i anslutning till serveringsstället. Kommunen kan vid tillståndsgivningen besluta om kortare serveringstider på en uteservering än inomhus. Vid ett beslut om serveringstillstånd kan kommunen även villkora tiderna för när uteserveringen ska vara utrymd. Anledningen är att verksamheten inte får störa omgivningen, till exempel dem som bor i närheten av **restaurangen serveringsstället**. Om kommunen inte har villkorat tillståndet med en särskild utrymningstid för uteserveringen gäller serveringsställets utrymningstid, det vill säga 30 minuter efter den serveringstid som gäller för serveringsstället i övrigt¹⁹.

Riktlinjer

En uteservering ska normalt ligga i direkt anslutning till serveringsstället samt vara fysiskt avgränsad från kringliggande områden där servering inte får förekomma. På Avesta kommuns hemsida kan du läsa mer om de råd och riktlinjer som finns gällande uteserveringar i Avesta centrum och hur de ska vara utformade.

Uteserveringen ska vara placerad och utformad så att den kan överblickas av personalen, bland annat för att serveringspersonalen ska kunna kontrollera vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker samt kunna upptäcka om olägenheter uppstår.

Enligt alkohollagen gäller samma regler för alkoholservering utomhus som för bedrivande av alkoholservering i övrigt. **Detta innebär bland annat att lagad eller på annat sätt tillredd mat måste kunna tillhandahållas där**. Därutöver krävs tillstånd för användande av offentlig plats enligt ordningslagen eller dispositionsrätt av privat mark.

- Serveringspersonal ska stadigvarande tjänstgöra på uteserveringen när alkoholhaltiga drycker serveras där.
- Klockan 22 söndag-torsdag och klockan 24 fredag-lördag, samt dag före helgdag anses som normal sluttid.
- Tidigare stängningstid ska övervägas när det finns risk för störande av närboende och/eller ordnings- eller säkerhetsproblem kan förväntas uppstå.
- Senare stängningstid kan beslutas om det inte bedöms föreligga olägenheter för närboende eller omgivningen i övrigt.
- Serveringsytan utgörs av **sittplatser vid bord, på** en klart avgränsad yta **i anslutning till restaurangen, där enbart bordsservering är tillåten**.
- Vid musikunderhållning ska ljudnivån på musiken hållas på sådan nivå att närboende inte upplever sig som störda.
- Utrymningstiden för en uteservering är 30 minuter efter serveringstidens utgång.

¹⁸ 8 kapitlet 14 § 1 st alkohollagen.

¹⁹ 8 kapitlet 19 § alkohollagen

Gemensamt serveringsutrymme

Rättsregel

Det går att ge möjlighet för flera tillståndshavare att utnyttja ett gemensamt serveringsutrymme²⁰. Det innebär att ett särskilt tillstånd kan beviljas för att servera på samma yta. En förutsättning är att de som ansöker om gemensamt serveringsutrymme har ett eget serveringstillstånd. Särskilda villkor kan meddelas i samband med beslutet om tillstånd för ett gemensamt serveringsutrymme.

Riktlinjer

En förutsättning för att erhålla tillstånd att använda gemensamt serveringsutrymme är att varje sökande har ett eget serveringstillstånd för sin verksamhet. Därefter kan flera tillståndshavare gemensamt ansöka om att få nyttja ett gemensamt serveringsutrymme. Lokalen eller platsen som helhet ska vara överblickbar och vara väl avgränsad.

Kommunen kan komma att meddela särskilda villkor som exempelvis förordnade ordningsvakter, **bordsservering** och/eller personal på den gemensamma serveringsytan under den tid som servering pågår. Denna bedömning sker i samband med ansökan.

Vid eventuella överträdelser av alkohollagens regler kan tillståndet för det gemensamma serveringsutrymmet komma att återkallas.

Handläggningstiden för en ansökan om gemensamt serveringsutrymme beräknas till cirka 2 månader räknat från den dag ansökan är komplett.

²⁰ 8 kapitlet 14 § 2 st alkohollagen

Cateringverksamhet

Rättsregel

Den som bedriver cateringsverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen. **Den som bedriver cateringverksamhet ska ha ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd²¹.**

Riktlinjer

Ett stadigvarande serveringstillstånd för slutna sällskap vid cateringverksamhet **förutsätter att det ska finnas ett väl utrustat kök för tillredning av mat. På menyn ska finnas ett varierat utbud av för-, huvud- och efterrätter.** Tillståndet gäller i den kommun där ansökan gjorts och beviljats. Om verksamhet ska ske i annan kommun måste en ansökan göras i den aktuella kommunen.

För varje tillfälle som tillståndshavaren ska servera **mat och** alkoholdrycker ska en anmälan på särskild blankett lämnas till kommunen tillsammans med ett godkännande från räddningstjänsten att lokalen är godkänd ur brandsäkerhetssynpunkt. Intyg om godkännande från räddningstjänsten behöver inte lämnas om catering ska ske till privat bostad.

Kryddning snaps

Rättsregel

Den som har ett stadigvarande tillstånd att servera spritdrycker, har rätt att krydda spritdryck för servering som snaps i den egna serveringsrörelsen, efter en anmälan till kommunen om egen kryddning av snaps. ²².

Riktlinjer

Kryddning av snaps avser spritdryck som motsvarar det traditionella svenska okryddade brännvinet och verksamheten ska vara i liten skala. Avsikten med denna möjlighet är för servering i den egna verksamheten. Kryddning ska ske i originalbutelj. Av den anmälan som ska göras till kommunen ska framgå vilka kryddor som används, vilken spritdryck som avses och mängd som ska kryddas.

²² 8 kapitlet 3 § alkohollagen

²² 8 kapitlet 3 § alkohollagen

Provsmakning

Rättsregel

Provsmakning av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker kan anordnas vid arrangemang riktade till allmänheten under förutsättning att arrangören har ett stadigvarande serveringstillstånd som omfattar de drycker som provsmakningen avser, samt den lokal där provsmakningen ska ske²³.

De partihandlare som deltar, enskilt eller gemensamt, ansöker om och erhåller ett tillfälligt tillstånd för provsmakning av de drycker som avses erbjudas.

De som tillverkar alkoholdrycker från råvaror som produceras på den egna gården och som har ett stadigvarande serveringstillstånd har rätt att, efter anmälan till kommunen, vid tillverkningsstället erbjuda provsmakning av de egenproducerade dryckerna. Om sådant tillstånd saknas, får tillverkaren erbjuda provsmakning av egentillverkade alkoholdrycker vid tillverkningsstället efter särskilt tillstånd för provsmakning²⁴.

Riktlinjer

En restaurangägare med Den som har serveringstillstånd kan anordna provsmakning av alkoholdrycker inom ramen för sitt serveringstillstånd. Innan arrangemanget ska en anmälan göras till kommunen. I anmälan ska anges tid och plats för provsmakningen, vilka utställare som ska finnas på plats, vilka drycker som ska erbjudas provsmakning av, hur biljettförsäljning ska gå till samt hur ordning och nykterhet ska säkerställas.

Det är också möjligt för partihandlare/utställare att erhålla ett tillfälligt tillstånd för provsmakning, antingen enskilt eller gemensamt. Det tillståndet gäller enbart provsmakning av den eller de drycker tillståndet omfattar. Vid provsmakning av en dryck ges en mycket liten mängd (15 cl andra jästa alkoholdrycker/öl, vin 5 cl, sprit 1,5 cl). Tillstånd kan endast ges i samband med mässor, antingen renodlade vin-, öl- eller spritdrycksmässor eller om dryckerna är en del av andra produkter som mässan omfattar till exempel köksmässor.

När producenter driver restaurangverksamhet med serveringstillstånd, där de serverar egenproducerade viner eller andra egenproducerade alkoholdrycker, är det tillåtet att inom ramen för detta också erbjuda provsmakning av de egna produkterna. Den producent som inte har serveringstillstånd kan erhålla ett särskilt tillstånd för att kunna erbjuda provsmakning. Något krav på matservering finns inte. Däremot ska Ssökanden ska uppfylla samma krav på lämplighet och laglydnad som vid ansökan om serveringstillstånd.

²³ 8 kapitlet 6 § alkohollagen

²⁴ 8 kapitlet 7 § alkohollagen

Gårdsförsäljning

Rättsregel

Den som använder sig av gårdsförsäljning måste ansöka om tillstånd för gårdsförsäljning. För att få tillstånd krävs att alkoholdryckerna är egentillverkade. Enbart småskaliga oberoende tillverkare får beviljas gårdsförsäljningstillstånd. Gårdsförsäljning får endast ske till konsumenter som deltar i ett kunskapshöjande besöksarrangemang som anordnats av tillverkaren mot betalning²⁵.

Åldersgränsen för inköp av alkoholdrycker är 20 år. Försäljningstiderna är mellan kl. 10.00 och 20.00 alla veckodagar, om inte kommunen beslutar annat. Vid bestämmande av tiden för gårdsförsäljning ska det särskilt beaktas om försäljningen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa²⁶.

Om gårdsförsäljning på grund av försäljningsställets belägenhet, besöksarrangemangets utformning eller andra omständigheter kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, får gårdsförsäljningstillstånd vägras, även om övriga krav enligt denna lag är uppfyllda²⁷.

Den som bedriver gårdsförsäljning ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och hanteringen i övrigt samt ansvara för att det finns ett lämpligt egenkontrollprogram. Egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens prövning ska bifogas ansökan om tillstånd²⁸.

Priset på alkoholdrycker som säljs genom gårdsförsäljning får inte sättas lägre än tillverkningskostnaden samt ett skäligt påslag. Priset på det besöksarrangemang som ska tillhandahållas i samband med gårdsförsäljning får inte sättas lägre än självkostnaden samt ett skäligt påslag. Tillståndshavaren ansvarar för att information om alkoholens skadeverkningar lämnas i samband med besöksarrangemanget²⁹.

Kommunen får ta ut en avgift för prövningen av ansökan om gårdsförsäljningstillstånd enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen får också ta ut en avgift för tillsyn av den som har tillstånd att bedriva gårdsförsäljning.

Riktlinjer

Försäljningsdagar och tider ska följa det som anges i lagen utan inskränkningar.

Om det finns risk för olägenheter för barn eller ungdomar kan tillstånd vägras.

Egenkontrollprogrammet ska beskriva verksamhetens rutiner för hur de olika kraven i alkohollagen ska uppfyllas på serveringsstället, till exempel hur besöksarrangemang genomförs och hur information om alkoholens skadeverkningar lämnas i samband med arrangemanget.

Ett egenkontrollprogram ska även innehålla en beskrivning av verksamhetens rutiner för hur marknadsföringsreglerna i 7 kap. alkohollagen beaktas vid besöksarrangemanget.

²⁵ 5 a kapitlet 1 – 5 §§ alkohollagen

²⁶ 3 kapitlet 7 § och 5 a kapitlet 14 § alkohollagen

²⁷ 5 a kapitlet 10 § alkohollagen

²⁸ 5 a kapitlet 7 § alkohollagen

²⁹ 5 a kapitlet 17 § alkohollagen

Villkor vid meddelande av serveringstillstånd

Rättsregel

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer kan en kommun när den meddelar tillstånd också meddela olika slags villkor. Syftet är att motverka alkoholpolitiska skadeverkningar. Villkoren kan alltså endast meddelas vid beslut om serveringstillstånd. Dit räknas också beslut om utökning av ett gällande tillstånd, till exempel förlängd serveringstid och utökning av serveringslokal eller annat serveringsutrymme. Villkoren får inte vara generella utan behovet ska bedömas i varje enskilt fall. Kommunen kan däremot i sina riktlinjer beskriva under vilka förutsättningar ett beslut kan komma att villkoras.

Riktlinjer

Avesta kommun använder sig av möjligheten att besluta om villkor i främst följande fall:

- Om ordningsvakter ska finnas på **restaurangen serveringsstället** och mellan vilka klockslag.
- **Om enbart bordsservering är tillåten på hela eller delar av serveringsstället.**
- Serveringspersonal ska stadigvarande tjänstgöra på uteserveringen då gäster som blivit serverade alkoholdrycker uppehåller sig där.
- Underhållning via högtalare på uteserveringen ska upphöra senast kl. 22.00.
- Vid serveringstid efter klockan 01 ska en majoritet av personalen ha utbildats i Ansvarfull alkoholserving.

Tillfälliga tillstånd till allmänheten och slutna sällskap

Rättsregel

Ett serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller slutet sällskap. Tillståndet kan vara stadigvarande eller avse en enskilda tidsperiod eller ett enskilda tillfälle (tillfälligt serveringstillstånd)³⁰.

Riktlinjer

Tillfälliga tillstånd kan gälla för enskilda tillfällen eller för en hel tidsperiod. En tidsperiod för ett tillfälligt tillstånd ska normalt inte överstiga 2-4 månader.

Tillfälliga tillstånd medges för högst 12 gånger tillfällen per år, eller en tidsperiod. Med ett tillfälle avses en period på max tre påföljande dagar. Vid fler tillfällen än det ska i stället stadigvarande tillstånd sökas, eftersom det rör sig om regelbundet återkommande verksamhet. Om en verksamhet regelbundet har ansökt om tillfälliga tillstånd under en period som överstiger 2 år kan verksamheten också bedömas vara stadigvarande och inte tillfällig.

Tillfälliga tillstånd till allmänheten

Tillfälliga tillstånd till allmänheten förekommer oftast i samband med någon form av arrangemang, musikalt eller kulturellt, liksom vid stora idrottsevenemang. Det handlar ofta om utökning av serveringstider, lokaler, anordnande av sk tältservering etc.

I den nationella handlingsplanen framgår det att samhället måste skapa flera alkoholfria miljöer. Detta kan tolkas så att stor restriktivitet ska råda då tillfälliga serveringstillstånd söks på sådana platser där det inte tidigare har funnits alkoholserving eller där sådan serving kan utgöra ett onaturligt inslag i miljön.

Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten bör därför endast i undantagsfall medges på idrottsplatser.

Ett krav vid beslut om tillstånd är att personer som ska vara ansvariga för serveringen ska vara kunniga och lämpliga för uppgiften. Tillståndshavaren ska dessutom vara på plats under serveringstiden.

En förutsättning för tillstånd är att kraven från övriga myndigheter är uppfyllda och att rätten att disponera marken kan styrkas.

Serveringstillstånd ska inte medges till sexklubbar eller mässor med liknande innehåll.

I de undantagsfall då tillståndsmyndigheten beviljar ett tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten ska följande riktlinjer gälla:

Stor återhållsamhet ska gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i

- samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig till ungdomar.
- områden som är särskilt känsliga ur ordnings- och bullersynpunkt.

³⁰ 8 kapitlet 2 § alkohollagen

- särskilt känsliga områden i anslutning till ungdoms-, sport- och idrottsmiljöer.
- När det gäller idrotts- eller liknande anläggningar bör tillstånd avseende alkoholservice till allmänheten inte medges i samband med bedrivande av idrott. Om alkoholservice ska komma ifråga, avses en restaurangserveringsyta i en avgränsad del av idrottsanläggningen. Alkoholservice medges inte till idrottspublik på läktare.
- Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten, i centrala Avesta, medges endast i undantagsfall.
- Kraven på intyg för markupplåtelse, brandmyndigheternas godkännande och godkänd livsmedelshandling ska vara uppfyllda.
- Tillredd mat under restaurangliknande former ska tillhandahållas, i detta fall minst tre olika maträtter.
- Service ska bedrivas på en avgränsad serveringsyta där bordsplatser finns som på en vanlig restaurang. Runt serveringsytan ska finnas acceptabla avgränsningar.
- Service av spritdrycker (starkspirt) medges endast i undantagsfall.
- Serveringstider ska prövas utifrån samma kriterier som gäller för stadigvarande tillstånd för service till allmänheten. Det innebär att senaste serveringstid som kan medges är klockan 02.00 och att serveringstiden kan begränsas ytterligare för service som sker utomhus.
- Betyggande tillsyn av servicen måste garanteras. I denna ingår att service och konsumtion av alkohol enbart sker inom avgränsad serveringsyta.
- I det tillfälliga tillståndet bör anges det antal personer brandskyddet godkänt lokalen för samt av sökanden angivet antal bordsplatser.
- Tillfälligt tillstånd ska inte bifallas av tjänstemännen person i avvaktan på stadigvarande tillstånd.

Tillfälligt serveringstillstånd till slutet sällskap

Enligt alkohollagen kan serveringstillstånd meddelas för service i förening, företag eller annat slutet sällskap.

Det finns inga preciserade krav i alkohollagen avseende kök vid service till slutet sällskap. Tillredd mat ska dock alltid tillhandahållas.

- Det slutna sällskapet ska utgöra en begränsad krets som har något gemensamt intresse man samlas kring, utöver den aktuella tillställningen som tillståndet söks för.
- Innan tillställningen ska arrangören veta vilka personer som kommer, t ex genom mottagande av anmälningar.
- Serveringslokalen får inte vara öppen för insläpp av nya gäster under pågående tillställning.
- Annonsering i massmedia, allmänna grupper på sociala medier eller liknande är inte tillåten.
- Serveringstider ska prövas utifrån samma kriterier som gäller för tillstånd för service till allmänheten.

Ansökan och andra dokument ska ha inkommit till myndigheten minst två veckor innan tillställningen/arrangemanget ska äga rum.

Serveringstillstånd krävs inte om serveringen:

- Avser ett enskilt tillfälle för i förväg bestämda personer,
- sker utan vinstintresse och utan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna, och
- äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- eller lättdrycker

Observera att samtliga ovan nämnda kriterier ska vara uppfyllda för att få servera utan serveringstillstånd.

Detaljhandel/servering folköl

Rättsregel

I alkohollagen finns bestämmelser om detaljhandel/servering av folköl. Med folköl avses öl med en alkoholhalt som överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

Den som säljer/serverar folköl ska anmäla detta till den kommun där detta sker.

Försäljning/servering får inte påbörjas förrän anmälan gjorts. Folköl får bara säljas/serveras i **lokal utrymme** som är godkänd/registrerad i enlighet med livsmedelslagen. Mat ska säljas **vid detaljhandel med folköl. /serveras.**

Den som bedriver försäljning/servering av folköl ska utöva särskild tillsyn över försäljningen och ha ett egenkontrollprogram.

Folköl får inte säljas/serveras till någon som är under 18 år.

Riktlinjer

Egenkontrollprogram

Följande punkter ses som vägledande vid utformningen av egenkontrollprogrammet:

- Varje försäljnings/serveringsställe bör utse en ansvarig person som ska vara lämplig för uppgiften. Av programmet ska finnas tydliga regler/instruktioner på hur den ansvarige och övrig personal ska agera i olika situationer.
- Varje nyanställd ska informeras om regler och rutiner och varför de finns. Näringsidkaren bör föra dokumentation över när nyanställda informerats om försäljningsregler med mera.
- Näringsidkaren ska ha kontroll över försäljningen/serveringen.
- Det ska av programmet framgå vilka rutiner kassapersonal ska tillämpa för att undvika försäljning till underåriga och till kunder som kan tänkas köpa åt någon som inte själv skulle få köpa (langning).
- Kunder, särskilt ungdomar, som enbart köper folköl och i större mängder måste ägnas särskild uppmärksamhet.

- Om någon i ett sällskap med ungdomar är under 18 år bör försäljning nekas. Det bör hos personalen finnas en medvetenhet om risk för langning. Det kan vara lämpligt, när det gäller försäljning till ungdomar, att minimera mängden som säljs vid ett och samma inköpstillfälle.
- Påverkade personer ska nekas inköp.
- Återkommande genomgång av regler och rutiner för berörd personal bör ske minst en gång/år, samt löpande vid nyanställning.
- Återhållsam marknadsföring (exponering i butik, annonsering etc.), i enlighet med alkohollagen.
- Återkommande intern kontroll för att säkerställa att personalen följer regler, rutiner och bestämmelser i fråga om folkölsförsäljning.
- Tydlig information om reglerna ska vara väl synliga för kunderna i butiken.
- Skyltar och dekaler om att 18-årsgräns gäller för inköp ska finnas vid ölen och kassan.

Tillsyn

Tillsyn av försäljningsställen/serveringsställen kan avse följande punkter:

- Att försäljnings-/serveringsstället är anmält till kommunen.
- Att försäljning/servering sker i godkänd/registrerad lokal och att försäljning av livsmedel sker i tillräcklig omfattning, vid detaljhandel med folköl.
- Att tillsynsavgift har erlagts enligt gällande bestämmelser.
- Att egenkontrollprogram finns och används.

Den huvudsakliga inriktningen av tillsynen är rådgivning och information.

Ansvar

Näringsidkaren ansvarar för att försäljningsreglerna följs och att personalen känner till gällande regler. Den som säljer folköl till en kund har ett personligt ansvar och kan straffas om han/hon säljer till underåriga.

Ingripanden/åtgärder

Administrativa ingripanden är till för att få bort missförhållanden och för att förhindra att nya uppstår. Kommunens skyldighet att vidta åtgärd i form av varning eller försäljningsförbud ska ses mot bakgrund av det som ovan sagts.

Kommunen kan meddela försäljnings/serveringsförbud för antingen sex eller tolv månader. Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande.

Tillsynsavgifter

Kommunfullmäktige i Avesta Kommun har beslutat att en årlig tillsynsavgift ska tas ut för att täcka kostnaderna för tillsynen.

Detaljhandel tobak

Allmänt

Riktlinjer för tillstånd gentemot detaljhandeln ska ses som ett komplement till bestämmelserna som hittas i Lag om tobak och liknande produkter. Av riktlinjerna framgår vad som gäller enligt lag, men även vilka lokala anpassningar som påverkar handläggningen av försäljningstillstånd inom kommunen. Genom riktlinjerna vill vi uppnå en förutsägbarhet och lika behandling vid ansökan om försäljningstillstånd av tobak.

Lag om tobak och liknande produkter är en lagstiftning vars syfte är att begränsa de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och liknande produkter³¹. Den detaljhandlare som vill sälja tobaksprodukter ska ansöka om detta hos kommunen.

I den nationella strategin för ANDT-politiken beskriver regeringen bland annat att målet är att:

- Tillgången till tobak ska minska,
- Antalet barn och unga som nyttjar tobak ska minska och
- Antalet kvinnor och män som utvecklar beroende av tobak ska minska.

I mars 2021 beslutade Avestas kommunfullmäktige om ANDTS-program under perioden 2021 – 2025 i programmet. Avesta kommuns mål är bland annat ett minskat tobaksbruk. Under perioden är följande fokusområden inom området tobak beslutade:

- Minska tobaksanvändningen.
- Samordnad, effektiv och likvärdig tobakstillsyn.

Målet med fokusområdet är att:

- Antalet vuxna och unga rökare och snusare i Avesta ska minska.
- Barn ska växa upp i en tobaksfri miljö.
- Inga barn och ungdomar ska börja röka eller snusa.

I programmet framkommer vidare att omsorgsförvaltningen ska informera om och skapa dialog med handlare om tobakslagen och dess tillämpning samt utöva tillsyn över försäljningen av tobaksvaror.

Åldersgräns

Tobaksvaror får inte säljas till den som är under 18 år³². Näringsidkaren måste också försäkra sig om att tobaken inte är avsedd att lämnas till någon underårig. I försäljningslokalen ska finnas tydlig information samt dekalering om åldersgränser om att det är förbud mot att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som inte fyllt 18 år.

³¹ Regeringens proposition 2017/18:156 s. 172

³² 5 kap. 18 § Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088)

Egenkontroll

Näringsidkaren ska utöva egenkontroll över försäljningen och det ska finnas ett program för denna tillsyn³³. Det innebär att den ansvarige för försäljningen ska ta fram ett program där det framgår hur åldersgränser och andra bestämmelser i tobakslagen ska tillämpas och övervakas. På

Folkhälsomyndighetens hemsida, www.folkhalsomyndigheten.se, finns framtagna riktlinjer med förslag på hur ett sådant program kan utformas.

Märkning och förpackning

All tobak ska vara försedd med illustration och **svensk varningstext**. Det är inte tillåtet att sälja tobaksvaror med utländska varningstexter eller utan märkning i enlighet med³⁴. Detsamma gäller försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare enligt samma lag som ovan³⁵.

Det är inte tillåtet att sälja cigaretter i förpackning med färre än 20 cigaretter, rulltobak ska innehålla tobak som väger minst 30 gram och portionspackat snus minst 20 portioner. Tobaken får inte tillhandahållas konsumenten i mindre mängd än vad som anges ovan³⁶.

Marknadsföring

Det är endast tillåtet att marknadsföra tobaksvarorna inne på försäljningsstället genom att tillhandahålla tobaksvarorna till försäljning och genom kommersiella meddelanden i tobaksvarornas närhet. Meddelandena får inte vara påträngande, uppsökanden eller uppmana till bruk av tobak³⁷.

Ansvar

Näringsidkaren ansvarar för att försäljningsreglerna följs och att personalen känner till gällande regler samt att det skapas rutiner för ålderskontroll³⁸. Kassapersonalen har ett personligt ansvar och kan dömas till böter eller i värsta fall fängelse om tobak säljs till en person som inte fyllt 18 år.

Kontrollköp

Ett kontrollköp får ske för att kommunen ska kunna förvissa sig om att näringsidkaren följer sitt åtagande att kontrollera att konsumenten är 18 år. Ett kontrollköp får ske utan att näringsidkaren förvarnas. Kommunen ska snarast efter kontrollköpets genomförande meddela näringsidkaren om kontrollköpet³⁹.

³³ 5 kap. 6-7 § Lag om tobak och liknande produkter

³⁴ 3 kap. 1 § Lag om tobak och andra produkter

³⁵ 3 kap. 2 § Lag om tobak och andra produkter

³⁶ 5 kap. 14 § Lag om tobak och andra produkter

³⁷ 4 kap. Lag om tobak och andra produkter

³⁸ 5 kap. 12 § Lag om tobak och andra produkter.

³⁹ 7 kap. 22 § Lag om tobak och andra produkter

Sanktioner

Kommunen får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen följs⁴⁰. I beslut om föreläggande eller förbud får kommunen sätta ut vite.

Enligt tobakslagen ges utrymme för polis och åklagare att starta en straffrättslig process mot butiker som bryter mot lagen. Straffet för olovlig tobaksförsäljning är böter eller fängelse i högst 6 månader.

Kommunen har möjlighet att förbjuda tobaksförsäljning upp till 6 månader.

Ansökan och handläggning

Rättsregel

Endast den som har ett tillstånd får bedriva handel med tobaksvaror. En ansökan om tillstånd ska inkomma skriftligt till kommunen⁴¹. Kommunen ska fatta ett beslut i ärendet inom fyra månader från att ansökan är komplett⁴². Om det är nödvändigt för utredningen har kommunen rätt att förlänga handläggningstiden ytterligare max fyra månader.

Riktlinjer

Avesta kommuns ambition är att göra handläggningstiden för ansökan så kort som möjligt.

Normalt är handläggningstiden för ansökan om tobakstillstånd 2-3 månader, efter att ansökan är komplett. En komplett ansökan innebär att handläggaren fått in alla begärda handlingar samt remissvar från de olika instanserna.

Ansökningsavgift

Rättsregel

Kommunen har rätt att ta ut en avgift för ansökan om tobakstillstånd⁴³.

Riktlinjer

Avesta kommun tar ut en ansökningsavgift vid ansökan om försäljningstillstånd. Information om avgiften finns på kommunens hemsida och meddelas även från handläggaren vid ansökan.

Remissyttrande

Rättsregel

Ett tillstånd för handel med tobaksvaror får endast beviljas till den som utifrån ekonomiska och personliga omständigheter är lämplig att bedriva verksamheten⁴⁴. Kommunen har därmed rätt att hämta in yttrande från Polismyndigheten⁴⁵.

⁴⁰ 10 kap. Lag om tobak och andra produkter

⁴¹ 5 kap. Lag om tobak och liknande produkter

⁴² 4 kap. 1§ Förordning om tobak och liknande produkter (2019:223)

⁴³ 8 kap. 1 § Lag om tobak och andra produkter

⁴⁴ 5 kap. 2 § Lag om tobak och liknande produkter

⁴⁵ 5 kap. 4§ Lag om tobak och liknande produkter

Riktlinjer

Vid ansökan om tobakstillstånd har kommunen rätt att hämta in remissyttrande från Polismyndigheten. Ett remissyttrande från Skattemyndigheten krävs också för att ansökan ska bli komplett, denna skickas från handläggaren till sökande som själv får skriva under den och skicka till Skattemyndigheten.

Kommunens tillsynsverksamhet

Rättsregel

Tillsyn av verksamhet som säljer tobaksvaror får ske⁴⁶. Kommunen har även rätt att ta ut en avgift för tillsynen⁴⁷.

Tillsyn

Kommunen gör årligen en inre samt en yttre tillsyn av verksamheten som bedriver handel med tobaksvaror.

Inre tillsyn sker genom att kommunen samarbetar med övriga myndigheter för att samla in information. Bland annat skickas remisser till Polis- och Skattemyndigheten, men information om verksamhetens ekonomiska läge hämtas även in där en kreditupplysning kan komma att göras. Vid behov kan uppgifter även hämtas in från Kronofogdemyndigheten.

Den yttre tillsynen innefattar ett tillsynsbesök hos tillståndshavaren. Tillsynsbesöken omfattar bland annat kontroll av eventuell marknadsföring, skyltning om åldersgränser, hur kassapersonalens kontroll av åldersgränser sker, kontroll av tobaksvarornas varningstexter, innehåll och pris.

Tillsynsavgifter

Kommunfullmäktige i Avesta Kommun har beslutat att en årlig tillsynsavgift ska tas ut för att täcka kostnaderna för tillsynen.

⁴⁶ 7 kap. Lag om tobak och liknande produkter

⁴⁷ 8 kap. 2 § Lag om tobak och liknande produkter

Försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Rättsregel

En näringsidkare som vill sälja elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare får inte bedriva sådan försäljning utan att först anmäla detta till kommunen⁴⁸. Vidare ska näringsidkaren lämna in ett egenkontrollprogram tillsammans med sin anmälan⁴⁹.

Riktlinjer

En anmälan ska göras till Avesta kommun innan försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare får påbörjas. Tillsammans med anmälan ska ett egenkontrollprogram lämnas till kommunen. Du bör inom 14 dagar efter att anmälan skickats erhålla en bekräftelse från kommunen.

Avgifter

Rättsregel

Kommunen har enligt lag rätt att årligen ta ut en tillsynsavgift för försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare⁵⁰.

Riktlinjer

Avgiften för tillsynen betalas första gången året efter att anmälan har gjorts. Information om avgiften finns på Avesta kommuns hemsida.

⁴⁸ 5 kap. 15 § Lag om tobak och andra produkter

⁴⁹ 5 kap. 17 § Lag om tobak och andra produkter

⁵⁰ 8 kap. 2 § Lag om tobak och andra produkter

Försäljning av tobaksfria nikotinprodukter

Rättsregel

En näringsidkare får inte bedriva detaljhandel med tobaksfria nikotinprodukter utan att först ha gjort en anmälan om försäljningen⁵¹.

Den som bedriver detaljhandel med tobaksfria nikotinprodukter ska utöva egenkontroll över försäljningen och hanteringen i övrigt av tobaksfria nikotinprodukter. I arbetet med egenkontrollen ingår att se till att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram. Till anmälan om försäljning ska egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens tillsyn bifogas. Ändrade uppgifter ska utan dröjsmål anmälas till kommunen⁵².

Riktlinjer

En anmälan ska göras till Avesta kommun innan försäljning av tobaksfria nikotinprodukter får påbörjas. Tillsammans med anmälan ska ett egenkontrollprogram lämnas till kommunen. Du bör inom 14 dagar efter att anmälan skickats erhålla en bekräftelse från kommunen.

Avgifter

Rättsregel

Kommunen har enligt lag rätt att årligen ta ut en tillsynsavgift för försäljning av tobaksfria nikotinprodukter⁵³.

Riktlinjer

Det år anmälan sker betalas ingen tillsynsavgift, första avgiften tas ut året efter att anmälan har gjorts. Information om avgiften finns på Avesta kommuns hemsida.

⁵¹17 § Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

⁵²18 § Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

⁵³40 § Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

§ 38 Revidering av riktlinjer för Serveringstillstånd, Detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak

Dnr 2026-000061702

Bakgrund

Riktlinjerna för serveringstillstånd detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak reglerar vad kommunen handlägger för ärenden och vilken tillsyn som ska utföras enligt alkohol- och tobakslagstiftningen. Vidare framkommer det av riktlinjerna hur och när avgifter tas ut för hantering av ärenden.

Ärendet

De främsta ändringarna i riktlinjerna handlar om att det har skett ändringar i alkohollagen.

Lagstiftningen har ändrats på så sätt att krav som tidigare har funnits har tagits bort. De ändringarna som har skett är att:

- kravet på matsservering och eget kök för serveringstillstånd avskaffas
- bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer avskaffas
- kravet på eget kök för serveringstillstånd för cateringverksamhet avskaffas
- kravet på matsservering vid servering av folköl avskaffas.

Slutligen har det skett språkliga förändringar i vissa delar och förtydliganden. Den nya texten är grönmarkerad och den text som ska tas bort är rödmarkerad.

Förslag till beslut

- Revidering av riktlinje för Serveringstillstånd, detaljhandel/servering folköl och detaljhandel tobak, e-cigaretter och tobaksfria nikotinprodukter godkänns.

Beredning/ behandling

- Förvaltningens skrivelse 21 maj 2026 tillsammans med tillhörande riktlinjer.

Omsorgsstyrelsens arbetsutskotts beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att revidering av riktlinjer för serveringstillstånd, detaljhandel/ servering folköl och detaljhandel tobak, e-cigarettor och tobaksfria nikotinprodukter godkänns.

Utdrag skickas till: Omsorgsstyrelsen

Handläggare:
Anton Sundin

Revidering av riktlinjer Bostad Först

Bakgrund

Omsorgsstyrelsen beslutade i samverkan med Gamla Byn AB att införa arbetssättet Bostad Först. Metoden innebär att personer som är hemlösa, och uppfyller särskilda kriterier, erbjuds en bostad som det kan ha som en trygg utgångspunkt. Samtidigt har de möjlighet att välja vilken form av socialt stöd som de vill motta från socialtjänsten men det kan bland annat vara beroendebehandling, boendestödsinsatser och annat stöd från socialtjänsten.

Under perioden har tre personer erbjudits och bott i lägenheter enligt Bostad Först. Då utfallet inte har blivit som planerat har strukturen gjorts om utifrån samråd med andra kommuner som jobbar enligt modellen och i samverkan med Gamla Byn.

Ärendet

Det förändrade arbetssättet inom ramen för Bostad Först regleras primärt i rutinen för Bostad Först.

Förslag till förändringar i riktlinjen åsyftar primärt att harmonisera med hur det operativa arbetet faktiskt ser ut samt att inte utesluta personer som skulle kunna vara aktuella för Bostad Först. Vissa benämningar kopplade till kartläggning och arbetsmetoder föreslås att tas bort för att möjliggöra alternativa arbetssätt.

Nya ord eller delar är markerade med gul färg. Det som föreslås tas bort är markerat med genomstrykning och röd färg.

Förslag till beslut

Revidering av riktlinjer Bostad Först godkänns.

Riktlinjer för Bostad först

Dokumenttyp	Riktlinje
Antagen av:	Omsorgsstyrelsen
Diarienummer	
Gäller för	Socialtjänsten och Gamla Byn AB
Dokumentansvarig	Enhetschef vuxen- och öppenvårdsenheten

Gäller från och med xxxxxx

Vision	Kommunfullmäktige
Mål och budget	Kommunfullmäktige
Policy	KF, KS
Program	KF, KS
Plan	KS, styrelse/nämnd/bolag
Riktlinje	KF, KS, styrelse/nämnd/bolag
Regler	Ansvarig chef
Rutiner	Ansvarig chef

INNEHÅLL

1	Inledning.....	1
2	Syfte och tillämning	1
3	Lagar och förkortningar.....	1
4	Bakgrund	1
5	Grundläggande principer	2
6	Mål	3
7	Målgrupp	3
8	Definition, Urval och krav.....	3
	8.1 definition av hemlöshet	3
	8.2 Krav för att beviljas insatsen	4
	8.3 Krav för att delta i insatsen.....	4
9	Stödets utformning	4
	9.1 Arbetssätt.....	5
	9.2 Insatser.....	5
10	Bostäder.....	5
11	Samverkan och åtagande	6
	11.1 Omsorgsförvaltningen	6
	11.2 Gamla byn ab.....	7
	11.3 Övertagande av kontrakt.....	7
12	Uppföljning och utvärdering	7

1 INLEDNING

Ge hemlösa en bostad, erbjud sedan skraddarsytt stöd efter de boendes behov. Det är i korthet vad arbets sättet i modellen Bostad först går ut på.

Arbets sättet i Bostad först utgår från att en egen bostad är en grundläggande mänsklig rättighet och att människor behöver ett tryggt boende för att kunna göra något åt sina livsproblem. Rent konkret erbjuds människor i akut hemlöshet ett eget kontrakt på en bostad. Detta kombineras sedan med frivilliga och individuellt anpassade hjälpinsatser.

2 SYFTE OCH TILLÄMNING

Syftet med riktlinjerna för Bostad först är att ange ramarna för arbetet, så att verksamheten kan bedrivas likartat, effektivt och med god kvalitet.

3 LAGAR OCH FÖRKORTNINGAR

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Förvaltningslagen (FL)
- Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)
- Hyreslagen, 12 kap (Jordabalken)
- Svensk författningssamling (SFS)
- Bostadsförsörjningslagen
- Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag (ibland kallad Allbolagen)
- Lag om uthyrning av egen bostad (Hyreslagen)

4 BAKGRUND

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden är ett problem som kan ha fler olika orsaker. En person som har blivit avhyst från sin bostad kan ha mycket svårt att ta sig in på bostadsmarknaden igen. Socialtjänsten är en av de aktörer som motverkar hemlöshet genom att stödja människor som befinner sig i, eller som riskerar hemlöshet.

I regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet 2022 – 2026 redogörs för vilka insatser som ska prioriteras, för att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet och förhindra att människor blir hemlösa. Ett av de mål som finns med där är att metoden Bostad först ska införas nationellt. I strategin beskrivs att *”Ett eget hem är av central betydelse för alla människor och på många sätt en förutsättning för välmående och delaktighet i samhället.”*

Syftet med Bostad först är att nå en långsiktig boendelösning till hemlösa personer som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden själva.

5 GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER

Åtta grundprinciper ligger till grund för modellen:

- Bostad är en mänsklig rättighet.
- Rätten till val och självbestämmande.
- Bostad och behandling ska separeras från varandra.
- Stöd riktas till återhämtning.
- Stöd baseras på skademinimering.
- Aktivt engagemang utan tvång och fostran.
- Deltagarstyrt stöd utifrån individens styrkor, behov och egna mål.
- Flexibelt stöd under så lång tid som personen själv vill och behöver

Enligt FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är bostad en rättighet, enligt vilken en person ska kunna leva ett tryggt, lugnt och värdigt liv (Office of UN High Commissioner for Human rights 2014). En egen bostad ska därför inte ses som något man ska förtjäna, utan som något man har rätt till.

Genom att bostaden är tryggad kan deltagarna få mer energi och motivation till att välja att ta emot behandling och stöd som de behöver för att nå sina mål. Eftersom modellen bygger på frivillighet och inte kräver till exempel drogfrihet eller krav på att ta emot en viss behandling finns förutsättningar för att skapa en relation till deltagarna där de kan vara ärliga och öppna över sin situation. Genom att stödet baseras på skademinimering kan målet vara en minskning av det skadliga beteendet, i stället för att det ska upphöra helt.

När det gäller återhämtning kan man i handledningen för Bostad först läsa att *”Begreppet återhämtning kan betraktas ur flera olika synvinklar (Wolf 2016) men fokus ligger på att ge individen en känsla av mål och mening, med möjlighet att leva ett bättre och tryggare liv. Tonvikten ligger på att deltagarna ska ”återhämta sig själva” och välja en riktning för sin framtid”.*

Att stödet ska vara flexibelt och ges under så lång tid som personen själv vill och behöver betyder att även om en person som deltar i programmet skulle bli vräkt, så ska stöd fortsätta att ges för att se vilka åtgärder som kan vidtas för att personen ska kunna ta till vara sin rätt till en bostad.

Även för den som klarar av att behålla sin bostad och får ett eget kontrakt kan stöd behövas under en lång period, även om det kan förändras över tid i omfattning och utformning.

6 MÅL

Målet med insatsen Bostad först inom Avesta kommun är att;

- åstadkomma en hög kvarboendefrekvens
- främja deltagarnas hälsa och välbefinnande
- främja deltagarnas sociala integration, däribland deras:
 - delaktighet i samhället
 - sociala stöd
 - möjlighet att ägna sig åt meningsfulla och produktiva aktiviteter
- minska antalet hemlösa inom kommunen

7 MÅLGRUPP

Målgruppen för insatsen är personer som är hemlösa, ofta i kombination med psykisk sjukdom, beroende, missbruksproblem eller funktionella nedsättningar.

Bostad först är riktat till personer som behöver omfattande stöd för att kunna ta sig ur hemlöshet. Det kan till exempel vara människor som är hemlösa och som lider av allvarliga psykiska sjukdomar eller psykisk ohälsa, hemlösa med missbruksproblem samt hemlösa med fysiska hälsoproblem, funktionsbegränsande sjukdomar och funktionsnedsättningar. En annan målgrupp kan vara personer som saknar socialt stöd (exempelvis familj och vänner) och står utanför samhället.

8 DEFINITION, URVAL OCH KRAV

8.1 DEFINITION AV HEMLÖSHET

Socialstyrelsens definition av hemlöshet omfattar situationer från akut hemlöshet till mer långvariga behov av boende. De beskriver fyra hemlöshetsituationer:

1. Akut hemlöshet

Person som är hänvisad till akutboende, härbärge, jourboenden, skyddade boenden, vandrarhem eller sover i/på offentliga platser och som helt saknar andra boendalternativ.

2. Intuitionsvistelse och stödboende

Person som är inskriven/intagen på kriminalvårdsanstalt, HVB, familjehem, SIS- institution eller stödboende och som saknar egen bostad vid utskrivning. Hit räknas inte barn och ungdomar under 18 år.

3. Långsiktiga boendelösningar

Person som bor i av kommunen ordnad bostad med andrahandskontrakt med villkor om tillsyn, särskilda villkor eller regler.

4. Eget ordnat kortsiktigt boende

Personen bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar/bekanta, familj/släktingar eller har ett tillfälligt (upphör senast om tre månader) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson.

Enligt rättspraxis har grupp tre och fyra i Socialstyrelsens definition av hemlös inte någon självklar rätt att erhålla stöd till bostad enligt SoL.

8.2 KRAV FÖR ATT BEVILJAS INSATSEN

De som är aktuella för insatsen Bostad först i Avesta kommun är:

- Personer som står långt från ordinarie bostadsmarknad och har lång tid i hemlöshet (situation 1 och 2 enligt Socialstyrelsens definition), eller som snart riskerar att befinna sig i situation 1 eller 2.
- Personer som har varit folkbokförda i Avesta kommun i minst 2 år eller på annat sätt har en mycket stark förankring i kommunen.
- Personer som har en uppriktig vilja att förändra sin situation och har en vilja att aktivt arbeta för att få ett eget kontrakt på sikt.

8.3 KRAV FÖR ATT DELTA I INSATSEN

- Att deltagaren följer hyreslagen; betalar hyra i tid, samt inte stör grannar eller missköter lägenheten (samma regler som gäller för andra hyresgäster).
- Att deltagaren tar ansvar för sina besökare i lägenheten och ser till att de inte stör eller missköter sig när de hälsar på.
- Att det inte förekommer hot eller våld.
- Att personen tar emot besök i sin lägenhet av sina boendestödjare minst 1 gång i veckan.
- Det finns inga krav på att vara drogfri/nykter eller krav på att genomgå behandling, men deltagaren erbjuds olika stödinsatser för att kunna förändra sin livssituation.

9 STÖDETS UTFORMNING

Stödet i Bostad först genomförs av ett team av medarbetare med olika kompetenser. För att deltagarna ska få det stöd de behöver krävs att det byggs ett förtroende mellan personal och brukare. Detta uppnås genom regelbunden kontakt, i deltagarens hem eller på någon annan plats. Stödpersonen kan genom dessa träffar följa upp och säkerställa så att boende fungerar. Stödet kan utformas med andra aktörer som öppenvårdpsykiatri. Öppenvårdpsykiatri är delaktiga i arbetet med bostad först och vid behov av utformningen av insatserna.

Stödet i Bostad först fokuserar på att stärka personens möjlighet att bo kvar i sin bostad. Främja deltagarnas hälsa och välbefinnande, utveckla deras sociala stöd och integration i samhället och hjälpa dem att hitta en meningsfull sysselsättning.

Programmet är utformat för att ge hemlösa personer en hög grad av valfrihet och kontroll. Deltagarna uppmuntras aktivt att genomföra förändringar och ta emot stöd för att kunna behålla bostaden och få en bättre livskvalitet, men de måste inte göra det.

9.1 ~~CASE MANAGEMENT/ACT—ASSERTIVE COMMUNITY TREATMENT~~ ARBETSSÄTT

Arbetet ska organiseras enligt Case management/ACT, vilket innebär att det utförs av ett team som genom sina olika kompetenser direkt kan erbjuda hjälp för olika behov. Stödet ska ges i hemmiljö, eller genom annan uppsökande verksamhet. Stödet ska ges kontinuerligt av samma team under en längre period.

Arbetet ska bedrivas med kunskapsbaserade metoder, som tex ACT eller ESL. Insatser planeras, genomförs, följs upp och utvecklas med stöd av tillgängliga kunskap, professionell erfarenhet samt den enskildes behov, erfarenheter och önskemål. Arbetet utförs kontinuerligt av samma team med olika kompetenser under en längre period för att kunna erbjuda hjälp för varierande behov. Stödet ska ges i hemmiljö, eller genom annan uppsökande verksamhet.

9.2 INSATSER

De insatser som genomförs inom bostad först ska vara individuellt anpassade, efter individens behov. Insatserna kan därför skilja sig mycket åt, men exempel på de insatser som kan erbjudas är:

Stöd för kvarboende

De som deltar i projektet har möjlighet att få olika former av praktiskt stöd för att kunna bo kvar i sitt boende. Det kan t ex röra sig om hjälp med praktiska problem i bostaden, relationer till grannar, att göra upp en budget osv.

Hälsa och välbefinnande

Deltagarna ska även erbjudas stöd för att förbättra deras hälsa och välbefinnande, genom t ex alkohol- och drogbehandling, psykiatrisk vård, hälso- och sjukvård eller anpassning av bostaden. Stöd ges också för att stärka deltagarnas starka sidor och potential, och genom att deltagarna får hjälp att se att en positiv förändring är möjlig.

Social integration

Den sociala integrationen inom bostad först sker dels genom att de som deltar i programmet blir en del av samhället med grannar och en egen plats dit de kan umgås med familj och vänner.

Genom projektet kan ytterligare stöd erbjudas genom bland annat olika aktiviteter, sysselsättning, utbildning eller stöttning vid sociala aktiviteter.

10 BOSTÄDER

De bostäder som erbjuds inom projektet ska finnas inom olika områden av kommunen. Det är också viktigt för den sociala integrationen att de bostäder som erbjuds ligger i olika bostadsområden och

inte samlade på en plats. Eftersom tanken är att den som deltar i programmet ska ha boendet som sitt permanenta boende ska också de ekonomiska aspekterna beaktas, så att det inte blir ett hinder för kvarboende.

En viktig faktor för resultatet av insatsen är ett samarbete mellan bostadsbolagen och kommunen, för att det ska finnas ett urval av lägenheter tillgängliga till insatsen. Samarbetet är också viktigt för att få en förståelse för vad det innebär att ha boende som deltar i Bostad först och för att uppnå en bra dialog vid eventuella problem. Vid eventuella störningar är det viktigt med en tidig kontakt mellan bostadsbolaget och kommunen, för att undvika att större problem uppstår.

Om en lägenhet sägs upp för att den person som erhöll insatsen har brustit i de krav som ställs på att följa hyreslagen ska inte samma lägenhet användas i insatsen Bostad först igen. Detta för att ge bra förutsättningar för de som deltar i Bostad först och för att bibehålla en god bostadsmiljö.

11 SAMVERKAN OCH ÅTAGANDE

11.1 OMSORGSFÖRVALTNINGEN

Bedömer vilken klient som har behov av insatsen, utifrån kriterierna för Bostad först, genom att utreda behov och fatta beslut i enlighet med Socialtjänstlagen.

Handläggare från socialtjänsten påtalar behov av lägenhet till Gamla Byn AB och deltar i uppstartsmöte tillsammans med deltagaren och representant från bostadsbolaget.

Omsorgsförvaltningen innehar som myndighet förstahandskontraktet på lägenheten, betalar hyran till bostadsbolaget och skriver ett andrahandskontrakt med deltagaren, vilken i sin tur betalar hyra till Omsorgsförvaltningen. Under insatsens gång omvandlas kontraktet sedan till ett förstahandskontrakt, i enlighet med de villkor som finns i rutinen för Bostad först. Om deltagaren missköter sig säger kommunen upp kontraktet med bostadsbolaget och ansvarar för att säga upp andrahandskontraktet med deltagaren. Även bostadsbolaget har rätt att säga upp kontraktet gentemot kommunen vid misskötsamhet.

Omsorgsförvaltningen ansvarar för utförandet av insatsen i form av boendestöd enligt principerna för Bostad först.

Omsorgsförvaltningen erbjuder utbildning och regelbunden handledning i metoden Case Management (CM) till boendestödjarna inom Bostad först. De deltar även i samverkan med övriga aktörer för att bidra till planering i individärenden som avser psykiatriska diagnoser eller symptom.

Omsorgsförvaltningen erbjuder fortbildning till personal i bostad först för att säkerställa kunskap i relevanta arbetssätt, som tex ESL eller ACT. Vid behov erbjuds handledning i individärenden eller metod. De deltar även i samverkan med övriga aktörer för att bidra till planering i individärenden.

11.2 GAMLA BYN AB

Tillhandahåller lämplig lägenhet och har rätt att bestämma om vad som anses som lämplig lägenhet, respektive lämpligt område för den individ som socialtjänsten beviljat insatsen. Lägenheter till Bostad först kan väljas ut från hela det lediga sortimentet.

Bostadsbolaget deltar tillsammans med socialtjänsten i ett uppstartsmöte före inflytt, för att informera deltagaren om hyreslagen och hur det går till att ställa om andrahandskontraktet till ett förstahandskontrakt.

Bostadsbolaget meddelar löpande kontaktperson inom socialtjänsten boendestödjarna/ansvarig socialsekreterare om eventuella störningar eller misskötsel uppstår.

11.3 ÖVERTAGANDE AV KONTRAKT

Målet med Bostad först är ett eget förstahandskontrakt, efter att insatsen avslutats ska deltagaren bo kvar i samma bostad. Innan ett förstahandskontrakt uppnås kan det vara aktuellt med olika former av lösningar med andrahandskontrakt. Hur kontraktsskrivning ska ske och vad som ska gälla för uppsägning av kontraktet regleras i de rutiner för Bostad först som skrivs av Socialtjänsten i samverkan med Gamla Byn AB.

Senast när en deltagare har haft insatsen i ett år ska en prövning göras för att se om det är möjligt för deltagaren att ta över kontraktet själv. Prövningen ska göras av omsorgsförvaltningen och Gamla Byn AB gemensamt.

12 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

För att arbetet med Bostad först ska bedrivas på ett bra sätt ska det regelbundet följas upp och utvärderas.

Avstämningen sker på individnivå var sjätte månad vid omprövning av beviljat beslut. Vid omprövning av insatsen tittar socialsekreterare kontaktperson på om del kriterierna för att klienten beviljas bostad först följts, samt om deltagaren följer de krav som finns på att delta i programmet. Vid omprövning sker även en avstämning kring deltagarens upplevelse av stöd för kvarboende, stöd för hälsa och välbefinnande samt stöd för social integration.

En gång om året sker en uppföljning kring antalet tillgängliga lägenheter samt hur samverkan mellan omsorgsförvaltningen och Gamla Byn AB har skett kring dialog kring störningar, övertagande av kontrakt samt hur spridning på lägenheterna är för att möjliggöra social integration. Till uppföljningen införs även de individuella avstämningarna.

Utvärdering av riktlinjen ska ske efter 3 år (2027). Vid utvärderingen utgår man både från resultat av uppföljningarna och deltagarnas upplevelser. Frågor man kan titta på är bland annat om man har uppnått målen och hur väl man har följt programmets grundprinciper.

§ 39 Revidering av riktlinjer för Bostad Först

Dnr 2026-000062709

Bakgrund

Omsorgsstyrelsen beslutade i samverkan med Gamla Byn AB att införa arbetssättet Bostad Först. Metoden innebär att personer som är hemlösa, och uppfyller särskilda kriterier, erbjuds en bostad som det kan ha som en trygg utgångspunkt. Samtidigt har de möjlighet att välja vilken form av socialt stöd som de vill motta från socialtjänsten. Det kan bland annat vara beroendebehandling, boendestödsinsatser och annat stöd från socialtjänsten.

Under perioden har tre personer erbjudits och bott i lägenheter enligt Bostad Först. Då utfallet inte har blivit som planerat har strukturen gjorts om utifrån samråd med andra kommuner som jobbar enligt modellen och i samverkan med Gamla Byn.

Ärendet

Det förändrade arbetssättet inom ramen för Bostad Först regleras primärt i rutinen för Bostad Först.

Förslag till förändringar i riktlinjen åsyftar primärt att harmonisera med hur det operativa arbetet faktiskt ser ut samt att inte utesluta personer som skulle kunna vara aktuella för Bostad Först. Vissa benämningar kopplade till kartläggning och arbetsmetoder föreslås att tas bort för att möjliggöra alternativa arbetssätt.

Nya ord eller delar är markerade med gul färg. Det som föreslås tas bort är markerat med genomstrykning och röd färg.

Förslag till beslut

- Revidering av riktlinjer Bostad Först godkänns.

Beredning/ behandling

- Förvaltningens skrivelse 22 maj 2026 tillsammans med tillhörande riktlinjer.

Omsorgsstyrelsens arbetsutskotts beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att revidering av riktlinjer Bostad Först godkänns.

Utdrag skickas till: Omsorgsstyrelsen

§ 133 Vänsterpartiets motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer

Dnr 2025-000324913

Sammanfattning

Vänsterpartiet föreslår förstärkningar inom äldreomsorgen för bättre arbetsmiljö och vårdkvalitet. De vill införa självstyrande team, vårdbehovsmätning och utvärdera delade turer på prov. Rätten till heltid och kommunal drift av äldreomsorg ska fortsatt vara grundprinciper.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att motionen skickas till omsorgsstyrelsen, funktionshinderrådet och pensionärsrådet för yttrande.

Beredning/ behandling

- Vänsterpartiet Avestas motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer. Inkom 22 september 2025.
- Kommunfullmäktige 22 september 2025 §109

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att motionen skickas till omsorgsstyrelsen, funktionshinderrådet och pensionärsrådet för yttrande.

Skickas till

Omsorgsstyrelsen
Funktionshinderrådet
Pensionärsrådet

Handläggare:
Åsa Lantz
Elvira Sverkersson

Yttrande remiss - Vänsterpartiets motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer

Vänsterpartiet inkom den 22 september 2025 med en motion med följande att-satser:

Vänsterpartiet anser:

Att arbetstidsförändringen skall inrättas på prov och skall utvärderas innan ett definitivt beslut fattas om att genomföra arbetstidsförändringen

Att självstyrande team skall inrättas inom hemtjänsten och för personal inom gruppboenden och särskilda boenden

Att vårdbehovsmätning skall inrättas och genomföras kontinuerligt för att erhålla kompletterande kunskaper om den enskildes vårdbehov och personalbemanning.

Yttrandet

Arbetstidsförändringen

Omsorgsförvaltningen fick våren 2025 i uppdrag av omsorgsstyrelsen att utreda och ge förslag på åtgärder för att minska personalkostnader inom vård och omsorg. Förvaltningens förslag på åtgärder presenterades på omsorgsstyrelsen den 17 juni 2025 (§ 62). Omsorgsstyrelsen beslutade då bland annat att föreslå kommunstyrelsen att ge omsorgsstyrelsens verksamheter rätt att införa delade turer vid behov under helger.

Vid Kommunfullmäktige den 22 september 2025 (§ 88) fattades beslut där kommunstyrelsen gav omsorgsstyrelsen rätt att införa delade turer under helger vid behov samt att verka för att teckna ett lokalt kollektivavtal om ständig helgtjänstgöring.

Omsorgsstyrelsen fattade den 20 januari 2026 (§ 8) beslut om att föreslå Kommunfullmäktige att delade turer på helg vid behov tas bort utifrån ny utökad rambudget. Den 9 februari 2026 (§ 6) fattade Kommunfullmäktige beslut om att delade turer på helg vid behov tas bort utifrån ny utökad rambudget.

Självstyrande team

Omsorgsstyrelsen beslutade den 16 september 2025 (§ 81) att ge förvaltningen i uppdrag att utreda och ta fram en kostnadskalkyl för ett pilotprojekt inom vård och omsorg med schemaläggning på enhetsnivå.

Ett pilotprojekt med schemaläggning på enheterna Framnäs och Skogsglantan presenterades på omsorgsstyrelsen den 16 december 2025 (§ 120) och beslut fattades om att godkänna utredningens förslag om två faser.

Syftet med projektet är att utreda om arbetsmiljö och engagemang förbättras när schemalaggningen förläggs till enheterna. Pilotprojektets två faser genomförs under ett år för att möjliggöra utvärdering baserad på en hel årscykel. Fas 1, implementering av lokal schemalaggning, inleddes med förberedelser och planering vecka 7 2026. Schemalaggningen på enhetsnivå startade vecka 15 2026. Fas 2, ökat medarbetarinflytande, pågår från vecka 35 2026 till vecka 14 2027 genom att ett arbetssätt införs där medarbetarna själva lägger sina önskade arbetsdagar som därefter justeras av schemaassistent och chef.

Vårdbehovsmätning

Hemtjänsten

Under 2025 har tre av Avestas fem hemtjänstgrupper genomfört en vårdtyngdsmätning som heter Thilthermometern. Denna används för att vikta vårdtyngden hos en brukare och är ett stöd för att värdera de arbetsmoment som kan orsaka riskfylld fysisk belastning för vårdpersonalen. Resultatet av vårdtyngdsmätningen används dels vid ruttplanering i hemtjänsten för att säkerställa att den fysiska belastningen är jämnt fördelade, och dels som ett stöd i att säkerställa att medarbetarna har tillgång till rätt hjälpmedel och utrustning. Detta arbete kommer att genomföras i de kvarvarande två hemtjänstgrupperna under 2026 och framledes vara standardiserat arbetssätt inom hemtjänsten.

Grunden för resurstilldelningen inom hemtjänsten baseras på hemtjänstens verksamhetsrapport. Denna fungerar som ett budgetunderlag för fördelning av budget mellan enheterna. Förvaltningen har uppmärksammat flera brister med den nuvarande ersättningsmodellen. Arbetet påbörjades under 2025 för att revidera ersättningsmodellen för att tydligare spegla behovet av resurstilldelning till hemtjänsten samt mål för effektivitet. Arbetet har avstannat till följd av personalfrånvaro. Arbetet med en reviderad ersättningsmodell för hemtjänsten kommer fortsätta under 2026.

Särskilt boende

År 2014 genomfördes en pilotstudie med vårdtyngdsmätningar på särskilda boenden (SÄBO) i Avesta. Syftet var att identifiera vilka avdelningar som hade högst vårdtyngd och omfördela resurser dit. Projektet avslutades eftersom den förväntade positiva effekten av en jämnare resursfördelning uteblev. En genomgång av nationell praxis visar att vårdtyngdsmätning inte används i någon större utsträckning i äldreomsorgen idag. Mellan 2004 och 2015 förekom viss användning, men det har inte etablerats som ett värdefullt verktyg på lång sikt. Ett tidigare system, Care Optimizer, som arbetade med digital mätning av vårdtyngd, är numera nedlagt. Ingen kommun i Dalarna använder vårdtyngdsmätning inom SÄBO. Belastningen inom SÄBO är relativt statisk och förändras endast marginellt. Cheferna är lyhörda för behov av extra resurser och arbetar med god dialog och tillit för att kunna omfördela resurser vid akuta behov.

Sammanfattningsvis

Inom hemtjänsten pågår ett arbete med att införa vårdtyngdsmätning som ett standardiserat arbetssätt för att säkerställa en god arbetsmiljö för omvårdnadspersonalen. Arbetet pågår även med att revidera hemtjänstens ersättningsmodell för att tydligare spegla resursbehovet för hemtjänsten och målen för effektivitet i hemtjänsten. När en sådan modell finns på plats kommer arbetet med vårdtyngdsmätning vara en grund till hur insatsplaneringen i hemtjänsten genomförs, men förvaltningen ser även att det krävs fler faktorer som grund till resurstilldelning.

Inom SÄBO finns redan fungerande system för resursfördelning. Antalet platser och belastningen är stabil, vilket gör att behovet av vårdtyngdsmätning är begränsat.

Förslag

- Motionen är besvarad.

VÄNSTERPARTIET AVESTA

Motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer.

Arbetet inom hemtjänsten är krävande. Personal inom hemtjänsten kan råka ut för olika former av arbetsplatsolyckor orsakade av belastning genom tunga lyft och svåra arbetsställningar vid trånga utrymmen i den enskildes hem. Det är viktigt att olika risker som kan förebyggas görs genom ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Arbetstidens förläggning är en viktig arbetsmiljöfråga. Likaså är det viktigt att den enskildes vårdbehov matchas med både personal och resurser. Ansvar och delaktighet i arbetet är viktiga faktorer för arbetstrivsel och ses som friskfaktorer som ökar välbefinnandet och kan medverka till en mer hälsosam arbetsplats.

Vänsterpartiet i Avesta har följt utvecklingen av den kommunala äldreomsorgen och omsorgen av personer som har olika funktionsnedsättningar som är i behov av olika former av stöd.

Under den senaste tiden har omsorgsstyrelsens prognos om ett underskott i verksamheten medfört olika förslag som skall leda till en budget i balans. Vänsterpartiet har i vår budgetmotion föreslagit åtgärder som dels skulle medföra en budget i balans dels medföra att verksamheten kan utvecklas genom att förstärka baspersonalen och ge olika former av ledningsstöd inom socialtjänstens verksamhetsområde. Specifikt har vi föreslagit förstärkningar som ska vara riktat mot äldreomsorgen.

För Vänsterpartiet är välfärden ett prioriterat område. Det är viktigt att alla kommuninnevånare känner att de kan lita på att när vårdbehoven uppstår att det även ska finnas hjälp att få. Inom välfärden i stort finns behov av olika förbättringsåtgärder, Vänsterpartiet för en aktiv politik att skapa en välfärd för alla. Vi vill utveckla välfärden inte avveckla och försäkra för vare sig de som är i behov av insatserna eller för dem som ska utföra dessa.

För Vänsterpartiet är rätten till heltidstjänst en viktig princip och den rätten skall fortsättningsvis gälla. Likaså är det viktigt att utföraren av äldreomsorgen sker kommunalt och inte av privata företag som vill utföra hemtjänst eller driva privata boenden enligt lag (2008:962) om valfrihetssystem.

En diskussion har uppstått om att återinföra delade turer. Kommunal har uttalat att de kan tänka sig att genomföra en avtalsförändring där delade turer införs i begränsad omfattning på helger. Vänsterpartiet har uttryckt ett stöd till denna inställning men anser att införandet av delade turer i samband med helger noggrant skall följas och där erfarenheterna redovisas efter att denna planering varit i bruk under åtta månader. Risker som kan uppstå är att personalen erfar ökad stress och trötthet och att arbetstiderna påverkar livsomständigheterna på ett negativt sätt.

VÄNSTERPARTIET AVESTA

Vänsterpartiet har i vår budgetmotion även framfört att schemalaggnings ska ske inom arbetsgrupperna genom att införa självstyrande team som tar ansvar för planering och genomförande av vårdinsatser främst inom hemtjänsten.

Vänsterpartiet anser vidare att det är angeläget att skapa en bemanningsplanering satt i relation till de boendes faktiska vårdbehov. Biståndshandläggarens bedömning kan ses som preliminär och det faktiska behovet av vård och insatser framkommer då vårdutövande personal möter omsorgstagaren. Efter en tid kan det reella vårdbehovet framträda vilket medför att tid för insatser och insatsernas karaktär behöver justeras.

Enligt vår bedömning kan en vårdbehovsmätning inom äldreomsorgen ge kunskaper som kan underlätta förslag till grundbemanning inom vård- och omsorgsboende samt även i specifika fall inom hemtjänsten. Syftet med en vårdbehovsmätning är att säkerställa att den enskilde får den hjälp som han eller hon är i behov av genom att tillse att bemanningen motsvarar de boendes eller hemtjänstmottagarens faktiska vårdtyngd.

Vänsterpartiet anser:

Att arbetstidsförändringen skall inrättas på prov och skall utvärderas innan ett definitivt beslut fattas om att genomföra arbetstidsförändringen

Att självstyrande team skall inrättas inom hemtjänsten och för personal inom gruppboenden och särskilda boenden

Att vårdbehovsmätning skall inrättas och genomföras kontinuerligt för att erhålla kompletterande kunskaper om den enskildes vårdbehov och personalbemanning.

Avesta den 18 september 2025

För Vänsterpartiet

Pia Aronsson

Ulf Bengtsson

§ 40 Remiss - Vänsterpartiets motion angående omsorg om äldre och personer med funktionsvariationer

Dnr 2025-000122913

Vänsterpartiet inkom den 22 september 2025 med en motion med följande attsatser:

Vänsterpartiet anser:

Att arbetstidsförändringen skall inrättas på prov och skall utvärderas innan ett definitivt beslut fattas om att genomföra arbetstidsförändringen

Att självstyrande team skall inrättas inom hemtjänsten och för personal inom gruppboenden och särskilda boenden

Att vårdbehovsmätning skall inrättas och genomföras kontinuerligt för att erhålla kompletterande kunskaper om den enskildes vårdbehov och personalbemanning.

Yttrandet

Arbetstidsförändringen

Omsorgsförvaltningen fick våren 2025 i uppdrag av omsorgsstyrelsen att utreda och ge förslag på åtgärder för att minska personalkostnader inom vård och omsorg. Förvaltningens förslag på åtgärder presenterades på omsorgsstyrelsen den 17 juni 2025 (§ 62). Omsorgsstyrelsen beslutade då bland annat att föreslå kommunstyrelsen att ge omsorgsstyrelsens verksamheter rätt att införa delade turer vid behov under helger.

Vid Kommunfullmäktige den 22 september 2025 (§ 88) fattades beslut där kommunstyrelsen gav omsorgsstyrelsen rätt att införa delade turer under helger vid behov samt att verka för att teckna ett lokalt kollektivavtal om ständig helgtjänstgöring.

Omsorgsstyrelsen fattade den 20 januari 2026 (§ 8) beslut om att föreslå Kommunfullmäktige att delade turer på helg vid behov tas bort utifrån ny utökad rambudget. Den 9 februari 2026 (§ 6) fattade Kommunfullmäktige beslut om att delade turer på helg vid behov tas bort utifrån ny utökad rambudget.

Självstyrande team

Omsorgsstyrelsen beslutade den 16 september 2025 (§ 81) att ge förvaltningen i uppdrag att utreda och ta fram en kostnadskalkyl för ett pilotprojekt inom vård och omsorg med schemaläggning på enhetsnivå.

Ett pilotprojekt med schemaläggning på enheterna Framnäs och Skogsglantan presenterades på omsorgsstyrelsen den 16 december 2025 (§ 120) och beslut fattades om att godkänna utredningens förslag om två faser.

Syftet med projektet är att utreda om arbetsmiljö och engagemang förbättras när schemaläggningen förläggs till enheterna. Pilotprojektets två faser genomförs under ett år för att möjliggöra utvärdering baserad på en hel årscykel. Fas 1, implementering av lokal schemaläggning, inleddes med förberedelser och planering vecka 7 2026. Schemaläggningen på enhetsnivå startade vecka 15 2026. Fas 2, ökat medarbetarinflytande, pågår från vecka 35 2026 till vecka 14 2027 genom att ett arbetssätt införs där medarbetarna själva lägger sina önskade arbetsdagar som därefter justeras av schemaassistent och chef.

Vårdbehovsmätning

Hemtjänsten

Under 2025 har tre av Avestas fem hemtjänstgrupper genomfört en vårdtyngdsmätning som heter Thilthermometern. Denna används för att viktva vårdtyngden hos en brukare och är ett stöd för att värdera de arbetsmoment som kan orsaka riskfylld fysisk belastning för vårdpersonalen. Resultatet av vårdtyngdsmätningen används dels vid ruttplanering i hemtjänsten för att säkerställa att den fysiska belastningen är jämnt fördelade, och dels som ett stöd i att säkerställa att medarbetarna har tillgång till rätt hjälpmedel och utrustning. Detta arbete kommer att genomföras i de kvarvarande två hemtjänstgrupperna under 2026 och framledes vara standardiserat arbetssätt inom hemtjänsten.

Grunden för resurstilldelningen inom hemtjänsten baseras på hemtjänstens verksamhetsrapport. Denna fungerar som ett budgetunderlag för fördelning av budget mellan enheterna. Förvaltningen har uppmärksammat flera brister med den nuvarande ersättningsmodellen. Arbetet påbörjades under 2025 för att revidera ersättningsmodellen för att tydligare spegla behovet av resurstilldelning till hemtjänsten samt mål för effektivitet. Arbetet har avstannat till följd av personalförändringar. Arbetet med en reviderad ersättningsmodell för hemtjänsten kommer fortsätta under 2026.

Särskilt boende

År 2014 genomfördes en pilotstudie med vårdtyngdsmätningar på särskilda boenden (SÄBO) i Avesta. Syftet var att identifiera vilka avdelningar som hade

högst vårdtyngd och omfördela resurser dit. Projektet avslutades eftersom den förväntade positiva effekten av en jämnare resursfördelning uteblev. En genomgång av nationell praxis visar att vårdtyngdsmätning inte används i någon större utsträckning i äldreomsorgen idag. Mellan 2004 och 2015 förekom viss användning, men det har inte etablerats som ett värdefullt verktyg på lång sikt. Ett tidigare system, Care Optimizer, som arbetade med digital mätning av vårdtyngd, är numera nedlagt. Ingen kommun i Dalarna använder vårdtyngdsmätning inom SÄBO. Belastningen inom SÄBO är relativt statisk och förändras endast marginellt. Cheferna är lyhörda för behov av extra resurser och arbetar med god dialog och tillit för att kunna omfördela resurser vid akuta behov.

Sammanfattningsvis

Inom hemtjänsten pågår ett arbete med att införa vårdtyngdsmätning som ett standardiserat arbetssätt för att säkerställa en god arbetsmiljö för omvårdnadspersonalen. Arbetet pågår även med att revidera hemtjänstens ersättningsmodell för att tydligare spegla resursbehovet för hemtjänsten och målen för effektivitet i hemtjänsten. När en sådan modell finns på plats kommer arbetet med vårdtyngdsmätning vara en grund till hur insatsplaneringen i hemtjänsten genomförs, men förvaltningen ser även att det krävs fler faktorer som grund till resurstilldelning.

Inom SÄBO finns redan fungerande system för resursfördelning. Antalet platser och belastningen är stabil, vilket gör att behovet av vårdtyngdsmätning är begränsat.

Förslag till beslut

- Motionen är besvarad

Beredning/ behandling

- Motionen inkommen 22 september 2025.
- Protokollsutdrag från kommunstyrelsens arbetsutskott 27 oktober 2005, § 133
- Förvaltningens yttrande 27 april 2026

Omsorgsstyrelsens arbetsutskotts beslut

- Omsorgsstyrelsens arbetsutskott föreslår omsorgsstyrelsen att föreslå Kommunfullmäktige att motionen är besvarad.

ANMÄLAN AV DELEGATIONSBESLUT

-Arbetsutskottets protokoll 2026-06-02

DELGIVNINGAR

Avsändare

Innehåll

Kommunstyrelsen

Redovisning av rutiner för insyn och besök i verksamhet
Kommunstyrelsen 2026-04-13 § 62

Kommunfullmäktige

Gemensam dokumenthanteringsplan personaladministration 2026
Kommunfullmäktige 2026-04-27 § 46

Omsorgsförvaltningen

Anmälan till IMY om personuppgiftsincident 2026-05-25